

**UNIVERZITA PARDUBICE  
FAKULTA EKONOMICKO-SPRÁVNÍ**

**DIPLOMOVÁ PRÁCE**

**2011**

**Bc. Alena Chvojková**

Univerzita Pardubice  
Fakulta ekonomicko-správní

Dopad Smlouvy o přistoupení ČR k EU v oblasti sociální  
politiky a zaměstnanosti na ČR

Bc. Alena Chvojková

Diplomová práce

2011

Univerzita Pardubice  
Fakulta ekonomicko-správní  
Akademický rok: 2010/2011

## ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Bc. Alena CHVOJKOVÁ  
Osobní číslo: E09709  
Studijní program: N6202 Hospodářská politika a správa  
Studijní obor: Ekonomika veřejného sektoru  
Název tématu: Dopad Smlouvy o přistoupení ČR k EU v oblasti sociální politiky a zaměstnanosti na ČR  
Zadávající katedra: Ústav matematiky

### Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce je zhodnotit dopad přistoupení ČR k EU v oblasti sociální politiky a zaměstnanosti.

Diplomová práce bude obsahovat:

- zhodnocení stavu sociální politiky a zaměstnanosti v ČR před vstupem do EU
- sjednané podmínky vstupu ČR do EU v oblasti sociální politiky a zaměstnanosti
- zhodnocení skutečného dopadu přistoupení ČR k EU v oblasti sociální politiky a zaměstnanosti.

Rozsah grafických prací: —  
Rozsah pracovní zprávy: cca 50 stran  
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

Maastrichtská smlouva - smlouva o Evropské unii. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1992. 207 s. ISBN 80-901301-1-9.  
HAD, M., STACH, S., URBAN, L. Česká republika v Evropské unii - členství, přínosy, výzvy. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-611-3.  
CIHELKOVÁ, E., JAKŠ, J. Evropská integrace: Evropská unie. Praha: Oeconomica, 2004. 396 s. ISBN 80-245-0854-0.  
MACH, P. Úskalí evropské integrace. 1. vyd. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2002. 76 s. ISBN 80-86547-09-4  
KREBS, V. Sociální politika. 4. vyd. Praha: ASPI, 2007. 503 s. ISBN 978-80-7357-276-1.

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Jaromír Zahradka, Ph.D.  
Ústav matematiky

Datum zadání diplomové práce: 30. června 2010

Termín odevzdání diplomové práce: 6. května 2011

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.  
děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.  
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 11. srpna 2010

## **Prohlášení**

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 3. 5. 2011

Alena Chvojková

## **Poděkování**

Děkuji svému vedoucímu RNDr. Jaromíru Zahrádkovi, Ph.D. za jeho rady, konstruktivní kritiku a připomínky k práci. Dále děkuji celé své rodině za celoživotní podporu, pochopení a trpělivost a za to, že mi umožnila studovat. Poděkování též patří mým přátelům za pomoc při jazykové korektuře.

## SOUHRN

Diplomová práce popisuje vstup České republiky do Evropské unie a změny, ke kterým v této souvislosti došlo. Zaměřuje se na sociální politiku a zaměstnanost v České republice. Práce ukazuje, jaký systém sociálního zabezpečení je v České republice používán a jaké byly výdaje na sociální pojištění, sociální péči a státní sociální podporu. Dále uvádí jaký byl vývoj zaměstnanosti v České republice z různých hledisek.

## KLÍČOVÁ SLOVA

Sociální péče, sociální pojištění, sociální politika v ČR, státní sociální podpora, vstup ČR do EU, zaměstnanost v ČR

## TITLE

The Impact of the Treaty of Accession of the Czech Republic to the European Union in Social and Employment Policy of the Czech Republic

## ABSTRACT

This master thesis describes the accession of the Czech Republic to the European Union and changes that have been made. It is focused on social politics and employment in the Czech Republic. This master thesis offers summary of the welfare system in the Czech Republic and the costs of social security, social care, state social support. It also describes the employment from a different point of view.

## KEYWORDS

Social care, social insurance, social policy in the Czech Republic, state social support, accession of the Czech Republic to the European Union, employment in the Czech Republic

## Obsah

1.	Úvod.....	10
2.	Evropská unie a Česká republika .....	11
2.1.	Vstup České republiky do Evropské unie .....	11
2.1.1.	Žádost o členství .....	12
2.1.2.	Přístupová jednání .....	13
2.1.3.	Smlouva o přistoupení.....	14
2.2.	Přechodná období .....	14
2.3.	Změny provedené v ČR v oblasti sociální politiky a zaměstnanosti před vstupem do EU .....	15
3.	Politiky EU – Sociální politika EU .....	20
3.1.	Sociální politika EU .....	21
3.1.1.	Základy sociální politiky EU .....	21
3.1.2.	Pracovní právo a sociální zabezpečení v EU .....	29
4.	Systém sociálního zabezpečení v ČR.....	31
4.1.	Systém sociálního pojištění .....	33
4.1.1.	Důchodové pojištění.....	33
4.1.2.	Nemocenské pojištění .....	37
4.2.	Systém státní sociální podpory .....	41
4.3.	Systém sociální pomoci .....	47
4.3.1.	Hmotná nouze .....	48
4.3.2.	Sociální nouze .....	50
4.3.3.	Vývoj sociálních služeb .....	57
5.	Zaměstnanost v ČR .....	59
5.1.	Státní politika zaměstnanosti .....	59
5.1.1.	Aktivní politika zaměstnanosti.....	60
5.1.2.	Pasivní politika zaměstnanosti .....	64
5.1.3.	Výdaje na státní politiku zaměstnanosti.....	64
5.2.	Nezaměstnanost .....	65
5.2.1.	Výpočet registrované míry nezaměstnanosti .....	65
5.2.2.	Podpora v nezaměstnanosti .....	68
5.3.	Vývoj zaměstnanosti v ČR .....	70
5.3.1.	Zaměstnanost z hlediska věku.....	70
5.3.2.	Zaměstnanost z hlediska vzdělání.....	71



5.3.3. Zaměstnanost z hlediska sektorů a odvětví národního hospodářství .....	72
6. Výdaje na sociální zabezpečení .....	75
6.1. Evropský systém jednotných statistik sociální ochrany .....	76
7. Závěr .....	78
Použitá literatura.....	79
Seznam tabulek.....	86
Seznam grafů .....	86
Seznam příloh.....	88

### **Použité zkratky:**

ČR	Česká republika
ČSFR	Česká a Slovenská federativní republika
ČSÚ	Český statistický úřad
EHS	Evropské hospodářské společenství
EMCO	Výbor pro zaměstnanost
EPSCO	Rada pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele
ES	Evropská společenství
ESF	Evropský sociální fond
ESSPROS	Evropský systém jednotných statistik sociální ochrany
EU	Evropská unie
EU-15	Evropská unie ve složení 15 „starých“ členských států (před rozšířením)
HDP	hrubý domácí produkt
ILO	International Labour Organization (Mezinárodní organizace práce)
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
SPC	Výbor pro sociální ochranu
VPM	volná pracovní místa

# 1. Úvod

Tato diplomová práce je zaměřena na vývoj sociální politiky a zaměstnanosti v České republice před a po vstupu do Evropské unie. **Cílem práce je zhodnotit dopad přistoupení České republiky k Evropské unii v oblasti sociální politiky a zaměstnanosti v České republice.**

První kapitola popisuje vstup České republiky do Evropské unie, jak tento vstup probíhal a jaké změny byly provedeny v České republice v oblasti sociální politiky a zaměstnanosti.

Druhá kapitola se zabývá politikami Evropské unie se zaměřením na sociální politiku. Jsou zde uvedeny základy pro úpravu sociální politiky v Evropské unii a také ty, které se týkají pracovního trhu, tedy zaměstnanosti.

Třetí kapitola se zaměřuje na systém sociálního zabezpečení v České republice, který je rozdělen na tři základní systémy: systém sociálního pojištění, systém státní sociální podpory a systém sociální péče. Jednotlivé systémy jsou popsány včetně jejich nástrojů. Je zde také zhodnocen vývoj výdajů na tyto systémy včetně příčin tohoto vývoje.

Čtvrtá kapitola analyzuje zaměstnanost v České republice. Obsahuje informace o aktivní a pasivní politice zaměstnanosti včetně vývoje výdajů na státní politiku zaměstnanosti. Informuje o způsobu výpočtu míry nezaměstnanosti a o vývoji nezaměstnanosti v České republice. Dále ukazuje vývoj zaměstnanosti podle věku, vzdělání, sektorů a odvětví zaměstnaných a popisuje důvody tohoto vývoje.

A v páté kapitole jsou shrnuty výdaje na sociální politiku a popisuje Evropský systém jednotných statistik sociální ochrany.

## 2. Evropská unie a Česká republika

### 2.1. Vstup České republiky do Evropské unie

Evropské společenství a Československá republika navázaly diplomatické vztahy již v září 1988. První vzájemnou dohodou byla čtyřletá Obchodní dohoda o průmyslových výrobcích, která vstoupila v platnost v roce 1989, o rok později byla podepsána další dohoda a to Dohoda o obchodu a spolupráci.<sup>1</sup>

Nástrojem, který měl umožnit zemím bývalého východního bloku integraci do Evropského společenství, se staly tzv. asociační dohody<sup>2</sup>, navržené Komisí ES. Československo zahájilo rozhovory s Evropskými společenstvími o uzavření asociační dohody. Na konci roku 1991 byla podepsána Evropská dohoda o přidružení ČSFR, Maďarska a Polska k Evropským společenstvím.

Během rozpadu Československa v roce 1992 pozastavila ES ratifikační proces Evropské dohody. Po osamostatnění České republiky na začátku následujícího roku se zahraniční politika osamostatněné České republiky snažila dohnat zpoždění, které vzniklo opakovaným podpisem asociační dohody. Roku 1993 došlo k podepsání Evropské dohody zakládající přidružení mezi Českou republikou na jedné straně a ES a jejich členskými státy na straně druhé. Dohoda vstoupila v platnost 1. února 1995<sup>3</sup>, do té doby se vzájemné vztahy řídily Prozatímní dohodou.<sup>4</sup>

V červnu 1993 uznala Evropská rada na svém zasedání v Kodani právo zemí střední a východní Evropy vstoupit do Evropské unie, pokud uchazeč:

- dosáhl stability svých institucí, které zajišťují demokracii, právní stát, dodržování lidských práv a respektování a ochranu menšin;
- vybudoval fungující tržní ekonomiku a dokázal zvládnout konkurenční tlaky a tržní síly uvnitř Unie;
- byl schopen převzít závazky vyplývající z členství, včetně plnění cílů politické, ekonomické a měnové unie.

---

<sup>1</sup> Evropská Komise. *Posudek Komise k žádosti České republiky o přijetí do Evropské unie* [online]. [cit. 2010-11-27]. str. 5. Dostupné z: <<http://ec.europa.eu/ceskarepublika/pdf/posudek97.pdf>>

<sup>2</sup> **Asociační dohoda** je později známá jako Evropská dohoda.

<sup>3</sup> **Evropská dohoda** je právním základem pro vztahy mezi Českou republikou a Evropskou unií. Jejím cílem je poskytování právního rámce pro politický dialog, podporování rozvoje obchodních a hospodářských styků mezi oběma stranami, vytváření základnu pro technickou a finanční pomoc Společenství a vhodné platformy pro podporu postupného začleňování České republiky do Unie.

<sup>4</sup> *Historie vstupu České republiky do EU* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. 22. 9. 2010 [cit. 2011-01-04]. Dostupné z: <[http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni\\_vztahy/evropska\\_unie/ceska\\_republika\\_a\\_eu/historie\\_vstupu\\_ceske\\_republiky\\_do\\_eu.html](http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/evropska_unie/ceska_republika_a_eu/historie_vstupu_ceske_republiky_do_eu.html)>

Tato vstupní kritéria byla potvrzena v prosinci roku 1995 na zasedání Evropské rady v Madridu. Ta zdůraznila důležitost přizpůsobení administrativních struktur v jednotlivých kandidátských zemích tak, aby byly vytvořeny podmínky pro postupnou, harmonickou integraci. Přesto si Unie vyhrazuje právo rozhodnout, kdy bude připravena přijmout nové členy.<sup>5</sup>

### 2.1.1. Žádost o členství

V roce 1996 Česká republika oficiálně požádala o členství v EU. Premiér Václav Klaus předal žádost ČR o vstup do Evropské unie 23. ledna v Římě. Dne 26. dubna stejného roku převzal ministr zahraničí ČR dotazník Evropské komise, který Komise požadovala pro vypracování posudku k žádosti ČR o členství.

V červenci 1997 předložila Evropská komise program strategie rozšíření nazvaný Agenda 2000 a spolu s ním také posudky na kandidáty ze střední a východní Evropy. V Agendě 2000 Komise navrhla způsob přijímání nových členů a zahrnula Českou republiku do skupiny pěti zemí, které by ve střednědobém horizontu mohly být schopny plnit všechny podmínky členství a se kterými doporučila zahájit přístupová jednání.

Posudek Komise k žádosti ČR o přijetí do EU<sup>6</sup> byl celkově pozitivní, i když poukazoval na řadu konkrétních nedostatků, k jejichž odstranění bylo nutné vynaložit značné úsilí. Komise vyjádřila názor, že Česká republika:

- má stabilní instituce, zaručuje právní stát, lidská práva a ochranu menšin,
- může být považována za fungující tržní ekonomiku, která je schopná vyrovnat se ve střednědobé perspektivě s konkurenčním tlakem a tržními silami v rámci Unie, a
- měla by být schopná ve střednědobé perspektivě aplikovat *acquis*<sup>7</sup> za předpokladu, že bude pokračovat ve svém úsilí o jeho převzetí a zintenzivní svou práci na jeho zavedení.

Na doporučení Komise reagovali nejvyšší představitelé členských států EU na zasedání konaném v prosinci 1997 v Lucemburku. Evropská rada rozhodla o oficiálním pozvání jedenácti kandidátských států ke vstupu do EU.

---

<sup>5</sup> *Kodaňská kritéria* [online]. Evropská komise – Evropská unie v České republice. 12.12.2009 [cit. 2010-12-30]. Dostupné z: <[http://ec.europa.eu/ceskarepublika/information/glossary/term\\_182\\_cs.htm](http://ec.europa.eu/ceskarepublika/information/glossary/term_182_cs.htm)>

<sup>6</sup> **Posudek Komise** popisuje vztahy mezi Českou republikou a Evropskou unií, posuzuje situaci v České republice z hlediska politických a hospodářských podmínek a schopnost plnit závazky vyplývající z členství, tedy Kodaňská kritéria. Předkládá také obecné hodnocení situace a vyhlídky České republiky s ohledem na podmínky členství v Unii a doporučení pro jednání o vstupu.

<sup>7</sup> **Acquis** (nebo také *acquis communautaire*) Společenství představuje společná práva a závazky, které zavazují všechny členské státy v rámci EU. *Acquis* nezahrnuje jen striktně právo Společenství, ale také všechny akty přijaté v rámci druhého (společná zahraniční a bezpečnostní politika) a třetího (policejní a soudní spolupráce v trestních věcech) pilíře EU, a především společné cíle stanovené ve smlouvách.

Lucemburský summit zároveň rozhodl, že v průběhu jara 1998 budou svolány bilaterální mezivládní konference, které zahájí přístupová jednání s Kyprem, Maďarskem, Polskem, Estonskem, Českou republikou a Slovinskem, tedy tzv. Lucemburskou skupinou.

### **2.1.2. Přístupová jednání**

Proces rozšiřování byl zahájen v Bruselu za účasti ministrů zahraničí patnácti členských a jedenácti kandidátských států včetně ČR 30. března 1998.

O den později zahájila EU jednání s ČR a dalšími pěti státy lucemburské skupiny o jejich vstupu do EU. Proběhlo šest mezivládních konferencí, kdy na jedné straně stálo patnáct členů EU na úrovni ministrů zahraničí a zástupce Evropské komise a na straně druhé pak představitelé jednotlivých kandidátských zemí.

Hlavní část přístupových jednání představoval tzv. screening (zahájen v dubnu 1998). Jedná se o rozsáhlý společný postup se zapojením představitelů EU a kandidátské země, který pomáhá kandidátské zemi a EU stanovit, jak dobře je kandidátská země připravena. Po předběžných technických jednáních začala v listopadu 1998 jednání o přistoupení ČR do EU na ministerské úrovni.

Pro potřeby screeningu bylo aquis rozděleno podle oblastí do 31 kapitol. Před zahájením jednání o každé kapitole navrhla Komise společné vyjednávací stanovisko EU, které bylo schváleno Radou a následně prezentováno předsednickou zemí, která rovněž předsedala vyjednávacím skupinám zastoupeným na úrovni ministrů či jejich zástupců. Stanoviska ke všem 31 kapitolám vypracovala také každá z přistupujících zemí, kterou při vyjednávání zastupoval hlavní vyjednávač a jeho tým.

Proces přípravy na členství byl dle rozhodnutí Evropské rady v Lucemburku průběžně monitorován ze strany Evropské komise, která počínaje rokem 1998 každoročně vydávala Pravidelné zprávy o pokroku České republiky v přípravách na členství v EU. Popisovala v nich vztahy ČR a EU, analyzovala plnění přístupových kritérií, sledovala pokrok učiněný od zveřejnění poslední zprávy a celkově se zabývala situací v ČR na její cestě do EU.

První hodnotící zprávu na ČR po zahájení vyjednávání Komise zveřejnila 4. 11. 1998 a poslední 10. 10. 2002.

Proces složitých předvstupních vyjednávání byl ze strany České republiky a dalších devíti kandidátských států na jedné straně a EU na straně druhé úspěšně zakončen na zasedání Evropské rady ve dnech 12. - 13. prosince 2002 v Kodani. Byly uzavřeny všechny vyjednávací kapitoly včetně přechodných období (více o přechodných obdobích v části 2.2 Přechodná období) zajišťujících přistupujícím státům nutné přechodné uspořádání všech

záležitostí tak, aby byly schopny se úspěšně vyrovnat se všemi závazky vyplývajícími z členství v EU. Evropská rada rozhodla v souladu se stanoviskem Komise vyjádřeném ve zprávě z října 2002 o přijetí deseti nových členských států k 1. 5. 2004.

Kodaňský summit zároveň schválil rozpočtové a finanční otázky související s rozšířením EU. Přijal rozpis finančních příjmů a odvodů přistupujících států do roku 2006 včetně rozpočtových kompenzací a vyřešil dlouho diskutovanou otázku postupného zavádění přímých plateb zemědělcům.

### **2.1.3. Smlouva o přistoupení**

Ukončení předvstupních jednání umožnilo vypracování konečné verze Smlouvy o přistoupení. Na začátku roku 2003 byla předložena Komisi k připomínce a následně postoupena ke schválení Evropskému parlamentu. Ten ji musel dle smluvního rámce EU schválit absolutní většinou svých členů. Hlasování proběhlo 9. dubna 2003 a otevřelo cestu pro schválení přístupové smlouvy Radou pro všeobecné záležitosti, která tak učinila jednomyslně 14. dubna 2003.

Dne 16. dubna 2003 byla v Aténách slavnostně podepsána Smlouva o přistoupení. K dovršení rozšíření EU z 15 na 25 členských států byla nutná ratifikace přístupové smlouvy rovněž všemi 25 členskými státy. V EU-15 se tak stalo schválením národními parlamenty a ve všech nových členských státech s výjimkou Kypru se konala referenda.

Občané České republiky rozhodli o přistoupení ČR do EU v referendu ve dnech 13. - 14. června 2003 poměrem 77,33% kladných hlasů vůči 22,67% odpůrcům členství. Volební účast dosáhla 55,21%.

Dne 1. května 2004 vstoupila Smlouva o přistoupení v platnost. Česká republika se stala plnoprávným členem Evropské unie.<sup>8</sup>

## **2.2. Přechodná období**

Česká republika si vyjednala s Evropskou unií přechodná období v oblasti volného pohybu kapitálu, v oblasti zemědělství, v oblasti daní, v oblasti energetiky a v oblasti životního prostředí. Evropská unie si vyjednala s kandidátskými státy přechodná období v oblasti volného pohybu osob, v oblasti dopravy a v oblasti zemědělství. Sociální politiky a zaměstnanosti se týká pouze přechodné období pro omezení volného pohybu pracovních sil.

---

<sup>8</sup> *Historie vstupu ČR do EU* [online]. Evropská komise – Evropská unie v České republice. 30. 10. 2010 [cit. 2010-12-30]. Dostupné z: <[http://ec.europa.eu/ceskarepublika/cr\\_eu/index\\_cs.htm](http://ec.europa.eu/ceskarepublika/cr_eu/index_cs.htm)>

Přechodné období na omezení volného pohybu českých pracovníků na trhy práce členských států bylo stanoveno v délce až sedmi let (ve formátu 2+3+2)<sup>9</sup>. Během platnosti uvedeného aranžmá se však mohly současné a nové členské státy na základě bilaterálních dohod domluvit na liberalizaci pohybu pracovních sil.<sup>10</sup>

Zda členské státy zavedou či nezavedou přechodné období bylo pouze na nich. Pokud členský stát opatření aplikoval, mohl je na základě vlastního uvážení kdykoli zrušit.

Kromě členských států EU mohly uplatnit vůči ČR přechodné období pro volný pohyb pracovníků i další státy, a to Norsko, Lichtenštejnsko a Island (na základě Dohody o Evropském hospodářském prostoru)<sup>11</sup> a také Švýcarská konfederace (na základě Protokolu k Dohodě mezi Evropským společenstvím a jeho členskými státy na straně jedné a Švýcarskou konfederací na straně druhé o volném pohybu osob).<sup>12</sup>

To, jak dlouho a jestli vůbec uplatňovaly či ještě uplatňují jednotlivé státy toto přechodné období vůči České republice, je uvedeno v příloze A: Uplatňovaná omezení přístupu na trh práce vůči ČR.

### **2.3. Změny provedené v ČR v oblasti sociální politiky a zaměstnanosti před vstupem do EU**

V Bílé knize Komise z roku 1995 o vnitřním trhu jsou stanoveny legislativní zásady, které museli uchazeči o členství měnit nebo zavádět s cílem aplikovat *acquis communautaire*. Jsou zde také určeny jednotlivé prvky, které jsou významné pro zavedení jednotného trhu a které vyžadují přednostní pozornost. Česká republika začala systematicky přizpůsobovat svou legislativu normám Evropské unie již v roce 1991. Přesto však, jak již bylo dříve uvedeno, poukazoval Posudek Komise k žádosti České republiky o přijetí do Evropské unie na řadu nedostatků, které bylo třeba odstranit, hlavně v oblasti *acquis*.

---

<sup>9</sup> **Přechodné období** je rozděleno 3 etapy: Základní přechodné období trvalo 2 roky po vstupu těchto zemí do EU (tj. do 30. 4. 2006) a mohlo být za splnění určitých podmínek prodlouženo o další 3 roky (tj. do 30. 4. 2009). K prodloužení omezení musel každý členský stát před 30. 4. 2006 oznámit Evropské komisi, zda chce i nadále používat národní opatření vůči pracovníkům (z Česka, Estonska, Litvy, Lotyšska, Maďarska, Polska, Slovenska, Slovinska), nebo jestli bude dále uplatňovat pouze komunitární právo. Opatření bylo výjimečně možné prodloužit ještě o maximálně 2 roky (tj. do 30. 4. 2011), pokud i k 30. 4. 2009 přetrvávaly vážné problémy na domácím trhu práce.

<sup>10</sup> NESEJT, P. *Přechodná období po vstupu do EU* [online]. Finance.cz. 4. 6. 2004 [cit. 2011-01-2]. Dostupné z: <<http://www.finance.cz/zpravy/finance/38229-prechodna-obdobi-po-vstupu-do-eu/>>

<sup>11</sup> **Dohoda o Evropském hospodářském prostoru** umožňuje Norsku, Lichtenštejnsku a Islandu podílet se na vnitřním trhu ES. ČR je součástí vnitřního trhu zemí EHP od roku 2003, kdy byla podepsána Dohoda o účasti České republiky, Estonské republiky, Kyperské republiky, Lotyšské republiky, Litevské republiky, Maďarské republiky, Republiky Malta, Polské republiky, Republiky Slovinsko a Slovenské republiky v Evropském hospodářském prostoru.

<sup>12</sup> **Protokol** obsahuje zvláštní přechodná období pro pracovníky a poskytovatele služeb v určitých odvětvích, kteří jsou občany přistupujících států (kromě Malty a Kypru).

V Pravidelných zprávách o pokroku České republiky byla od roku 2000<sup>13</sup> *acquis* rozdělena do kapitol, podle oblastí. Oblast sociálních věcí a zaměstnanosti patřila do Kapitoly 13: Sociální politika a zaměstnanost.

V rámci této kapitoly byly provedeny v ČR tyto změny:

- Na začátku roku 1999 Ministerstvo práce a sociálních věcí založilo útvar zabývající se výhradně záležitostmi bezpečnosti práce a pracovních podmínek.
- V dubnu 1999 vláda schválila konsolidační program zdravotnictví, který přiděluje zadluženým nemocnicím finanční zdroje, které jsou určeny k jejich oddlužení.
- V květnu 1999 byl vládou přijat Národní program zaměstnanosti, který stanovil vládní politiku zaměstnanosti v předvstupním období a který přihlédl k zásadám EU týkajících se zaměstnanosti.
- Rovněž v květnu 1999 byla přijata Hospodářská strategie vstupu do Evropské unie, která kladla důraz na princip solidarity a na vzájemnou propojenost hospodářské a sociální politiky při podpoře konkurenceschopnosti.
- V červnu 1999 byla přijata Opatření na zlepšení situace na trhu práce, která zvýšila úsilí českých úřadů práce v oblasti rekvalifikace a zahrnovala i zvýšení počtu zaměstnanců pracovních úřadů. Vláda zároveň zvýšila rozpočet pro realizaci své aktivní politiky zaměstnanosti a schválila opatření ke zvýšení zaměstnanosti nových absolventů škol.
- Dále v roce 1999 Český báňský úřad přijal vyhlášku přenášející směrnice týkající se oblasti těžebního průmyslu. Přijal také novely platných vyhlášek, které se týkají oblasti těžby nerostů a tyto vyhlášky přenášejí požadavky zakotvené v *acquis* pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci v hornických odvětvích.
- V roce 1999 vstoupila v platnost novela zákona o penzijním připojištění, která posiluje dozorní pravomoci Ministerstva financí a uvaluje přísnější podmínky pro managementy penzijních fondů.
- Dále byla v roce 1999 přijata Novela zákona o zaměstnanosti, která se zaměřuje na boj se všemi formami diskriminace v zaměstnaneckých vztazích včetně rasové diskriminace a výslovně zakazuje uveřejňování diskriminující inzerce, začleňuje i ustanovení o zvýšené ochraně zástupců zaměstnanců proti diskriminaci při vstupu do zaměstnání z důvodu členství nebo činnosti v odborech nebo z důvodů zastávání funkce zástupce zaměstnanců. Také sem byly začleněny požadavky směrnice o rodičovském volnu.

---

<sup>13</sup> Zprávy z roku 1998 a 1999 mají strukturu stejnou jako Posudek Komise k žádosti o přistoupení do EU. V těchto Zprávách najdeme oblast sociální politiky a zaměstnanosti v *acquis* v kapitole 3.5 Hospodářská a sociální soudržnost, v části Zaměstnanost a sociální věci.



- V dubnu roku 2000 vstoupily v platnost nové právní předpisy pro zlepšení sociální a právní ochrany dětí včetně dohledu nad sociální péčí. Na základě tohoto zákona byl v Brně v červnu 2000 zřízen nezávislý Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí.
- V červnu 2000 vstoupil v platnost Zákon o ochraně zaměstnanců v případě platební neschopnosti zaměstnavatele, který sblíží právní předpisy s *acquis* pro insolventnost. Odpovědnost za rozhodování ve věcech časového rozložení a výše plateb zaměstnancům v případě platební neschopnosti se převádí z konkursních správců na okresní úřady práce.
- Dále byly v červnu 2000 parlamentem schváleny novely zákona o mzdě a platu, které vstoupily v platnost 1. 1. 2001 a sjednocují právní předpisy s *acquis* týkající se rovného odměňování. Koordinace otázek rovných příležitostí a rovného zacházení pro muže a ženy je v kompetenci Ministerstva práce a sociálních věcí.
- V červenci 2000 byl přijat zákon o ochraně veřejného zdraví. Zákon zajišťuje společně s prováděcími předpisy shodu s podstatnou částí příslušných *acquis*. Jsou zde uzákoněna práva a povinnosti institucí v oblasti ochrany zdraví obyvatel, a pravomoci a pověření státních kontrolních orgánů v oblasti zdravotnictví.
- Dále byla v roce 2000 přijata novela zákona o zdravotní péči, která je zaměřena na harmonizaci zákona o zdravotní péči se zákonem o ochraně osobních údajů. Novela definuje zdravotní údaje a přístup k nim a klade elektronickou úschovu na stejnou úroveň jako úschovu v papírové podobě. Novela reformuje hygienickou službu a má za cíl zefektivnit její řízení na ústřední, krajské i místní úrovni.
- Dne 1. 1. 2001 vstoupila v platnost novela zákoníku práce, která měla za cíl přenést *acquis* v řadě oblastí: v oblasti hromadného propouštění, převodů podniků, písemných prohlášení, vysílání zaměstnanců do ciziny v rámci poskytovaných služeb, pracovní doby, bezpečnosti a ochrany zdraví pracovníků s pracovním poměrem na dobu určitou. Začleňuje i ustanovení o zvýšené ochraně zástupců zaměstnanců proti diskriminaci při vstupu do zaměstnání z důvodu členství nebo činnosti v odborech nebo z důvodů zastávání funkce zástupce zaměstnanců. Novelizovaný zákoník práce zároveň řeší otázku širší účasti zaměstnanců při rozhodování, a to pravidelným poskytováním informací zaměstnancům a využitím konzultací se zaměstnanci na úrovni podniku. Dále také poukazuje na zákaz kouření na pracovišti pokud jsou přítomni nekuřáci.
- Rovněž 1. 1. 2001 vstoupila v platnost novela zákona o občanském soudním řízení, která sjednocuje právní předpisy s požadavky *acquis* týkající se důkazního břemene v soudních sporech řešících diskriminaci na základě pohlaví.

- V únoru 2001 nabyla účinnosti novela zákona o veřejném zdravotním pojištění, která prodloužila platnost stávající legislativy.
- V dubnu 2001 bylo schváleno nařízení vlády o ochraně zdraví zaměstnanců, jehož účelem je přenesení acquis pokud jde o displeje, karcinogeny, biologické činitele, azbest a hluk.
- V červenci 2001 vstoupila v platnost novela zákona o důchodovém zabezpečení. Zákon zpřísňuje podmínky pro předčasný odchod do důchodu a poskytuje pobídky pro pozdější odchod do důchodu.
- V září 2001 bylo přijato vládní nařízení, které plně přenášelo směrnici zabývající se minimálními požadavky na bezpečnost a ochranu zdraví při práci, při které pracovníci na pracovišti používají pracovní zařízení. Toto nařízení nabylo účinnosti v lednu 2003.
- V říjnu 2001 vláda schválila vytvoření Rady pro rovné příležitosti mužů a žen. Rada, která představuje meziresortní poradní orgán s mandátem propagovat evropskou politiku rovného zacházení, se poprvé sešla v dubnu 2002. Od ledna 2002 kromě toho všechna ministerstva vytvořila trvalé místo pro úředníka, který se bude zabývat výhradně agendou rovných příležitostí pro muže a ženy.
- V roce 2001 byla přijata novela Zákona o návykových látkách, ve které se objevily nové látky, byly zavedeny přísnější kontroly a zvýšily se tresty za porušení zákona.
- V lednu 2002 nabyla účinnosti směrnice, která se zabývá minimálními požadavky na bezpečnost a ochranu zdraví při práci, při které pracovníci používají na pracovišti osobní ochranné prostředky.
- V dubnu 2002 parlament schválil novelu zákona o zaměstnanosti, která posílila povinnou podporu zaměstnávání těžce postižených osob v chráněných dílnách a zlepšila podmínky zaměstnávání postižených osob i stabilitu organizací, které je zaměstnávají. Dále zpřesňuje definici přímé a nepřímé diskriminace v přístupu k zaměstnání. Novela rovněž zmocňuje úřady práce, aby v tomto smyslu zavedly pozitivní opatření a eliminovaly nebo alespoň snížily nerovnosti na trhu práce. Novela zavádí v rámci antidiskriminačních opatření možnost přijmout pozitivní opatření k posílení integrace určitých znevýhodněných skupin na trhu práce.
- Byla také plně přenesena směrnice zabývající se minimálními požadavky na zajištění varovných značek ochraňujících bezpečnost a zdraví při práci.
- Dále byla přijata novela Atomového zákona, která sladuje předpisy na ochranu lékařů a pacientů před ionizujícím zařízením, prosazuje přísnější požadavky na lékařské nástroje, přístroje a personál používající ionizující zařízení. Týká se především

diagnostických rentgenových přístrojů a zařízení pracoviště, ale zabývá se i pravidelnou kontrolou zařízení.

- V souvislosti s přípravami na budoucí programy Evropského sociálního fondu bylo Ministerstvo financí vybráno pro roli centrální platební instituce pro všechny strukturální fondy včetně ESF. Ministerstvo financí bude delegovat část svých úkolů na Ministerstvo práce a sociálních věcí, které bude řídicím orgánem pro operační program rozvoje lidských zdrojů a program komunitární iniciativy.
- Dále novela zákona o sociálním pojištění umožnila těm, kteří poskytují svým postiženým dětem celodenní péči, vydělat si další peníze, aniž by ztratili právo na sociální dávky.
- V červnu 2002 předložila ČR Komisi v rámci monitoringu hodnocení politiky zaměstnanosti zprávu o postupu zavádění priorit určených na základě Společného zhodnocení politiky zaměstnanosti. Tato zpráva představuje důležitý krok při posuzování toho, jak daleko ČR pokročila směrem k cílové reformě trhu práce a při úpravě svého systému zaměstnanosti při přípravách na svou budoucí účast v Evropské strategii zaměstnanosti po vstupu do EU.

Podle celkového hodnocení v poslední Pravidelné zprávě byla v podstatě všechna legislativa ES plně přenesena, ale stále existovalo několik oblastí, kde bylo ještě nezbytné provést další změny, byly to oblasti týkající se např. ochrany mladých lidí při práci; přijetí předpisů týkajících se oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci; přijetí předpisů na ochranu proti poškození způsobenému tabákovými výrobky, alkoholem a návykovými látkami; harmonizování vzdělávacího systému nebo zefektivnění veřejné služby zaměstnanosti.

### 3. Politiky EU – Sociální politika EU

Evropská unie je především ekonomickým integračním seskupením, které si stanovuje řadu cílů, k jejichž dosažení vypracovaly členské státy soubor nástrojů – politik. Pro efektivní fungování a naplňování cílů Unie platí propracovaný systém jednotlivých částí hospodářské politiky. Tento systém je hierarchický, tj. řadí jednotlivé politiky do příslušných kategorií. Systém politik procházel vývojem adekvátním vývoji procesu integrace, tzn. že formulace nových integračních cílů se promítala do změn v systému politik.

Současná praxe Evropské unie člení politiky na:

- **Společné politiky**, tj. takové, u nichž se členské státy vzdaly svých pravomocí a jsou řízeny nadstátními orgány, kterými jsou Rada ministrů, Evropská komise a Evropská centrální banka. Společné politiky jsou tak charakterizovány nejvyšším stupněm komunitarizace, což znamená, že nadstátní, komunitární orgány mají v těchto případech výhradní kompetence. Jedná se o společnou obchodní politiku, společnou zemědělskou politiku, společnou dopravní politiku, společnou měnovou politiku.
- **Sektorové politiky** mají zvláštní charakter, neboť jsou specifické dobou svého vzniku a fungováním orgánů. Působnost těchto politik byla zformována samostatnými smlouvami. Jedná se o politiku týkající se uhelného a ocelářského průmyslu (upravena Smlouvou o založení Evropského společenství uhlí a oceli z roku 1951) a politiku zaměřenou na jadernou energetiku (Smlouva o Euratom z roku 1957).
- **Komunitární (koordinované) politiky** jsou takové, u nichž se jednotlivé státy sice nevzdaly zcela svých pravomocí, nicméně orgány Unie mají na jejich fungování značný vliv. V porovnání se společnými politikami se jedná o snížené kompetence. Do této skupiny patří ty politiky, jejichž koordinace je nezbytná pro plnění základních cílů Unie, tj. pro vnitřní trh, hospodářskou a měnovou unii a zvyšování konkurenceschopnosti EU. Jde o regionální a strukturální politiku, politiku hospodářské soutěže, vědecko-výzkumnou politiku, sociální politiku, politiku na ochranu životního prostředí (ekologická politika), politiku na ochranu spotřebitele, energetickou politiku a rozvojovou politiku.
- **Individuální (národní) politiky**, u nichž prakticky Společenství nedisponuje žádnými kompetencemi, jsou plně v pravomoci jednotlivých států. I když i zde se projevuje ochota k jisté kooperaci, stojí tyto oblasti mimo zájmy komunitárních orgánů. Do středu zájmu se dostávají tehdy, pokud zasahují do vývoje vnitřního trhu, nebo pod tlakem problémů, jejichž řešení přesahuje národní možnosti (imigrační, azylová, ale

i bezpečnostní politika). Do této skupiny spadají např. vzdělávací systémy, kultura, turistika nebo zdravotnictví.<sup>14</sup>

### **3.1. Sociální politika EU**

Pro sociální politiku EU je nejvíce typická určitá dvojkolejnost. Stejně tak jako jsou zcela odlišné sociální systémy jednotlivých členských států, tak jsou odlišné i návrhy na fungování evropské sociální politiky. Je jasné, že za takových podmínek je téměř nereálné ustavit na evropské úrovni společnou sociální politiku a podřídít jí i sociální systémy členských států. Vzhledem k nepřekonatelným koncepčním rozdílům jednotlivých států Unie tak může sociální politika EU v současné době existovat pouze v rovině obecných cílů. Z tohoto také přirozeně vyplývá, že sociální politika EU je politikou koordinovanou, kdy Evropská komise stanovuje pouze rámec a členské státy si již samy utváří, dle svých uvážení a potřeb, závazný obsah.<sup>15</sup>

#### **3.1.1. Základy sociální politiky EU**

Pojem sociální soudržnosti se objevil již v Římské smlouvě z roku 1957, která obsahuje závazek ke snižování rozdílů ve vývoji mezi regiony a podporu zlepšování životních a pracovních podmínek a zaměstnanosti pracujících s cílem jejich postupného sladění a zlepšení.

Jako klíčový nástroj k realizaci evropské politiky zaměstnanosti byl založen Evropský sociální fond, jehož hlavním cílem je finanční podpora rozvoje zaměstnanosti, snižování nezaměstnanosti, sociálního začlenění osob a rovných příležitostí se zaměřením na rozvoj trhu práce a lidských zdrojů.

Jako poradní orgán byl ustaven Evropský hospodářský a sociální výbor, jehož úkolem je poskytovat odborné poradenství větším institucím Evropského společenství, a to prostřednictvím stanovisek k návrhům právních předpisů nebo stanovisek z vlastní iniciativy k závažným tématům, jako jsou politika zaměstnanosti, sociální záležitosti, veřejné zdraví či rovné příležitosti. Hlavní zodpovědnost za oblast sociální politiky mají členské státy, jejichž národní politiky jsou koordinovány prostřednictvím Rady pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele (EPSCO), jejímž úkolem je podpora sociální oblasti, a to především prostřednictvím podpory kvalitních pracovních míst, vysoké úrovně sociální

---

<sup>14</sup> CIHELKOVÁ, E., JAKŠ, J. a kol. *Evropská integrace: Evropská unie*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2004. 396 s. ISBN 80-245-0854-0. str. 73 - 76

<sup>15</sup> DOČKAL, V., KANIOK, P. *Evropská unie tak akorát: Praktický průvodce evropskou integrací*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2005. 135 s. ISBN 80-210-3846-2. str. 95

ochrany, ochrany zdraví či spotřebitelských zájmů a zajištění rovných příležitostí pro všechny občany Evropské unie. Rada se skládá z ministrů odpovědných za zaměstnanost, sociální politiku, ochranu spotřebitele, zdraví a rovné příležitosti. Stanovuje společné cíle a priority, analyzuje opatření přijatá na národní úrovni a předkládá doporučení členským státům. Důležitým aspektem je i výměna informací, zkušeností a příkladů správné praxe. K projednávání těchto otázek mezi členskými státy slouží Výbor pro zaměstnanost (EMCO) a Výbor pro sociální ochranu (SPC).

### **Evropská sociální charta**

Velký význam pro rozvoj sociální politiky na evropské úrovni měl dokument celoevropského významu Evropská sociální charta, kterou ratifikovaly členské státy Rady Evropy v Turíně v roce 1961. Charta stanovuje devatenáct základních práv a principů, a to:

- právo na práci,
- právo na spravedlivé podmínky práce,
- právo na bezpečné a zdravotně nezávadné podmínky práce,
- právo na spravedlivou odměnu za práci,
- právo sdružovat se,
- právo na kolektivní vyjednávání,
- právo dětí a mládeže na ochranu,
- právo zaměstnaných žen na ochranu,
- právo na poradenství v povolání,
- právo na odborný výcvik,
- právo na ochranu zdraví,
- právo na sociální zabezpečení,
- právo na sociální a zdravotní pomoc,
- právo na užitek ze sociálních služeb,
- právo tělesně a duševně postižených na výcvik a zařazení do společnosti,
- právo rodiny na sociální, ekonomickou a zákonnou ochranu,
- právo na výdělečnou činnost na území země hlásící se k chartě,
- právo matek a dětí na ekonomickou a sociální ochranu,
- právo migrujících a jejich rodin na sociální ochranu.

V roce 1988 byl ve Štrasburku přijat Dodatečný protokol k Evropské sociální chartě, který obsahuje dalších 12 práv (např. vyrovnávání pracovních příležitostí a podmínek pro ženy a muže, právo starých osob na sociální ochranu, právo na ochranu v období ukončení

zaměstnání, práva zaměstnanců v případě platební neschopnosti zaměstnavatele, ochrana před chudobou a sociálním vyloučením apod.). Práva zakotvená v Evropské sociální chartě mají celoevropský charakter a jsou uznávána všemi státy, které Chartu podepsaly. Charta zároveň rámcově uvádí způsob naplnění těchto práv, konkrétní opatření jsou však v kompetenci jednotlivých členských států. V roce 1991 byl v Turíně podepsán Protokol pozměňující Evropskou sociální chartu, který zlepšil účinnosti Charty a zvláště fungování jejího kontrolního mechanismu.

### **Charta základních sociálních práv pracujících**

Dalším důležitým dokumentem ve vývoji evropské sociální politiky se stala Charta základních sociálních práv pracujících z roku 1989. Sociální práva zakotvená v Chartě základních sociálních práv pracujících jsou do značné míry shodná s právy uváděnými v Evropské sociální chartě.

Je zde zakotveno právo na spravedlivou odměnu za práci, která zajistí pracovníkům a jejich rodinám uspokojivou životní úroveň, právo na zdravotní a sociální zabezpečení a bezpečnou práci, právo na odborné vzdělávání a výcvik po celý pracovní život, právo organizovat se v místních, celostátních a mezinárodních organizacích, právo na ochranu práv pracovníků a kolektivní vyjednávání bez ohledu na příslušnost k odborům, právo handicapovaných lidí na integraci do pracovního života, právo pracovníků na informace o ekonomické a finanční situaci firem, v nichž jsou zaměstnáni, a právo podílet se na jejich řízení, právo na svobodnou volbu povolání, právo usazovat se a pracovat v zemích EU, právo migrujících pracovníků na stejné daně a sociální zabezpečení, právo na dobré životní a pracovní podmínky včetně rovnosti pracovních podmínek i pro pracovníky s částečnými úvazky, právo na odměnu za noční a přesčasovou práci a za dovolenou, právo na sociální zabezpečení, práva dětí a mladistvých na ochranu, právo starších lidí na přiměřenou životní úroveň garantovanou státem.

Charta základních sociálních práv pracujících je příkladem obtížného dosažení konsensu v oblasti sociální politiky na evropské úrovni. Chartu podepsali všechny členské státy Evropského společenství s výjimkou Velké Británie, která nesouhlasila s tím, že Charta zakotvuje příliš velkou ochranu práv pracujících a poškozují tak zájmy podnikání a ohrožuje možnost dosahování konkurenceschopnosti. Z tohoto důvodu se Charta stala pouze politickým prohlášením bez právních důsledků, avšak posloužila jako základ revize Římské smlouvy a budoucí úmluvy o sociální politice.

### **Maastrichtská a Amsterodamská smlouva**

Dalším milníkem v přístupu k sociální politice byla Maastrichtská smlouva z roku 1992, do které se však díky odporu Velké Británie zatím nepodařilo začlenit kapitolu o sociální politice. Vyřešilo se to sociálním protokolem a byla uzavřena Úmluva o sociální politice. Vznikl tak duální právní rámec, který zanikl až v roce 1997, kdy v rámci Amsterodamské smlouvy Velká Británie podepsala Úmluvu o sociální politice, která pak byla začleněna přímo do Smlouvy o založení EU. Tím byl vytvořen právní rámec pro zajištění rovných příležitostí a rovného zacházení v zaměstnání i pro boj proti sociální izolaci. Smluvně tak byl také zakotven odkaz na základní sociální práva a cíle sociální politiky získaly novou dimenzi.

### **Zelená a bílá kniha**

V roce 1993 byla publikována Zelená kniha o evropské sociální politice, jejímž cílem bylo analyzovat sociální společnost. Na základě této analýzy pak byla o rok později publikována Bílá kniha o evropské sociální politice, která byla založena na konstatování, že hospodářský pokrok musí být v souladu s pokrokem sociálním a že při budování Evropy je třeba se zaměřit na konkurenceschopnost i solidaritu. Evropa musí nutně přejít na efektivní, o kvalitu se opírající ekonomiku s vysokou mírou investic do nových technologií. Ústředním zdrojem musí být vzdělané, vysoce motivované a adaptabilní pracovně činné obyvatelstvo.

### **Lisabonská strategie**

Pokračováním v trendu vyhlášeném Bílou knihou o evropské sociální politice je Lisabonská strategie, která byla přijata na zasedání Evropské rady v Lisabonu v roce 2000 a na následujícím zasedání Rady ve stejném roce v Nice rozpracována do Evropského sociálního programu. Jedno z ústředních témat modernizace evropského sociálního modelu představoval boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení. Tato strategie, jejímž závazkem bylo dosáhnout do roku 2010 hospodářské, sociální a ekologické obnovy, předpokládala, že vyšší hospodářská výkonnost s ohledem na ekologii povede k vytvoření nových pracovních míst, které zajistí trvale udržitelný rozvoj a sociální začlenění.

Členské země se jednomyslně dohodly na integrovaných hlavních směrech politiky prováděných v rámci lisabonského programu na úrovni EU a na vnitrostátní úrovni v dvouletých národních akčních plánech. Schválením Lisabonské strategie se Evropská unie odhodlala ke splnění velmi ambiciózního cíle: „stát je nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější ekonomikou, schopnou udržitelného ekonomického růstu s větším počtem lepších pracovních příležitostí a větší sociální soudržností“. Konkrétně si Lisabonská strategie vytyčila cíl zvýšit průměrnou míru ekonomického růstu do roku 2010 na 3%, vytvořit



dodatečných 20 milionů pracovních míst, což by představovalo zvýšení míry zaměstnanosti z tehdejších 61% na 70% a zvýšit podíl pracujících žen z 51% na více než 60%.

V této souvislosti Unie zdůrazňovala následující základní úkoly:

- vytvoření a rozvoj tzv. začleňujícího trhu práce a podpora zaměstnanosti, tzn. pracovní místa dostupná i pro osoby s nižší pracovní kapacitou, a to za všech podmínek a v kterémkoli okamžiku,
- garance minimálního příjmu a prostředků pro udržení kvality důstojného života,
- odstranění znevýhodnění v přístupu ke vzdělání, což představuje vzdělávací systém vyhovující i dětem z ohrožených skupin obyvatel, prevence předčasného opuštění školy, rozvoj celoživotního vzdělávání,
- zabezpečení bydlení pro všechny – přiměřené a kvalitní bydlení jako základní potřeba a právo, prevence a řešení problematiky bezdomovců,
- záruka rovného přístupu ke službám vysoké kvality, tzn. ke zdravotnictví, dopravě, sociální péči, kultuře, rekreaci a právním službám,
- lepší poskytování služeb ve smyslu integrace poskytovatelů veřejných i soukromých služeb na národní, regionální i místní úrovni,
- obnova znevýhodněných oblastí.

Z těchto úkolů vyplynuly čtyři hlavní společné cíle, které se členské země zavázaly plnit při snižování chudoby a prevenci sociálního vyloučení. Jedním z nástrojů ke splnění těchto cílů se stala tzv. Otevřená koordinační metoda, která spočívá ve společném postupu v politice zaměstnanosti, politice sociální ochrany a sociálního začleňování a v oblasti zdravotní a dlouhodobé péče.

Cíle sociální politiky:

- usnadnění účasti v zaměstnání a přístupu ke zdrojům, právům, zboží a službám všem lidem,
- prevence rizika sociálního vyloučení,
- pomoc nejvíce ohroženým skupinám obyvatel,
- mobilizace všech stran účastnících se boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení.

V Evropském sociálním programu byly stanoveny první společné cíle v boji proti chudobě a sociálnímu vyloučení. Na základě těchto cílů od roku 2001 do roku 2006 předkládaly členské státy EU své Národní akční plány sociálního začleňování Evropské komisi. V poločase svého trvání byla Lisabonská strategie v roce 2005 revidována a ukázalo se, že z mnoha důvodů (pomalý ekonomický růst, nízká produktivita práce, nedostatečné využití

potenciálu informačních a komunikačních technologií či stárnutí populace při neexistenci důchodových reforem) není EU schopna dosáhnout cílů stanovených v Lisabonu.

Revidovaná lisabonská strategie se nově orientuje především na růst a zaměstnanost. Nástrojem pro realizaci byly tříleté reformní programy, tzv. Národní programy reforem, které slučovaly reformy v oblasti hospodářské politiky a politiky zaměstnanosti. V rámci této revize došlo také k úpravám v oblasti strategie sociálního začleňování. Tři samostatné procesy koordinace v oblastech sociálního začleňování, důchodů a zdravotní a dlouhodobé péče byly sladěny v jeden proces. Od roku 2006 předkládaly členské státy místo tří samostatných zpráv pouze jednu, a to Národní zprávu o strategiích sociální ochrany a sociálního začleňování, která se skládala ze společné části a tří tematických plánů postihujících všechny tři oblasti (národní akční plán sociálního začleňování, národní strategická zpráva v oblasti důchodů a národní strategie zdravotní a dlouhodobé péče).

V oblasti sociálního začleňování se členské státy dále soustředily na národní priority a přípravování strategie a vytyčování cíle v Národních akčních plánech sociálního začleňování. V oblasti důchodů bylo nutné, aby státy vytvářely strategie modernizace důchodových systémů a v oblasti zdravotní a dlouhodobé péče identifikovaly problémy, ve kterých by se členské státy měly zaměřit na výměnu příkladů dobré praxe. Nově byl kladen důraz na propojenost a koordinaci všech tří komponent lisabonské strategie: hospodářský růst, sociální soudržnost a udržitelný rozvoj.<sup>16</sup>

### **Sociální agenda 2005 – 2010**

Sociální agenda byla přijata Evropskou komisí v únoru roku 2005. Nosným mottem agendy je „Sociální Evropa ve světovém hospodářství: pracovní místa a příležitosti pro všechny“. Agenda se snažila rozvíjet principy, které byly již stanoveny Lisabonskou strategií. Evropská unie měla být dle Sociální agendy založena na „vyváženém hospodářském růstu, cenové stabilitě, vysoce konkurenceschopném sociálně tržním hospodářství směřujícím k plné zaměstnanosti a společenskému pokroku, vysokém stupni ochrany a zlepšování kvality životního prostředí“.<sup>17</sup>

---

<sup>16</sup> *Sociální politika v Evropské unii* [online]. BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export. 30. 5. 2009 [cit. 2010-12-20]. Dostupné z: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/politiky-eu/socialni-politika-v-evropske-unii/1000521/19269/>>

<sup>17</sup> DOČKAL, V., KANIOK, P. *Evropská unie tak akorát: Praktický průvodce evropskou integrací*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2005. 135 s. ISBN 80-210-3846-2. str. 97

## **Obnovená sociální agenda**

Další záměry ES v oblasti sociální politiky jsou v současné době přehledně uvedeny ve Sdělení Evropské komise Evropskému parlamentu a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů z července 2008, nazvaném „Obnovená sociální agenda: Příležitosti, přístup a solidarita v Evropě 21. století“. Dokument hodnotí dosavadní kroky EU v uplynulém období v sociální politice a zdůrazňuje řadu změn ovlivněných technologickým pokrokem, globalizací a stárnutím obyvatelstva, které mění evropskou společnost. Za opatření v sociální oblasti jsou odpovědné především členské státy a musí se tedy na celostátní a nižší úrovni přiblížit občanům. Pravomoci a odpovědnost EU v sociální oblasti jsou sice omezené, ovšem svou kombinací sdílených hodnot, společných pravidel a mechanismů solidarity má EU takové jedinečné postavení, že může jako partner spolupracovat s členskými státy a zainteresovanými stranami a podporovat spolupráci s cílem zvládat sociálně-ekonomické změny. Proto se tato agenda nebude v budoucnu orientovat jen na tradiční sociální oblasti, ale bude průřezová a bude se dotýkat politiky trhu práce, potřeby vzdělávání, problematiky zdraví, přistěhovalectví a mezikulturního dialogu.

Za základní cíle obnovené sociální agendy se považuje vytváření nových příležitostí (lepších pracovních míst a usnadnění mobility), poskytování přístupu ke kvalitnímu vzdělávání, sociální ochraně, zdravotní péči a službám, které mohou pomoci překonat nerovnosti ve výchozích podmínkách. Dále je cílem této agendy závazek k sociální solidaritě mezi generacemi, regiony, mezi těmi, kteří jsou na tom lépe a těmi, kteří mají horší postavení. Solidarita je součástí fungování evropské společnosti a přístupu Evropy ke zbytku světa. Znamená to podporovat sociální začleňování a integraci, účast a dialog a také to znamená bojovat proti chudobě.<sup>18</sup>

Obnovená sociální agenda je zaměřena na:

1. přípravu na budoucnost Evropy: děti a mládež,
2. investice do lidí: vytváření více a lepších pracovních míst,
3. podporu delšího a zdravějšího života,
4. boj proti diskriminaci,
5. posilování nástrojů,
6. formování mezinárodní agendy,
7. boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení.

---

<sup>18</sup> PELTRÁM, A. a kol. *Evropská integrace a Česká republika*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s., 2009. 144 s. ISBN 978-80-247-2849-0. str. 123 - 124

Obnovená sociální agenda navazuje na rozsáhlou veřejnou konzultaci, kterou Komise zahájila v roce 2007 a která měla zmapovat měnící se sociální situaci v Evropě. Nový průzkum Eurobarometru<sup>19</sup> podává informace o tom, co občané v EU očekávají v oblasti sociálních podmínek za 20 let.<sup>20</sup>

## **Evropa 2020**

Evropa 2020 je strategie růstu, která má pět ambiciózních cílů (v oblasti zaměstnanosti, inovací, vzdělání, sociálního začlenění a změny klimatu/energetiky), jež by EU měla dosáhnout do roku 2020.

Tři stěžejní iniciativy strategie Evropa 2020 spadají do oblasti zaměstnanosti, sociálních věcí a sociálního začleňování:

- **Mládež v pohybu** – cílem je zvýšit šance mladých lidí na získání práce: Iniciativa pomůže studentům a stážistům získat zkušenosti z jiných zemí a zkvalitní a zatraktivní vzdělávání a odbornou přípravu v Evropě.
- **Agenda pro nové dovednosti a pracovní místa** – cílem je dodat reformám trhu práce nový impuls, aby lidé snáze získávali dovednosti, které opravdu využijí v budoucím zaměstnání, aby se vytvářela nová pracovní místa a aby byla přepracována legislativa EU v oblasti zaměstnanosti.
- **Evropská platforma pro boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení** – úkolem platformy je podporovat činnost na všech úrovních a naplnit tak jeden z hlavních cílů EU: snížit do roku 2020 počet lidí ohrožených chudobou a sociálním vyloučením o 20 milionů.<sup>21</sup>

---

<sup>19</sup> **Eurobarometr** průběžně shromažďuje názory o evropských záležitostech v členských a kandidátských zemích EU a dvakrát ročně je zveřejňuje formou národních zpráv.

<sup>20</sup> *Komise představuje obnovenou sociální agendu, která by měla zlepšit postavení občanů a pomáhat jim v Evropě 21. století* [online]. Europa. 2. 7. 2008 [cit. 2011-02-02]. Dostupné z: <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/08/1070&format=HTML&aged=0&language=CS&guiLanguage=fr>>

<sup>21</sup> *Iniciativy Evropa 2020* [online]. Evropská komise: Zaměstnanost, sociální věci a sociální začlenění. [cit. 2011-03-15]. Dostupné z: <<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=cs&catId=956>>

### **3.1.2. Pracovní právo a sociální zabezpečení v EU**

#### **Pracovní právo**

Základem pro pracovně právní úpravu v právu Unie je hlava V Smlouvy o fungování EU (SFEU) obsahující sociální ustanovení. Zatímco články 151 až 152 obsahují spíše obecné proklamace programového charakteru, další ustanovení (články 153 až 154), stanoví konkrétní pravomoci Evropského parlamentu a Rady k vydávání směrnic v této oblasti.

Sociální práva podle Charty Unie o základních sociálních právech pracovníků zahrnují:

- svobodu pohybu v rámci Unie,
- svobodu zvolit si zaměstnání a nastoupit do něj,
- právo na spravedlivou odměnu za práci,
- právo na zlepšování životních a pracovních podmínek včetně placené roční dovolené a týdenního pracovního volna,
- právo na přiměřenou úroveň sociálního zabezpečení,
- právo na odborové sdružování, na stávku a na kolektivní smlouvy,
- právo na přístup k odborné výchově,
- právo na rovné zacházení mezi muži a ženami,
- právo na informace, konzultace a účasti na rozhodování o zásadních změnách týkajících se pracoviště,
- právo na uspokojivé zdravotní a bezpečnostní podmínky pracovního prostředí a
- ochranu dětí, mládeže, starých a postižených osob.

#### **Sociální zabezpečení**

Se zavedením volného pohybu osob v Unii bylo třeba zároveň překonat teritoriální omezenost sociálního zabezpečení. Nároky na jednotlivé dávky většinou závisejí na délce pobytu osoby v daném státě. Smyslem svobody pohybu je právě usnadnit změnu místa pracovní činnosti a pobytu, a proto bylo třeba zajistit, aby v důsledku této změny nedocházelo k tříštění, omezování nebo dokonce ke ztrátě nároků oprávněných osob.

Na tyto problémy pamatuje SFEU v článku 48, kde ukládá Evropskému parlamentu a Radě, aby učinily potřebná opatření. Ta mají vést k tomu, aby se lhůty rozhodné pro vznik a výši nároků v jednotlivých státech sčítaly dohromady a aby příslušné dávky byly vypláceny i osobám pobývajícím v kterémkoli jiném smluvním státě.

Cílem předpisů EU v oblasti sociálního zabezpečení není sjednocení vnitrostátních úprav členských států, ale jen to, co je uvedeno v článku 48 SFEU, tedy překonání teritoriality systémů sociálního zabezpečení jednotlivých členských zemí. To je obtížné, protože systémy

sociálního zabezpečení jednotlivých členských států jsou natolik rozdílné, že snahy o jejich souladnost se systémem EU někdy vedou k neřešitelným situacím a různým anomáliím, které je třeba napravovat dalšími novelizacemi těchto nařízení.

Základní principy úpravy obsažené v nařízení č. 1408/71 ve znění všech změn a doplňků jsou tyto:

- zákaz diskriminace z důvodu státní příslušnosti,
- vyplácení dávek bez ohledu na bydliště,
- nemožnost vyplácení více než jedné dávky z téhož titulu,
- sčítání dob rozhodných pro vznik a trvání nároků a výši dávek dosažených v jednotlivých členských státech,
- nepřípustnost méně příznivého postavení osoby v důsledku změny místa bydliště ve vztahu k těm, kteří toto místo nemění,
- zásada jediného státu, tj. každý je v daném okamžiku podroben právu sociálního zabezpečení pouze jednoho státu.

Úprava se vztahuje na následující dávky sociálního zabezpečení (v souladu s Úmluvou č. 102 Mezinárodní organizace práce z roku 1952): zabezpečení v nemoci, ve stáří, při invaliditě, při nezaměstnanosti, v mateřství a při ztrátě živitele, rodinné přídavky, odškodnění při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání, pohřebné.

Systém Unie funguje tak, že každý stát aplikuje vlastní předpisy pokud jde o druhy poskytovaných dávek a podmínek pro získání nároku na tyto dávky. Nároky na dávky sociálního zabezpečení jsou u konkrétní osoby určeny vždy právem jednoho určitého státu. Je to právo státu, v němž tato osoba vykonává pracovní činnosti (jako pracovník nebo jako osoba samostatně výdělečně činná). Toto právo je rozhodné ode dne, kdy pracovní činnost započala, a to bez ohledu na to, kde má tato osoba bydliště, kde pracovala předtím, kde má sídlo její zaměstnavatel apod. Zvláštní úprava platí pro krátkodobá zaměstnání a další případy, u nichž není uvedené kritérium místa výkonu práce použitelné.<sup>22</sup>

---

<sup>22</sup> TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 6. vyd. Praha: Leges, 2010. 304 s. ISBN 978-80-87212-60-8. str. 279 - 287

## 4. Systém sociálního zabezpečení v ČR

V rámci transformace systému sociálního zabezpečení na systém sociální ochrany obyvatelstva byly na počátku 90. let v ČR v souladu se scénářem sociální reformy zahájeny práce na vytvoření tří na sebe navazujících, relativně samostatných systémů – systému sociálního pojištění, státní sociální podpory a sociální pomoci. Tyto systémy se od sebe liší ve třech hlavních aspektech – jakou řeší sociální situaci, jakým způsobem jsou dávky v jednotlivých systémech financovány a jakým způsobem jsou tyto systémy organizačně zabezpečeny.

V rámci systému **sociálního pojištění** jsou řešeny sociální situace, na které se občan může předem připravit (pojistit) formou odložení části své dnešní spotřeby na krytí budoucí nejisté dlouhodobé či krátkodobé sociální situace. V tomto směru jsou provozovány systémy:

- důchodového pojištění (viz zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů) a penzijní přípojištění (viz zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním přípojištění se státním příspěvkem, ve znění pozdějších předpisů),
- nemocenského pojištění (viz zákon č. 54/1956 Sb. a zákon č. 187/2006 Sb.).

Systém je financován z pojistného, které platí podle přesně stanovených podmínek jak zaměstnanec, tak zaměstnavatel, i osoby samostatně výdělečně činné. Sociální pojištění je forma nejvíce preferovaná v moderních společnostech s tržní ekonomikou. Je rozvíjena jak ve všeobecných povinných, tak v doplňkových dobrovolných systémech. V našich podmínkách je nejvhodnější formou zajištění sociálních potřeb občanů ve všech případech, kdy se jedná o sociální událost spojenou se ztrátou příjmu (např. mzdy) z výdělečné činnosti v případech mateřství, ošetřování člena rodiny, nemoci, invalidity, stáří a ztráty živitele. V těchto případech lze velmi průhledně konstruovat vztah mezi „odloženou spotřebou“ (příspěvkem, resp. pojistným) jedince a mírou jeho zajištění (dávkou), a to bez ohledu na to, jak je systém financován (průběžně nebo kapitalizací pojistného). Sociální pojištění je výrazem sociální odpovědnosti občanů k sobě a své rodině.

V rámci systému **státní sociální podpory** jsou řešeny sociální situace, kdy je účelné rodinu, především rodinu s dětmi podpořit. V tomto směru je koncipováno sedm základních sociálních dávek, které se v některých případech dále člení v závislosti na konkrétních sociálních situacích.

Jednotlivé dávky jsou financovány z daní, tedy ze státního rozpočtu v rámci nejširší celospolečenské solidarity, a jsou vypláceny prostřednictvím úřadů práce.

Sociální podpora se tedy používá tam, kde rámec pojištění je úzký nebo z jiného důvodu nepoužitelný pro zajištění sociální stability a bezpečnosti občana. Důvody jsou zpravidla v příliš dynamických změnách a pohybech sociálního jevu či v nedostatku času před hromadným výskytem sociálních událostí pro vytvoření dostatečné rezervy.

V rámci systému **sociální péče** (pomoci) se řeší obtížné sociální situace stavu hmotné a sociální nouze, tedy situace, které občan není, resp. nebude schopen řešit sám nebo s pomocí vlastní rodiny. Sociální pomoc se poskytuje v těchto základních formách:

- formou sociálních služeb, které poskytují především nestátní neziskové organizace, obce a kraje;
- formou sociálně-právní ochrany a dávek sociální pomoci, které poskytuje stát prostřednictvím pověřených obecních úřadů.

Jednotlivé formy sociální pomoci jsou financovány ze státního rozpočtu a z rozpočtů obcí, je tedy nutné jednoznačně oddělit od sebe kompetence státních a samosprávných orgánů tak, aby bylo každému občanu zřejmé, co je výsledkem působnosti obce a co je výsledkem působnosti státu.

Sociální pomoc vyjadřuje skutečnost, že se občan dostal do situace, kdy není v jeho silách se sám zaopatřit, není sociálně pojištěn a ani nesplnil podmínky vzniku nároku na státní zaopatření. Liší se od pojištění a zaopatření svou individualizovanou aplikací, podmíněnou chudobou (sociální nouzí).

Takto pojaté základní systémy sociálního zabezpečení jsou v souladu jak s nejnovějšími trendy ve vyspělých zemích, tak i s teoretickými poznatky. Současné světové sociální systémy totiž obsahují jak dávky založené na principu pojištění, tak i dávky tzv. výběrového charakteru, kdy jejich výše a okruh příjemců je stanovena v závislosti na konkrétní příjmové a sociální situaci rodiny. Přitom v řadě zemí jsou dávky, které se u nás poskytují v rámci systému státní sociální podpory a v rámci systému sociální pomoci, spojeny do systému jednoho, který je označován zpravidla jako Social Assistance – sociální pomoc. Postup přijatý v naší zemi není s tímto stavem v žádném rozporu, naopak je zřejmě přesnější – především z hlediska stanovení a definování podmínek nároku na jednotlivé dávky je toto členění plně odůvodnitelné.<sup>23</sup>

---

<sup>23</sup> KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 544 s. ISBN 978-80-7357-585-4. str. 177 - 179



## 4.1. Systém sociálního pojištění

### 4.1.1. Důchodové pojištění

Základní důchodové pojištění spolu s nemocenským pojištěním tvoří součást sociálního zabezpečení v užším slova smyslu.

Prvním pilířem je **povinné základní důchodové pojištění**, dávkově definované a průběžně financované. Je univerzální a zabezpečuje všechny ekonomicky aktivní osoby, právní úprava je jednotná pro všechny pojištěnce, neexistují speciální odvětvová schémata apod. Pouze v oblasti organizačního a administrativního zabezpečení platí určité odchylky pro tzv. silové resorty (např. vojáci, policisté, celníci, hasiči). Důchod ze základního důchodového pojištění pobírá více než 99 % obyvatel ve věku vyšším, než je věková hranice pro nárok na starobní důchod.

Vedle toho existuje dobrovolné doplňkové, příspěvkově definované, kapitálově financované **penzijní připojištění se státním příspěvkem**. Penzijní připojištění se státním příspěvkem je možno podle terminologie EU považovat za třetí pilíř důchodového systému. Součástí třetího pilíře jsou i produkty komerčních pojišťoven - zejména životního pojištění. Důchody přiznávané ze třetího pilíře se zatím podílejí na příjmech důchodců zanedbatelnou měrou. Tento pilíř však není v obsahu webových stránek Ministerstva práce a sociálních věcí, protože jde o působnost Ministerstva financí. V členských státech EU obvyklý druhý pilíř (zaměstnavatelské penzijní systémy) v českém důchodovém systému neexistuje.

Základním hmotně právním předpisem, který upravuje nároky na důchody ze základního důchodového pojištění, způsob stanovení výše důchodů a podmínky pro jejich výplatu, je **zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění**, ve znění pozdějších předpisů, který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 1996.

Ze základního důchodového pojištění se poskytují tyto důchody:

- starobní (včetně tzv. předčasného starobního důchodu),
- invalidní,
- vdovský a vdovecký,
- sirotčí.

Důchod se skládá ze dvou složek, a to

- ze základní výměry (stanovené pevnou částkou stejnou pro všechny druhy důchodů bez ohledu na délku doby pojištění a výši výdělků) a
- z procentní výměry.

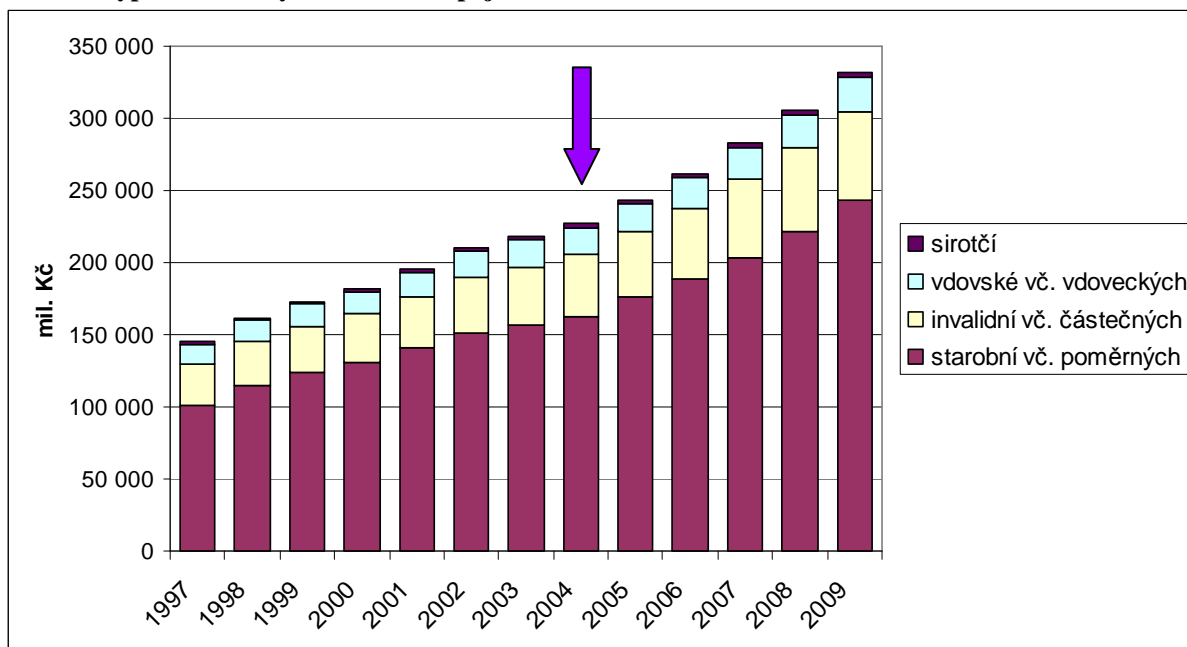
Jsou-li současně splněny podmínky nároku na výplatu více důchodů téhož druhu nebo na výplatu starobního důchodu nebo invalidního důchodu, vyplácí se jen jeden důchod, a to vyšší. Jsou-li současně splněny podmínky nároku na výplatu starobního nebo invalidního důchodu a na výplatu vdovského důchodu nebo vdoveckého důchodu a nebo sirotčího důchodu, vyplácí se vyšší důchod v plné výši a z ostatních důchodů se vyplácí polovina procentní výměry, nestanoví-li zákon o důchodovém pojištění jinak.

O nároku na důchod, jeho výši a výplatě rozhoduje Česká správa sociálního zabezpečení s výjimkou případů, kdy jsou příslušné k rozhodování orgány sociálního zabezpečení ministerstev obrany, vnitra a spravedlnosti (v případě příslušníků ozbrojených sil a sborů).<sup>24</sup>

### Výdaje na dávky důchodového pojištění

Výdaje na dávky důchodového pojištění neustále rostou, což je i patrné z grafu 1. Roční nárůst těchto výdajů je v průměru 7% oproti roku předchozímu. Je to způsobeno nejen rostoucím počtem vyplacených dávek, hlavně dávek na starobní důchody (počet vyplacených důchodů je znázorněný v grafu 2), ale i růstem průměrné výše těchto dávek (např. vývoj průměrné výše starobního důchodu je zřejmý z grafu 3). Ve všech grafech je zvýrazněn šipkou nebo čarou rok 2004, tedy rok vstupu ČR do EU.

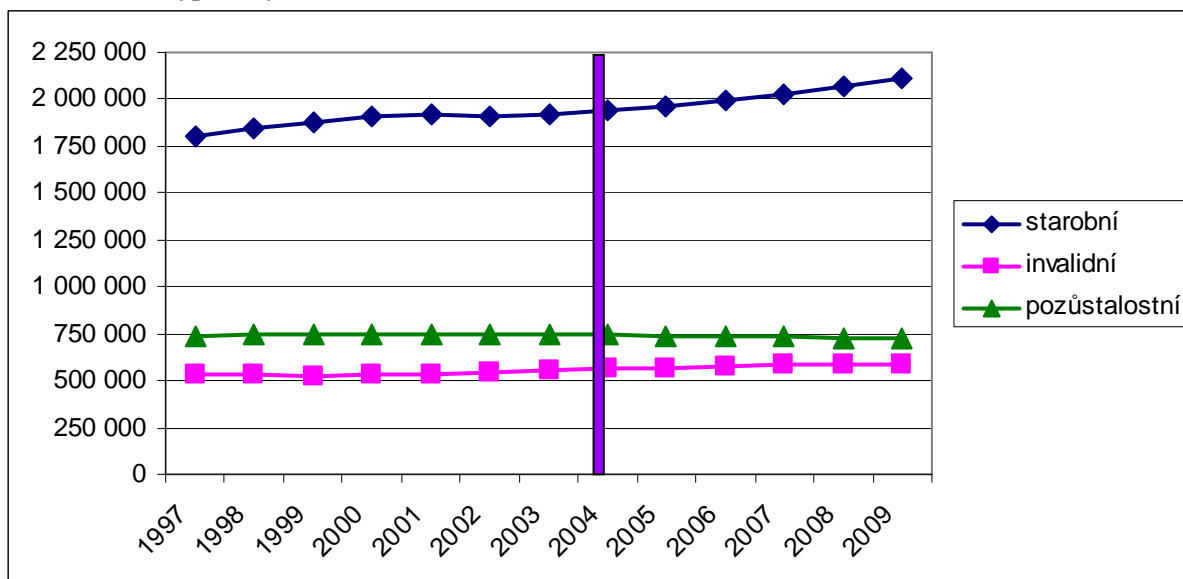
**Graf 1: Vyplacené dávky důchodového pojištění**



Zdroj: Vlastní úprava vybraného zdroje: EKONOMICKÝ ODBOR MPSV ČR. *Základní ukazatele z oblasti práce a sociálního zabezpečení v České republice ve vývojových řadách a grafech*. Praha: MPSV ČR, 2010. ISBN 978-80-7421-023-5.

<sup>24</sup> *Důchodové pojištění* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí. [cit. 2010-11-20]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3>

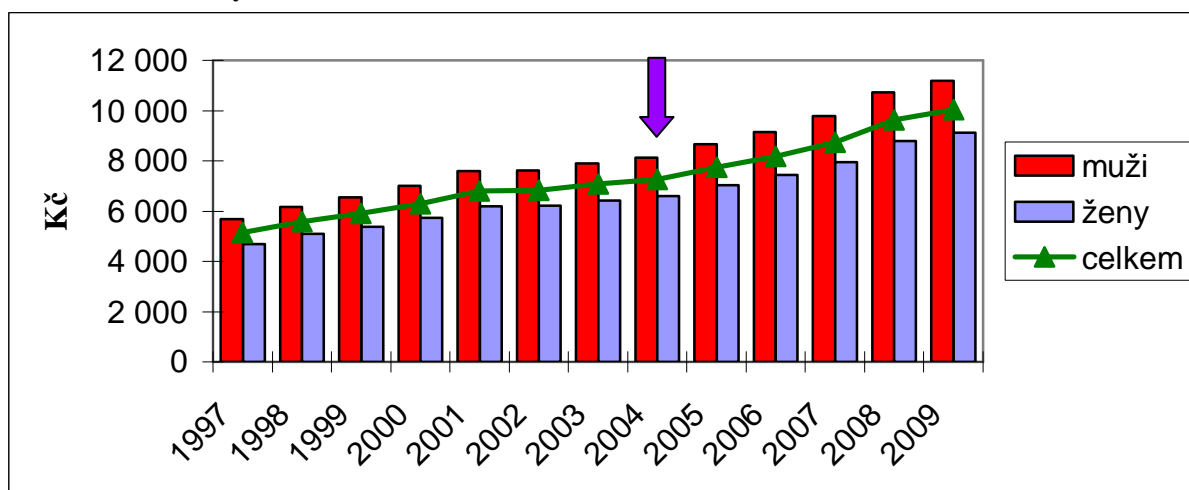
**Graf 2: Počet vyplacených důchodů**



Zdroj: Vlastní úprava vybraného zdroje: EKONOMICKÝ ODBOR MPSV ČR. *Základní ukazatele z oblasti práce a sociálního zabezpečení v České republice ve vývojových řadách a grafech*. Praha: MPSV ČR, 2010. ISBN 978-80-7421-023-5.

Nejvyšší položku výdajů tvoří dávky na starobní důchody, které v jednotlivých letech tvořily průměrně 72% výdajů na důchodové pojištění, proto nejvíce ovlivňují nárůst celkových výdajů na dávky důchodového pojištění. Jejich průměrná výše je znázorněna v grafu 3, je zde patrné, že ženy mají ve všech letech průměrný starobní důchod nižší než muži.

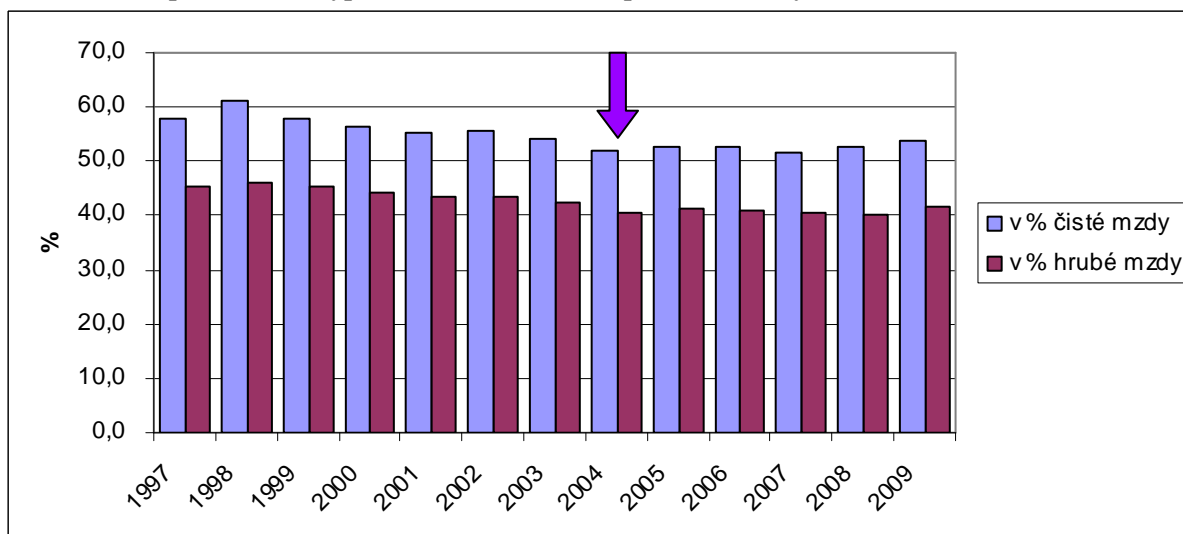
**Graf 3: Průměrná výše starobního důchodu**



Zdroj: Vlastní úprava vybraného zdroje: EKONOMICKÝ ODBOR MPSV ČR. *Základní ukazatele z oblasti práce a sociálního zabezpečení v České republice ve vývojových řadách a grafech*. Praha: MPSV ČR, 2010. ISBN 978-80-7421-023-5.

Výše důchodu je závislá na výši mzdy. Podíl průměrného vyplaceného důchodu v letech 1997 až 2009 je průměrně 55% čisté mzdy a 43% hrubé mzdy, což je uvedeno v grafu 4.

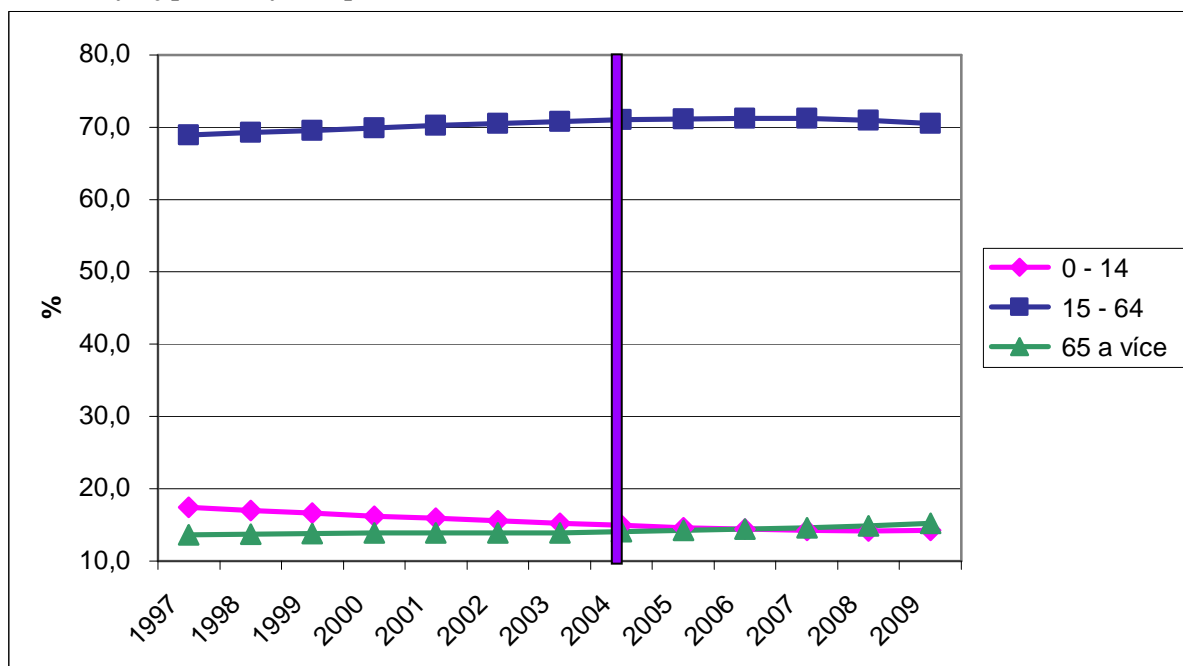
**Graf 4: Podíl průměrného vyplaceného důchodu v % průměrné mzdy**



Zdroj: Vlastní úprava vybraného zdroje: Vývoj hlavních ekonomických a sociálních ukazatelů ČR. In *Vybrané sociální ukazatele* [online]. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. leden 2011 [cit. 2011-02-02]. Dostupné z: <[http://www.vupsv.cz/index.php?p=economic\\_social\\_indicators&site=default](http://www.vupsv.cz/index.php?p=economic_social_indicators&site=default)>

Jak již bylo uvedeno, růst výdajů souvisí se zvyšujícím se počtem vyplacených starobních důchodů, je to z toho důvodu, že počet invalidních a pozůstalostních důchodů je v podstatě stále stejný. Růst počtu vyplacených starobních důchodů souvisí s demografickým vývojem společnosti, tj. s růstem počtu obyvatel důchodového věku. Vývoj počtu obyvatel je viditelný na grafu 5.

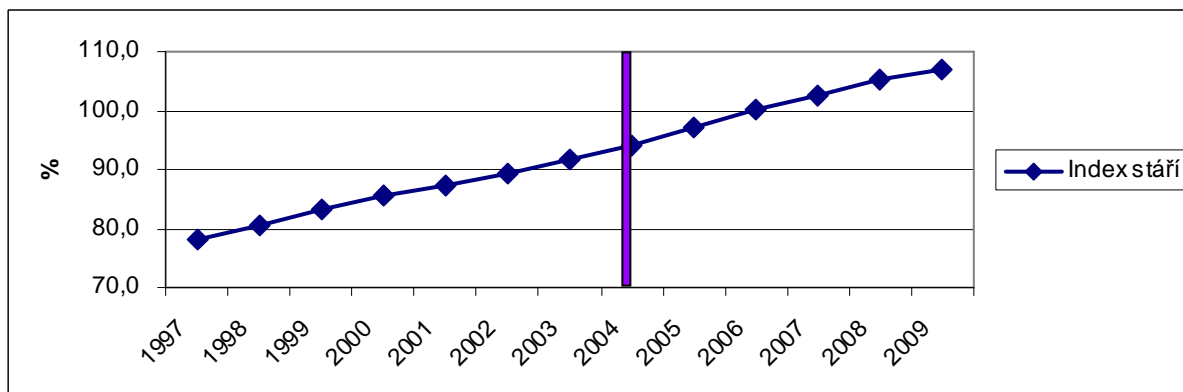
**Graf 5: Vývoj počtu obyvatel podle věku v %**



Zdroj: Vlastní úprava vybraného zdroje: Česká republika od roku 1989 v číslech. In *Vybrané demografické údaje* [online]. Český statistický úřad. 21. 1. 2011 [cit. 2011-02-05]. Dostupné z: <[http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr\\_od\\_roku\\_1989](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr_od_roku_1989)>

V grafu 5 je vidět, že roste počet obyvatel ve věku 65 let a více a také klesá počet obyvatel ve věku 0 – 14 let, což ovlivňuje index stáří obyvatel (index stáří je znázorněn v grafu 6), který neustále roste a který již v roce 2006 překročil hranici 100 %, tzn. že počet obyvatel starších 65 let je vyšší než dětí ve věku do 15 let.

**Graf 6: Vývoj indexu stáří<sup>25</sup>**



Zdroj: Vlastní úprava vybraného zdroje: Česká republika od roku 1989 v číslech. In *Vybrané demografické údaje* [online]. Český statistický úřad. 21. 1. 2011 [cit. 2011-02-05]. Dostupné z: <[http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr\\_od\\_roku\\_1989](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr_od_roku_1989)>

#### 4.1.2. Nemocenské pojištění

System nemocenského pojištění je určen pro výdělečně činné osoby, které při ztrátě příjmu v případech tzv. krátkodobých sociálních událostí (dočasné pracovní neschopnosti z důvodu nemoci nebo úrazu či karantény, ošetřování člena rodiny, těhotenství a mateřství, péče o dítě) zabezpečuje peněžitými dávkami nemocenského pojištění.

Nemocenské pojištění je upraveno zákonem č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Jde o komplexní úpravu nemocenského pojištění, která zahrnuje jak okruh osob účastných nemocenského pojištění (tj. zaměstnanců, příslušníků ozbrojených sil a bezpečnostních sborů i osob samostatně výdělečně činných), jejich nároky z tohoto pojištění a stanovení výše poskytovaných dávek, posuzování zdravotního stavu pro účely nemocenského pojištění, organizační uspořádání nemocenského pojištění, tak i řízení v tomto pojištění.

Pojistné na nemocenské pojištění je upraveno zákonem č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

V souvislosti s přijetím zákona č. 362/2009 Sb., kterým se měnily některé zákony v souvislosti s návrhem zákona o státním rozpočtu České republiky na rok 2010, došlo

<sup>25</sup> **Index stáří** se vypočítá jako podíl počtu obyvatel starších 65 let k počtu obyvatel ve věku 0 – 14 let.

v oblasti nemocenského pojištění ke změnám ovlivňujícím výši dávek. Přijatá opatření platila pouze pro rok 2010 a jejich cílem bylo snížení deficitu státního rozpočtu.

Změny v nemocenském pojištění v roce 2011 se týkají:

- výše nemocenského (procentní sazby)
  - V souvislosti s úspornými opatřeními bylo zrušeno zvyšování procentní sazby pro nemocenské podle délky trvání pracovní neschopnosti. V roce 2010 byla zavedena jednotná sazba nemocenského pro celou dobu trvání pracovní neschopnosti ve výši 60%. Toto původně jednoleté opatření bude platit trvale. Výše nemocenského činí 60% redukovaného denního vyměřovacího základu.
  - I nadále bude u peněžité pomoci v mateřství činit procentní sazba 70% a u ošetřovného 60%.
- poskytování nemocenského až od 22. kalendářního dne pracovní neschopnosti
  - Nemocenské je poskytováno až od 22. kalendářního dne dočasné pracovní neschopnosti. Prodlužuje se období, po které zaměstnavatel poskytuje zaměstnanci náhradu mzdy podle zákoníku práce ze 14 na 21 kalendářních dnů. Toto opatření je omezeno na dobu do 31. 12. 2013.
- výše dávek nemocenského pojištění v souvislosti se zvýšením redukčních hranic
  - Pro rok 2011 činí 1. redukční hranice 825 Kč, 2. redukční hranice 1 237 Kč a 3. redukční hranice 2 474 Kč.
  - U osob samostatně výdělečně činných a zahraničních zaměstnanců dochází ke zvýšení sazby pojistného na nemocenské pojištění z 1,4% na 2,3%.

Sazba pojistného na nemocenské pojištění placeného zaměstnavateli zůstává nadále ve výši 2,3%. I v roce 2011 bude zaměstnavatel platit pojistné na nemocenské pojištění, důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti ve výši 25% ze svého vyměřovacího základu.

Z nemocenského pojištění se poskytují 4 druhy peněžitých dávek, a to:

- nemocenské,
- peněžité pomoci v mateřství,
- ošetřovné,
- vyrovnávací příspěvek v těhotenství a v mateřství.<sup>26</sup>

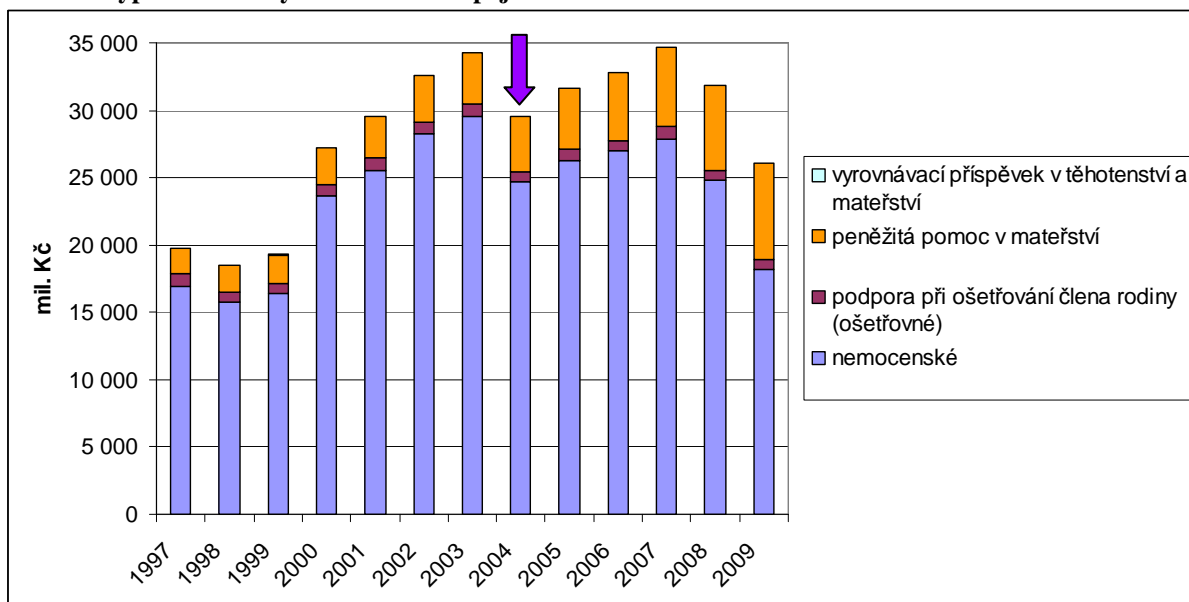
---

<sup>26</sup> *Nemocenské pojištění v roce 2010* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí. [cit. 2010-12-20]. Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/cs/7>>

## Výdaje na dávky nemocenského pojištění

Z grafu 7 je patrné, že nejvyšší vyplácenou položku nemocenského pojištění tvoří nemocenské dávky. Tyto dávky v průměru představují 83% ze všech vyplacených dávek nemocenského pojištění, proto mají největší vliv na vývoj výdajů na nemocenské pojištění.

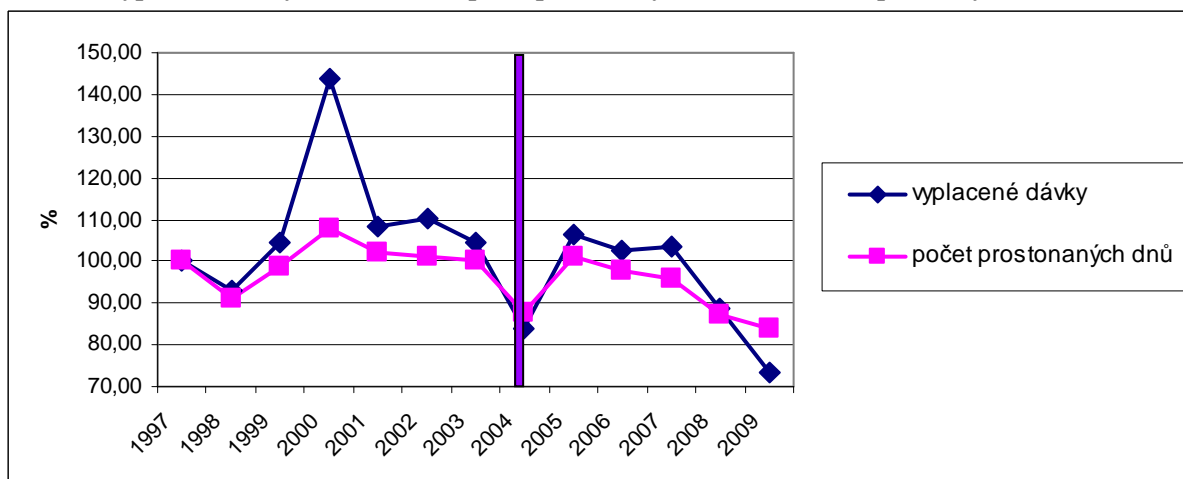
Graf 7: Vyplácené dávky nemocenského pojištění



Zdroj: Vlastní úprava vybraného zdroje: EKONOMICKÝ ODBOR MPSV ČR. *Základní ukazatele z oblasti práce a sociálního zabezpečení v České republice ve vývojových řadách a grafech*. Praha: MPSV ČR, 2010. ISBN 978-80-7421-023-5.

Dávky nemocenské mají přibližně stejný vývoj jako je vývoj nemocnosti obyvatel, ta je v grafu 8 znázorněna počtem prostonaných dnů, z čehož lze usuzovat, že výdaje na nemocenskou závisí na nemocnosti. Samozřejmě záleží i na způsobu výpočtu výše nemocenské (ta je dána příslušnými zákony a jejich změnami) a také na velikosti mzdy daného nemocného, protože výše dávky se počítá jako procento z denní mzdy.

**Graf 8: Vyplacené dávky nemocenské a počet pronesaných dnů (meziroční přírůstky)**



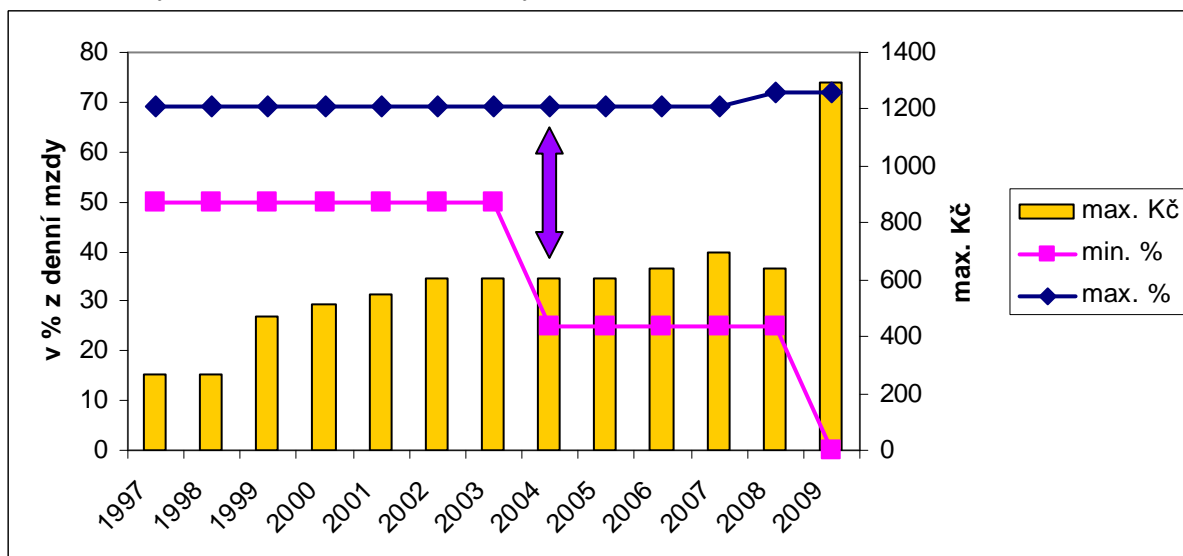
Zdroj: Vlastní úprava vybraného zdroje: EKONOMICKÝ ODBOR MPSV ČR. *Základní ukazatele z oblasti práce a sociálního zabezpečení v České republice ve vývojových řadách a grafech*. Praha: MPSV ČR, 2010. ISBN 978-80-7421-023-5.

Od roku 1993 jsou dávky nemocenského počítány z hrubé denní mzdy<sup>27</sup> a jsou poskytovány za kalendářní dny. Do roku 2007 byla za první tři dny pracovní neschopnosti poskytována nemocenská ve výši nižší denní sazby, která je znázorněna v grafu 9 růžovou spojnicí, tj. do roku 2003 50% denní mzdy a poté od roku 2004 25% denní mzdy, v další dny pak ve výši 69% denní mzdy. V roce 2008 bylo za první tři dny vypláceno také 25% denní mzdy, ale v ostatních dnech trvání pracovní neschopnosti to již bylo jinak: 4. až 30. den se vyplácelo 60%, 31. až 60. den 66% a od 61. dne 72% z hrubé denní mzdy. Od roku 2009 jsou první tři dny pracovní neschopnosti neplacené, do 14. dne (od letošního roku do 21. dne) pracovní neschopnosti náleží pracovníkovi náhrada mzdy (za pracovní dny), kterou vyplácí zaměstnavatel a nemocenské se vyplácí až od 15. (od letošního roku 22.) do 30. dne a to ve výši 60%, od 31. do 60. dne 66% a od 61. dne 72% z hrubé denní mzdy. V grafu 9 jsou znázorněny minimální a maximální hranice procentní sazby z hrubé mzdy, které jsou pracovníkům během jejich pracovní neschopnosti vypláceny a také maximální výše vyplacené denní nemocenské v Kč.

<sup>27</sup> Do roku 1992 byly dávky počítány z čisté denní mzdy.



**Graf 9: Dávky nemocenského v % denní mzdy**



Zdroj: Vlastní úprava vybraného zdroje: Vývoj hlavních ekonomických a sociálních ukazatelů ČR. In *Vybrané sociální ukazatele* [online]. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. leden 2011 [cit. 2011-02-06]. Dostupné z: <[http://www.vupsv.cz/index.php?p=economic\\_social\\_indicators&site=default](http://www.vupsv.cz/index.php?p=economic_social_indicators&site=default)>

## 4.2. Systém státní sociální podpory

Státní sociální podpora představuje soubor dávek vyplácených ze státního rozpočtu rodinám, kterým stát přispívá na úhradu zvýšených nákladů spojených s narozením, výživou a výchovou dítěte. Stát také přispívá při úmrtí člena rodiny na vypravení pohřbu. Oblast státní sociální podpory je upravena zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

Dávky státní sociální podpory lze rozdělit na dvě hlavní skupiny:

1. Dávky testované, které se poskytují v závislosti na výši příjmu společně posuzovaných osob:
  - přídavek na dítě,
  - sociální příspěvek,
  - příspěvek na bydlení.
2. Dávky netestované, které se poskytují při naplnění sociální události nezávisle na výši příjmu rodiny:
  - rodičovský příspěvek,
  - dávky pěstounské péče,
  - porodné,
  - pohřebné.<sup>28</sup>

<sup>28</sup> DURDISOVÁ, J. a kol. *Sociální politika v ekonomické praxi (vybrané problémy)*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2005. 246 s. ISBN 80-245-0850-8. str. 135

## **Přídavek na dítě**

Přídavek na dítě je základní, dlouhodobou dávkou, poskytovanou rodinám s dětmi, která jim pomáhá kryt náklady spojené s výchovou a výživou nezaopatřených dětí<sup>29</sup>. Nárok na přídavek na dítě má nezaopatřené dítě, které žije v rodině, jejíž rozhodný příjem<sup>30</sup> je nižší než 2,4 násobek životního minima rodiny. Pro nárok na dávku se posuzuje příjem za předchozí kalendářní rok. Přídavek je vyplácen ve třech výších podle věku nezaopatřeného dítěte.<sup>31</sup>

Vývoj životního minima v letech 1997 až 2009 je uveden v příloze B: Vývoj částek životního minima v ČR.

## **Sociální příplatek**

Cílem dávky je pomáhat rodinám s nízkými příjmy kryt náklady spojené se zabezpečením potřeb jejich dětí. U této dávky je testován příjem rodiny za kalendářní čtvrtletí. Nárok na sociální příplatek je vázán na péči o nezaopatřené dítě (s výjimkou dítěte svěřeného do pěstounské péče) a na stanovenou hranici příjmů v rodině v předchozím kalendářním čtvrtletí. Tato hranice nesmí překročit 2,0 násobek životního minima rodiny.

Ve výši dávky se odráží nejen příjmy rodiny, kdy s rostoucím příjmem sociální příplatek postupně klesá, ale i další rodinné situace. Sociální příplatek se zvyšuje v případech, kdy dítě je dlouhodobě těžce zdravotně postižené, dlouhodobě zdravotně postižené nebo dlouhodobě nemocné, zohledněny jsou také zdravotní postižení nebo osamělost rodiče. Vyšší sociální příplatek se poskytuje i rodinám, kde se narodilo více dětí současně, a to v době do tří let jejich věku, rodinám, kde dítě studuje na střední škole v denní formě studia nebo na vysoké škole v prezenční formě studia.<sup>32</sup>

## **Příspěvek na bydlení**

Příspěvek na bydlení přispívá na krytí nákladů na bydlení rodinám či jednotlivcům s nízkými příjmy. Poskytování příspěvku podléhá testování příjmů rodiny za předchozí kalendářní čtvrtletí. Za příjem se považují i přídavek na dítě a rodičovský příspěvek.

---

<sup>29</sup> Za **nezaopatřené dítě** se v zákoně považuje dítě do skončení povinné školní docházky, a poté, nejdéle však do 26. roku věku, jestliže se soustavně připravuje na budoucí povolání. Nezaopatřeným dítětem se rozumí i dítě po skončení povinné školní docházky (do 26 let věku), pokud se nemůže připravovat na budoucí povolání, případně vykonávat výdělečnou činnost z důvodu nemoci, úrazu nebo dlouhodobého zdravotního stavu.

<sup>30</sup> **Rozhodný příjem** se stanoví jako měsíční průměr čistých příjmů rodiny. Zahrnuje příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky, příjmy z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti, příjmy z kapitálového majetku, příjmy z pronájmu. Dále sem patří dávky nemocenského pojištění a důchodového pojištění, hmotné zabezpečení uchazečů o zaměstnání, rodičovský příspěvek a zaopatřovací příspěvek pro nárok na přídavek na dítě, sociální příplatek a příspěvek na bydlení.

<sup>31</sup> MACELA, M. *Přídavek na dítě* [online]. Integrovaný portál MPSV – Sociální tematika. 5. 8. 2010 [cit. 2010-11-10]. Dostupné z: [http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/prid\\_na\\_dite](http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/prid_na_dite)

<sup>32</sup> MACELA, M. *Sociální příplatek* [online]. Integrovaný portál MPSV – Sociální tematika. 1. 1. 2009 [cit. 2010-11-10]. Dostupné z: [http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/soc\\_priplatek](http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/soc_priplatek)

Na příspěvek na bydlení má nárok vlastník nebo nájemce bytu, který je v bytě přihlášen k trvalému pobytu, jestliže

- jeho náklady na bydlení přesahují částku součinu rozhodného příjmu v rodině a koeficientu 0,30 (na území hlavního města Prahy koeficientu 0,35), a zároveň
- součin rozhodného příjmu v rodině a koeficientu 0,30 (na území hlavního města Prahy koeficientu 0,35) není vyšší než částka normativních nákladů na bydlení.

Náklady na bydlení tvoří u nájemních bytů nájemné a náklady za plnění poskytované v souvislosti s užíváním bytu, u družstevních a bytů vlastníků srovnatelné náklady, vyčíslené v zákoně o státní sociální podpoře. Plus u všech bytů náklady za energie, vodné a stočné, odpady, vytápění. Normativní náklady na bydlení jsou pak stanoveny jako průměrné náklady na bydlení za poslední kalendářní čtvrtletí, podle velikosti obce a počtu členů domácnosti.

Výše příspěvku na bydlení se stanoví jako rozdíl mezi normativními náklady na bydlení a násobkem rozhodného příjmu a koeficientu 0,30 (v Praze 0,35).<sup>33</sup>

### **Rodičovský příspěvek**

Na rodičovský příspěvek má rodič nárok, jestliže po celý kalendářní měsíc osobně celodenně a řádně pečuje o dítě, které je nejmladší v rodině. Rodič si může zvolit čerpání rodičovského příspěvku po dobu do dvou, tří nebo čtyř let dítěte.

U zdravotně postižených dětí má rodič nárok ode dne posouzení dítěte jako dítěte dlouhodobě zdravotně postiženého nebo dlouhodobě těžce zdravotně postiženého na rodičovský příspěvek v základní výměře do sedmi let věku dítěte, a to bez ohledu na dříve zvolenou možnost čerpání (rychlejší, klasické nebo pomalejší čerpání) rodičovského příspěvku (před posouzením zdravotního stavu).<sup>34</sup>

### **Dávky pěstounské péče**

Pěstounská péče je formou náhradní rodinné výchovy. Soud svěřuje dítě pěstounovi do péče na jeho žádost v případech, kdy se o něj vlastní rodiče nemohou nebo nechtějí starat. Dávky pěstounské péče jsou čtyři a jsou určeny ke krytí nákladů svěřených dětí, na odměnu pěstouna a další náklady spojené s touto péčí.

Vedle dávek pěstounské péče náleží dítěti i pěstounovi i další dávky státní sociální podpory, například přídavek na dítě, rodičovský příspěvek a další vyjma sociálního příspěvku.

---

<sup>33</sup> MACELA, M. *Příspěvek na bydlení* [online]. Integrovaný portál MPSV – Sociální tematika. 26. 5. 2010 [cit. 2010-11-10]. Dostupné z: <[http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/prisp\\_na\\_bydleni](http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/prisp_na_bydleni)>

<sup>34</sup> *Rodičovský příspěvek* [online]. Portál veřejné správy České republiky. 1. 1. 2011 [cit. 2011-01-16]. Dostupné z: <[http://portal.gov.cz/wps/portal/ s.155/697/ s.155/708?POSTUP\\_ID=616&PRVEK\\_ID=276](http://portal.gov.cz/wps/portal/ s.155/697/ s.155/708?POSTUP_ID=616&PRVEK_ID=276)>

**Příspěvek na úhradu potřeb dítěte** představuje nárok dítěte svěřeného do pěstounské péče. Příspěvek se poskytuje do dosažení zletilosti dítěte nebo nejdéle do 26 let, jestliže jde o nezaopatřené dítě, které žije ve společné domácnosti s osobou, která byla do dosažení zletilosti jeho pěstounem. Výše příspěvku na úhradu potřeb nezaopatřeného dítěte činí 2,3 násobek životního minima dítěte. V případě zdravotně postiženého dítěte se koeficient, kterým se násobí životní minimum dítěte, zvyšuje úměrně stupni postižení a činí 2,35 u dlouhodobě nemocného dítěte, 2,90 u dlouhodobě zdravotně postiženého dítěte a 3,10 u dlouhodobě těžce zdravotně postiženého dítěte. Výše příspěvku pro zaopatřené nezletilé dítě se stanoví jako součin částky životního minima dítěte a koeficientu 1,40.

**Odměna pěstouna** je určitým způsobem společenské uznání osobě pečující o cizí dítě v pěstounské péči. Výše odměny činí součin životního minima jednotlivce a koeficientu 1,0 za každé svěřené dítě. Na odměnu pěstouna ve zvláštních případech má nárok pěstoun, který pečuje alespoň o 3 svěřené děti nebo alespoň o jedno svěřené dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II., III., IV. Odměna pěstouna ve zvláštních případech za kalendářní měsíc činí součin částky životního minima jednotlivce a koeficientu 5,5. Za každé další dítě v pěstounské péči se odměna pěstouna zvyšuje 0,5 životního minima jednotlivce za každé svěřené dítě a o 0,75 životního minima jednotlivce, jde-li o další dítě se stupněm závislosti II., III., IV. Odměna pěstouna ve zvláštních případech náleží, jen jestliže pěstoun není po celý kalendářní měsíc výdělečně činný. Tato odměna se pro účely zdravotního pojištění, pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti posuzuje jako plat.

Účelem **příspěvku při převzetí dítěte** je přispět na nákup potřebných věcí pro dítě přicházející do náhradní rodinné péče. Výše příspěvku je stanovena pevnými částkami podle věku dítěte.

**Příspěvek na zakoupení motorového vozidla** náleží pěstounovi, který má v pěstounské péči nejméně čtyři děti. Podmínkou nároku dále je, že vozidlo nesmí pěstoun používat pro výdělečnou činnost. Příspěvek je poskytován ve výši 70% pořizovací ceny vozidla, resp. ceny opravy vozidla, nejvýše však 100 000 Kč.<sup>35</sup>

### **Porodné**

Porodné je dávka, kterou se matce jednorázově přispívá na náklady související s narozením dítěte. Při poskytnutí dávky není zkoumán příjem rodiny. Jestliže žena, která dítě porodila, zemřela a porodné jí nebo jiné osobě nebylo vyplaceno, má na něj nárok otec dítěte. Nárok

---

<sup>35</sup> MACELA, M. *Dávky pěstounské péče* [online]. Integrovaný portál MPSV – Sociální tematika. 1. 1. 2009 [cit. 2010-11-11]. Dostupné z: <[http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/pestounska\\_pece](http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/pestounska_pece)>

na porodné má rovněž osoba, která převzala dítě mladší jednoho roku do trvalé péče, nahrazující péči rodičů. Porodné je stanoveno pevnou částkou v jednotné výši 13 000 Kč na každé narozené dítě.<sup>36</sup>

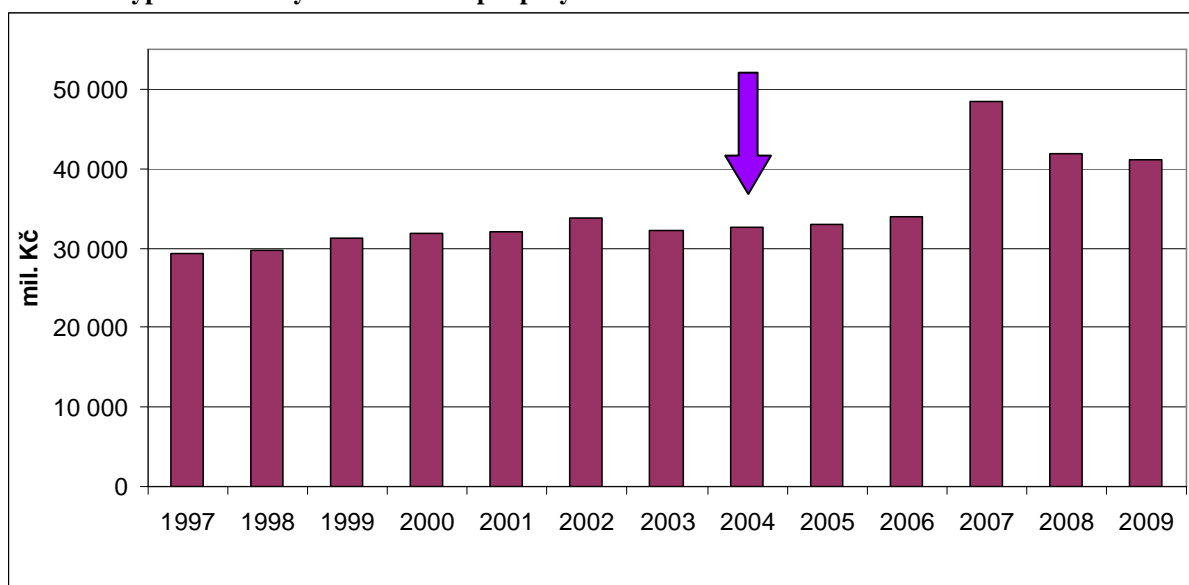
### Pohřebné

Touto jednorázovou dávkou se přispívá na náklady spojené s vypravením pohřbu. Pohřebné je stanoveno pevnou částkou ve výši 5 000 Kč. Pohřebné náleží osobě, která vypravila pohřeb nezaopatřenému dítěti, nebo osobě, která byla rodičem nezaopatřeného dítěte, a to za podmínky, že zemřelá osoba měla ke dni úmrtí trvalý pobyt na území ČR.<sup>37</sup>

### Výdaje na dávky státní sociální podpory

Výdaje na dávky státní sociální podpory v podstatě neustále rostou, i když v posledních letech byl zaznamenán pokles, jak je patrné z grafu 10.

Graf 10: Vyplacené dávky státní sociální podpory celkem



Zdroj: Vlastní úprava vybraných zdrojů: 1. EKONOMICKÝ ODBOR MPSV ČR. *Základní ukazatele z oblasti práce a sociálního zabezpečení v České republice ve vývojových řadách a grafech*. Praha: MPSV ČR, 2003. ISBN 80-86552-72-1.

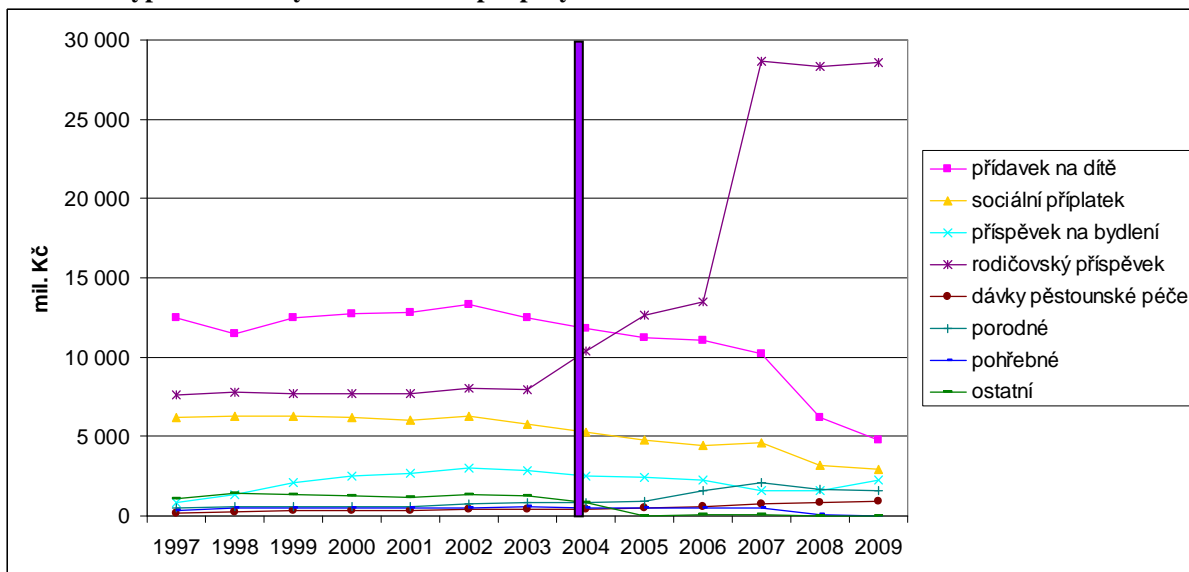
2. EKONOMICKÝ ODBOR MPSV ČR. *Základní ukazatele z oblasti práce a sociálního zabezpečení v České republice ve vývojových řadách a grafech*. Praha: MPSV ČR, 2010. ISBN 978-80-7421-023-5.

Nejvyšší nárůst byl v roce 2007, který byl způsobený velkým nárůstem rodičovského příspěvku, což je vidět v grafu 11, tento nárůst je způsobený dvojnásobným zvýšením měsíčního příspěvku, to je uvedeno v tabulce 2.

<sup>36</sup> MACELA, M. *Porodné* [online]. Integrovaný portál MPSV – Sociální tematika. 1. 1. 2009 [cit. 2010-11-11]. Dostupné z: <<http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/porodne>>

<sup>37</sup> MACELA, M. *Pohřebné* [online]. Integrovaný portál MPSV – Sociální tematika. 1. 1. 2009 [cit. 2010-11-11]. Dostupné z: <<http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/pohrebne>>

**Graf 11: Vyplacené dávky státní sociální podpory**



Zdroj: Vlastní úprava vybraných zdrojů: 1. EKONOMICKÝ ODBOR MPSV ČR. *Základní ukazatele z oblasti práce a sociálního zabezpečení v České republice ve vývojových řadách a grafech*. Praha: MPSV ČR, 2003. ISBN 80-86552-72-1.

2. EKONOMICKÝ ODBOR MPSV ČR. *Základní ukazatele z oblasti práce a sociálního zabezpečení v České republice ve vývojových řadách a grafech*. Praha: MPSV ČR, 2010. ISBN 978-80-7421-023-5.

Nejvyšší dávkou státní sociální podpory byl do roku 2004 přídavek na dítě. Měsíční výše této dávky jsou uvedeny v tabulce 1. Od roku 1993 do roku 2005 byla výše dávky na každé dítě určena podle jeho dosaženého věku. Od roku 1996 byla dávka vypočítána podle dosaženého věku dítěte a v závislosti na výši příjmu rodiny vyjádřeného v násobcích částek životního minima ve formě koeficientu částek životního minima maximálně do jeho trojnásobku. Toto platilo až do roku 2006. V roce 2007 to bylo do jeho čtyřnásobku, v roce 2008 do jeho 2,4 násobku a v roce 2009 do jeho 2,5 násobku.

**Tabulka 1: Přídavek na dítě (Kč měsíčně)**

1997	1998	1999	2000	2001 - 2004	2005	2006 - 2007	2008	2009
0 - 682	0 - 608	0 - 720	0 - 740	0 - 784	0 - 797	0 - 810	0 - 700	0 - 750

Zdroj: Vývoj hlavních ekonomických a sociálních ukazatelů ČR. In *Vybrané sociální ukazatele* [online]. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. leden 2011 [cit. 2011-02-06]. Dostupné z: [http://www.vupsv.cz/index.php?p=economic\\_social\\_indicators&site=default](http://www.vupsv.cz/index.php?p=economic_social_indicators&site=default)

Druhou nejvyšší dávkou státní sociální podpory a od roku 2005 nejvyšší dávkou je rodičovský příspěvek. Vývoj jeho měsíční výše je uvedený v tabulce 2. Příspěvek od roku 1994 zahrnoval též dříve vyplácený státní vyrovnávací příspěvek. Do roku 2003 se vyplácel tomu rodiči, který z důvodu péče o dítě nepracoval a od roku 2004 se vyplácí tomu z rodičů, který o dítě pečuje (umožňuje se rodiči pracovat bez omezení výše příjmu) a je vyplácen bez ohledu na počet dětí, o které pečuje.

Do roku 2006 byl příspěvek vyplácen ve vazbě na životní minimum pečujícího rodiče, v roce 2007 ve vazbě na průměrnou měsíční mzdu v podnikatelském sektoru, od roku 2008 ve zvýšené výměře 11 400 Kč do dvou let věku nejmladšího dítěte, v základní výměře 7 600 Kč do tří let věku nejmladšího dítěte nebo ve snížené výměře 3 800 Kč do čtyř let věku nejmladšího dítěte, podle podmínek stanovených zákonem č. 117/1995 o státní sociální podpoře.

**Tabulka 2: Rodičovský příspěvek (Kč měsíčně)**

1997	1998-1999	2000	2001-2003	2004	2005	2006	2007	2008-2009
2 222	2 343	2 409	2 552	3 573	3 635	3 696	7 582	3 800 - 11 400

Zdroj: Vývoj hlavních ekonomických a sociálních ukazatelů ČR. In *Vybrané sociální ukazatele* [online]. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. leden 2011 [cit. 2011-02-06]. Dostupné z: <[http://www.vupsv.cz/index.php?p=economic\\_social\\_indicators&site=default](http://www.vupsv.cz/index.php?p=economic_social_indicators&site=default)>

### 4.3. Systém sociální pomoci

Sociální pomoc má v různých zemích EU v systému různé postavení, ale vždy řeší stav hmotné a sociální nouze. V Evropské sociální chartě, článku 14, jsou uvedena práva občanů týkajících se sociální pomoci.

Sociální pomoc představuje nezbytné minimum v rámci sociálního zabezpečení, zabezpečuje člověka v případě nouze dávkami sociální potřeby a ostatními formami sociální péče. Je individualizovaná vzhledem k potřebám konkrétního občana. Zpravidla sama o sobě neumožňuje člověku rozvoj a nezabrání riziku sociálního vyloučení.

Sociální pomoc je tedy určena k zabezpečení základních životních potřeb osob v situaci absolutního nedostatku hmotných prostředků a v těch sociálních situacích, kdy osoby nejsou schopny samy ani s pomocí vlastní rodiny zabezpečovat svoje základní životní potřeby.

Systém sociální pomoci je rozsáhlý soubor různých forem pomoci, od finanční, ústavní, až po sociálně-právní ochranu. Tento systém řeší situace, kdy jsou ohrožena práva občana, kdy se občan nachází v hmotné nouzi, kdy se občan nachází v sociální nouzi a není schopen zabezpečit svoje potřeby vlastními silami, a kdy mu tyto situace hrozí.

Sociální pomoc často řeší deficity, které vznikly při selhání funkce rodiny jako primárního článku, která by měla občanovi pomoci v obtížné sociální situaci. V souvislosti se zmenšováním rodin a rozpadem více generačních rodin se tak zvyšuje počet příjemců sociální pomoci. Selháním funkce rodiny jsou ohroženi zejména staří lidé (vazba děti → rodiče) a nezletilé děti (vazba rodiče → děti).

Cílem sociální pomoci je sociální prevence neboli prevence sociálně patologických jevů, zejména kriminality, toxikomanie, rasizmu, sociálního parazitizmu a násilí. Sociální prevence by se měla snažit zabránit vzniku příčin negativních společenských jevů, zamezit šíření těchto

jevů do dosud nezasazené části společnosti a opětovně sociálně začlenit osoby, které jsou nositeli sociálně patologického chování.

Dalším z cílů sociální pomoci je pomáhat překonávat znevýhodnění, které by osobě bránilo v uplatnění svých práv a nároků. Takové znevýhodnění může být způsobeno věkem, zdravotním stavem, zdravotním postižením, etnickou příslušností či z jiných vážných důvodů.

Jedinci by měli být sociální pomocí též motivováni ke znovuzískání sociální suverenity a nezávislosti. Zde jde především o motivaci k práci a eliminaci rizika sociální pasti chudoby. Nároky toho, kdo pracuje a snaží se tak zabezpečit své potřeby vlastním přičiněním, avšak jeho příjmy přesto nepostačují, musí být příznivěji koncipovány a musí být vyšší než v případě plné závislosti na sociální pomoci, zejména při prokazatelné neochotě řešit svou situaci vlastním přičiněním.

Obtížným úkolem sociální pomoci je především v identifikaci toho, kdo je skutečně potřebný a komu sociální pomoc opravdu pomůže. Protože pokud ji poskytujeme občanovi, který ji zneužívá, mine se účinkem, neboť on sám ji nechce využít k řešení své životní situace. Naopak v případě neposkytnutí sociální pomoci skutečně potřebné osobě (například při příliš přísném nastavení kritérií nebo rezistence osoby vůči pomoci z okolí) dochází v lepším případě k neřešení, v horším případě k prohlubování jejích problémů.<sup>38</sup>

#### **4.3.1. Hmotná nouze**

Jde v zásadě o stav, kdy osoba či rodina nemá dostatečné příjmy a její celkové sociální a majetkové poměry neumožňují uspokojení základních životních potřeb na úrovni ještě přijatelné pro společnost. Současně si tyto příjmy nemůže z objektivních důvodů zvýšit (vlastní prací, uplatněním nároků a pohledávek, prodejem nebo využitím majetku) a vyřešit tak svoji nelehkou situaci vlastním přičiněním.

System pomoci v hmotné nouzi upravuje zákon č. 111/2006 Sb, o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.

##### **Dávky hmotné nouze**

Dávkami, kterými se řeší pomoc v hmotné nouzi, jsou:

1. příspěvek na živobytí
2. doplatek na bydlení
3. mimořádná okamžitá pomoc

---

<sup>38</sup> DURDISOVÁ, J. a kol. *Sociální politika v ekonomické praxi (vybrané problémy)*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2005. 246 s. ISBN 80-245-0850-8. str. 156 - 157



**Příspěvek na živobytí** je základní dávkou pomoci v hmotné nouzi, která pomáhá osobě či rodině při nedostatečném příjmu. Nárok na příspěvek na živobytí vzniká osobě či rodině, pokud po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje příjmy této osoby či rodiny částky živobytí. Částka živobytí je stanovena pro každou osobu individuálně, a to na základě hodnocení její snahy a možností. Pro stanovení živobytí rodiny se jednotlivé částky živobytí osob sčítají. Částka živobytí se odvíjí od částek životního a existenčního minima.

Výše příspěvku na živobytí se stanovuje jako rozdíl mezi živobytím osoby či rodiny a jejich příjmem, od kterého se odečtou přiměřené náklady na bydlení, což jsou náklady na bydlení, maximálně však do výše 30% (v Praze 35%) příjmu osoby či rodiny.

**Doplatek na bydlení** řeší nedostatek příjmu k uhrazení nákladů na bydlení tam, kde nestačí vlastní příjmy osoby či rodiny včetně příspěvku na bydlení ze systému státní sociální podpory. Dávka je poskytována nájemci nebo vlastníku bytu, který má nárok na živobytí a na příspěvek na bydlení. Zákon umožňuje poskytnout doplatek na bydlení i ve výjimečných případech, kdy žadatel nemá nárok na příspěvek na živobytí, případně žadateli, který nemá nárok na příspěvek na bydlení, protože využívá jinou než nájemní formu bydlení.

Výše doplatku na bydlení je stanovena tak, aby po zaplacení odůvodněných nákladů na bydlení (tj. nájmu, služeb s bydlením spojených a nákladů za dodávky energií) zůstala osobě či rodině částka živobytí.

**Mimořádná okamžitá pomoc** je poskytována osobám, které se ocitnou v situacích, které je nutno bezodkladně řešit. Zákon stanoví pět takových situací:

- Nejsou plněny podmínky hmotné nouze, ale v případě neposkytnutí pomoci osobě hrozí vážná újma na zdraví. Dávku lze poskytnout v částce, která doplní příjem osoby do výše existenčního minima (v případě nezaopatřeného dítěte do životního minima).
- Postižení vážnou mimořádnou událostí (živelní pohroma, větrná pohroma, ekologická havárie, požár apod.). Dávku lze poskytnout až do výše patnácti násobku částky životního minima jednotlivce.
- Nedostatek prostředků k úhradě jednorázového výdaje spojeného např. se zaplacením poplatku za vystavení duplikátů osobních dokladů nebo v případě ztráty peněžních prostředků. Dávku lze poskytnout až do výše tohoto jednorázového výdaje.
- Nedostatek prostředků k nákupu nebo opravě předmětů dlouhodobé potřeby nebo k uhrazení odůvodněných nákladů vznikajících v souvislosti se vzděláním nebo se zájmovou činností nezaopatřených dětí. Dávku lze poskytnout až do výše těchto výdajů, maximálně však v průběhu kalendářního roku do výše deseti násobku částky životního minima jednotlivce.

- Ohrožení sociálním vyloučením jde např. o situace osob vracejících se z vězení, z dětského domova a z pěstounské péče po dosažení zletilosti nebo po ukončení léčby chorobných závislostí. Dávku lze poskytnout až do výše 1 000 Kč. V průběhu roku může být poskytnuta opakovaně, součet však nesmí překročit čtyřnásobek částky životního minima jednotlivce.<sup>39</sup>

#### 4.3.2. Sociální nouze

Ve stavu sociální nouze se nachází občan, který pro svůj věk, zdravotní stav, dysfunkci rodiny a jiné vážné důvody není schopen sám o sebe se postarat (dítě, zdravotně postižený, senior...) a to bez ohledu na své majetkové poměry. Formou pomoci v sociální nouzi jsou zejména sociální služby.<sup>40</sup>

Systém sociálních služeb v ČR je upraven zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách a vyhláškou MPSV č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách.

Sociální služby pomáhají lidem žít běžným životem - umožňují jim pracovat, nakupovat, navštěvovat školy, navštěvovat místa víry, účastnit se aktivit volného času, starat se sám o sebe a o domácnost apod. Zaměřují se na zachování co nejvyšší kvality a důstojnosti jejich života. Sociální služby jsou poskytovány jednotlivcům, rodinám i skupinám obyvatel. Mezi nejpočetnější skupiny příjemců sociálních služeb patří zejména senioři, lidé se zdravotním postižením, rodiny s dětmi, ale také lidé, kteří z různých důvodů žijí "na okraji" společnosti.<sup>41</sup>

Sociální služby jsou souhrnem odborných činností, které pomáhají člověku řešit nepříznivou sociální situaci. Protože příčiny těchto situací jsou různé, existuje celá škála druhů sociálních služeb.

Sociální služby jsou členěny do tří základních oblastí:

- **Sociální poradenství**, které je obvykle specializované pro určitou cílovou skupinu či situaci, přičemž základní poradenství je nedílnou složkou všech sociálních služeb.
- **Služby sociální péče** zahrnují služby, jejichž hlavním cílem je zabezpečovat lidem základní životní potřeby, které nemohou být zajištěny bez péče a pomoci jiné osoby.
- **Služby sociální prevence** slouží zejména k předcházení sociálnímu vyloučení osob, které jsou ohroženy sociálně negativními jevy.

<sup>39</sup> *Pomoc v hmotné nouzi* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí. [cit. 2010-11-05]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/5#djp>

<sup>40</sup> DURDISOVÁ, J. a kol. *Sociální politika v ekonomické praxi (vybrané problémy)*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2005. 246 s. ISBN 80-245-0850-8. str. 160

<sup>41</sup> *Sociální služby* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí. [cit. 2010-11-05]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/9>

Sociální služby jsou členěny také podle místa jejich poskytování:

- **Terénní služby** jsou poskytovány v prostředí, kde člověk žije, tj. v domácnosti, v místě, kde pracuje, vzdělává se nebo tráví volný čas. Příkladem může být pečovatelská služba, osobní asistence či terénní programy pro ohroženou mládež.
- Za **ambulantními službami** člověk dochází do specializovaných zařízení, jako jsou například poradny, denní stacionáře pro osoby se zdravotním postižením nebo kontaktní centra pro osoby ohrožené závislostí na návykových látkách.
- **Pobytové služby** jsou poskytovány v zařízeních, kde člověk v určitém období svého života fakticky celoročně žije. Jedná se především o domovy pro seniory či pro lidi se zdravotním postižením, ale patří sem také tzv. chráněné bydlení pro lidi se zdravotním postižením či azylové domy pro matky s dětmi nebo osoby bez přístřeší.

Důležitým principem je možnost kombinace různých druhů služeb a také kombinace služeb s pomocí a podporou ze strany rodiny či jiných blízkých osob.<sup>42</sup>

Zákon o sociálních službách vymezuje následující druhy sociálních služeb:

### **Sociální poradenství**

Sociální poradenství poskytuje osobám v nepříznivé sociální situaci potřebné informace přispívající k řešení jejich situace. Odborné sociální poradenství zahrnuje občanské poradny, manželské a rodinné poradny, sociální práci s osobami společensky nepřizpůsobenými, poradny pro oběti trestných činů a domácího násilí, sociálně právní poradenství pro osoby se zdravotním postižením a seniory. Služba obsahuje poradenství, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů. Služby jsou poskytovány bezplatně.

### **Služby sociální péče**

Služby sociální péče napomáhají osobám zajistit jejich fyzickou a psychickou soběstačnost, s cílem umožnit jim v nejvyšší možné míře zapojení do běžného života společnosti, a v případech, kdy toto vylučuje jejich stav, zajistit jim důstojné prostředí a zacházení.

**Osobní asistence** je terénní služba poskytovaná osobám se zdravotním postižením a seniorům, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby. Služba se poskytuje v předem dohodnutém čase, v přirozeném sociálním prostředí osob a při činnostech, které osoba potřebuje. Služba obsahuje pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc

---

<sup>42</sup> *Sociální služby a příspěvek na péči* [online]. Praha: MPSV, 2009 [cit. 2011-03-17]. Dostupné z: [http://www.mpsv.cz/files/clanky/7174/Socialni\\_sluzby\\_a\\_prispevek\\_na\\_peci.pdf](http://www.mpsv.cz/files/clanky/7174/Socialni_sluzby_a_prispevek_na_peci.pdf)

při osobní hygieně, pomoc při zajištění chodu domácnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím a pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba je poskytována za úhradu od klienta.

**Pečovatelská služba** je terénní nebo ambulantní služba poskytovaná dětem, osobám se zdravotním postižením a seniorům, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby. Služba je poskytována ve vymezeném čase (především časovým vymezením se odlišuje od služby osobní asistence) v domácnostech osob a ambulancích zařízeních. Služba obsahuje pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, pomoc při zajištění chodu domácnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím a pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba je poskytována za úhradu od klienta.<sup>43</sup>

**Tísňová péče** je terénní, kterou se poskytuje nepřetržitá distanční hlasová a elektronická komunikace s osobami vystavenými stálému vysokému riziku ohrožení zdraví nebo života v případě náhlého zhoršení jejich zdravotního stavu nebo schopností. Služba je poskytována za úhradu od klienta.

**Průvodcovské a předčitatelské služby** jsou terénní nebo ambulantní služby poskytované osobám, jejichž schopnosti jsou sníženy z důvodu věku nebo zdravotního postižení v oblasti orientace nebo komunikace, a napomáhá jim osobně si vyřídit vlastní záležitosti. Služba je poskytována za úhradu od klienta.

**Odlehčovací služby** jsou terénní, ambulantní nebo pobytové služby poskytované osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení a o které jinak pečuje osoba blízká v domácnosti. Služba obsahuje podobnou pomoc jako v případě pečovatelské služby. Cílem služby je umožnit pečující fyzické osobě nezbytný odpočinek. Služba je poskytována za úhradu od klienta.<sup>44</sup>

**Centra denních služeb** poskytují ambulantní služby ve specializovaném zařízení s cílem posílit samostatnost a soběstačnost osob se zdravotním postižením a seniorů v nepříznivé sociální situaci, která může vést k sociálnímu vyloučení. Služba obsahuje pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba se poskytuje za úplatou.

---

<sup>43</sup> *Sociální služby* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí. [cit. 2010-11-05]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/9>

<sup>44</sup> *Sociální služby a příspěvek na péči* [online]. Praha: MPSV, 2009 [cit. 2011-03-17]. Dostupné z: [http://www.mpsv.cz/files/clanky/7174/Socialni\\_sluzby\\_a\\_prispevek\\_na\\_peci.pdf](http://www.mpsv.cz/files/clanky/7174/Socialni_sluzby_a_prispevek_na_peci.pdf)

**Denní stacionáře** poskytují ambulantní služby ve specializovaném zařízení seniorům, osobám se zdravotním postižením a osobám ohroženým užíváním návykových látek, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné osoby.

**Týdenní stacionáře** poskytují pobytové služby ve specializovaném zařízení seniorům, osobám se zdravotním postižením a osobám ohroženým užíváním návykových látek, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné osoby.

Služba obsahuje pomoc při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, poskytnutí ubytování nebo pomoc při zajištění bydlení a výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, terapeutické činnosti, pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba se poskytuje za úplatu.

**Domovy pro osoby se zdravotním postižením** poskytují dlouhodobé pobytové služby osobám se zdravotním postižením, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné osoby. Služba obsahuje pomoc při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, poskytnutí stravy, poskytnutí ubytování, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, terapeutické činnosti, pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba se poskytuje za úplatu.

**Domovy pro seniory** poskytují dlouhodobé pobytové služby seniorům, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné osoby. Služba obsahuje pomoc při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, poskytnutí stravy, poskytnutí ubytování, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, aktivizační činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba se poskytuje za úplatu.<sup>45</sup>

V **domovech se zvláštním režimem** se poskytují pobytové služby osobám, které mají chronické duševní onemocnění nebo závislost na návykových látkách, a osobám se stařeckou, Alzheimerovou demencí a ostatními typy demencí, které mají sníženou soběstačnost z důvodu těchto onemocnění a jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby. Režim v těchto zařízeních při poskytování sociálních služeb je přizpůsoben specifickým potřebám těchto osob. Služba je poskytována za úhradu od klienta.<sup>46</sup>

---

<sup>45</sup> *Sociální služby* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí. [cit. 2010-11-05]. Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/cs/9>>

<sup>46</sup> *Sociální služby a příspěvek na péči* [online]. Praha: MPSV, 2009 [cit. 2011-03-17]. Dostupné z: <[http://www.mpsv.cz/files/clanky/7174/Socialni\\_sluzby\\_a\\_prispevek\\_na\\_peci.pdf](http://www.mpsv.cz/files/clanky/7174/Socialni_sluzby_a_prispevek_na_peci.pdf)>

**Chráněné bydlení** je dlouhodobá pobytová služba poskytovaná osobám se zdravotním postižením, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné osoby. Chráněné bydlení má formu individuálního nebo skupinového bydlení; osobě se poskytuje podle potřeby podpora osobního asistenta. Služba obsahuje poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, poskytnutí ubytování, pomoc při zajištění chodu domácnosti, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, terapeutické činnosti, pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba se poskytuje za úplatu.<sup>47</sup>

### **Služby sociální prevence**

Služby sociální prevence napomáhají zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou tímto ohroženy pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí a ohrožení práv a oprávněných zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby. Cílem služeb sociální prevence je napomáhat osobám k překonání jejich nepříznivé sociální situace a chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů.

**Raná péče** je terénní, popř. ambulantní služba poskytovaná dítěti a rodičům dítěte ve věku do 7 let, které je zdravotně postižené nebo jehož vývoj je ohrožen v důsledku nepříznivé sociální situace. Služba je zaměřena na podporu rodiny a podporu vývoje dítěte s ohledem na jeho specifické potřeby. Služba je poskytována bezúplatně.

**Služba telefonické krizové pomoci** je terénní služba poskytovaná na přechodnou dobu osobám, jež se nacházejí v situaci ohrožení zdraví nebo života nebo v jiné obtížné životní situaci, kterou přechodně nemohou řešit vlastními silami. Odborní pracovníci jsou kontaktováni telefonem a nedochází k přímému kontaktu mezi klientem a odborníkem. Služba je poskytována bezúplatně.

**Tlumočnické služby** jsou terénní, popř. ambulantní služby poskytované osobám s poruchami komunikace způsobenými především smyslovým postižením, které zamezuje běžné komunikaci s okolím bez pomoci jiné fyzické osoby. Služba je poskytována bezúplatně.

**Azylové domy** poskytují pobytové služby na přechodnou dobu osobám v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení. Služba obsahuje poskytování stravy a pomoc při zajištění stravy, poskytnutí ubytování nebo pomoc při zajištění bydlení, pomoc při prosazování práv a zájmů, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti. Služby v azylových domech jsou uzpůsobeny potřebám klientů, a to především s ohledem

---

<sup>47</sup> *Sociální služby* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí. [cit. 2010-11-05]. Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/cs/9>>

na okolnosti ztráty bydlení, tj. rozdílně jsou koncipovány azylové domy pro rodiče s dětmi, pro muže, ženy, oběti domácího násilí apod. Služba je poskytována za úhradu od klienta.

**Domy na půl cesty** poskytují pobytové služby na přechodnou dobu zpravidla pro osoby do 26 let věku, které po dosažení zletilosti opouštějí školská zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, popř. pro osoby z jiných zařízení pro péči o děti a mládež, a pro osoby, které jsou propuštěny z výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranné léčby. Služba obsahuje poskytování ubytování, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů. Způsob poskytování sociálních služeb v těchto zařízeních je přizpůsoben specifickým potřebám těchto osob. Služba je poskytována za úhradu od klienta.

**Krizová pomoc** je terénní, ambulantní nebo pobytová služba na přechodnou dobu poskytovaná osobám, které se nacházejí v situaci ohrožení zdraví nebo života, kdy přechodně nemohou řešit svoji nepříznivou sociální situaci vlastními silami. Služba je poskytována bezúplatně.

Služby **intervenčních center** jsou určeny obětem domácího násilí, a to v případech, kdy agresor byl vykázán ze společného obydlí. Osobě ohrožené násilným chováním je nabídnuta pomoc nejpozději do 48 hodin od vykázání agresora. Pomoc intervenčního centra může být poskytnuta rovněž na základě žádosti osoby ohrožené násilným chováním jiné osoby obývající s ní společné obydlí nebo i bez takového podnětu, a to bezodkladně poté, co se intervenční centrum o ohrožení osoby násilným chováním dozví. Součástí služby je zajištění spolupráce a vzájemné informovanosti mezi intervenčními centry, poskytovateli jiných sociálních služeb, orgány sociálně-právní ochrany dětí, obcemi, útvary Policie České republiky a obecní policie, jakož i ostatními orgány veřejné správy. Sociální služby v intervenčním centru jsou poskytovány jako služby ambulantní, terénní nebo pobytové. Služba je poskytována bezúplatně.

**Nízkoprahová denní centra** poskytují ambulantní, popř. terénní služby pro osoby bez přístřeší. Služba obsahuje pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy. Služba je poskytována bezúplatně.

**Noclehárny** poskytují ambulantní služby osobám bez přístřeší, které mají zájem o využití hygienického zařízení a přenocování. Služba je poskytována za úplatu stanovenou poskytovatelem.<sup>48</sup>

---

<sup>48</sup> *Sociální služby a příspěvek na péči* [online]. Praha: MPSV, 2009 [cit. 2011-03-17]. Dostupné z: [http://www.mpsv.cz/files/clanky/7174/Socialni\\_sluzby\\_a\\_prispevek\\_na\\_peci.pdf](http://www.mpsv.cz/files/clanky/7174/Socialni_sluzby_a_prispevek_na_peci.pdf)



**Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež** poskytují ambulantní, popř. terénní služby dětem ve věku od 6 do 26 let ohroženým společensky nežádoucími jevy. Služba je určena rizikovým, neorganizovaným dětem a mládeži, kteří jsou ohroženi sociálně-patologickými jevy nebo mají vyhraněný životní styl neakceptovaný většinou společností. Základním prostředkem pro navázání kontaktu s cílovou skupinou je nabídka volnočasových aktivit. Cílem služby je zlepšit kvalitu jejich života předcházením nebo snížením sociálních a zdravotních rizik souvisejících se způsobem jejich života, umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky, aby v případě zájmu mohli řešit svoji nepříznivou sociální situaci. Služba obsahuje výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím a pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba může být poskytována osobám anonymně. Služba je poskytována bezúplatně.

**Kontaktní centra** jsou nízkoprahová zařízení poskytující ambulantní, popř. terénní služby osobám ohroženým závislostí na návykových látkách. Cílem služby je snižování sociálních a zdravotních rizik spojených se zneužíváním návykových látek. Služba obsahuje terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba je poskytována bezúplatně.

**Služby následné péče a doléčovací** jsou ambulantní nebo pobytové služby poskytované osobám s chronickým duševním onemocněním a osobám závislým na návykových látkách, které absolvovaly ústavní léčbu ve zdravotnickém zařízení, absolvovaly ambulantní léčbu nebo se jí podrobují, nebo osobám, které abstínují. Služba je poskytována bezúplatně vyjma nákladů na zajištění bydlení.

**Terapeutické komunity** poskytují pobytové služby na přechodnou dobu pro osoby závislé na návykových látkách nebo osoby s chronickým duševním onemocněním, které mají zájem o začlenění do běžného života. Služba obsahuje poskytnutí stravy, poskytnutí ubytování, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba je poskytována za úhradu od klienta.

**Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi** jsou terénní, popř. ambulantní služby poskytované rodině s dítětem, jehož vývoj je ohrožen v důsledku dopadů dlouhodobě obtížné sociální situace, kterou rodiče nedokáží sami bez pomoci překonat, a u něhož existují další rizika ohrožení jeho vývoje. Služba obsahuje výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba je poskytována bezúplatně.<sup>49</sup>

---

<sup>49</sup> *Sociální služby* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí. [cit. 2010-11-05]. Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/cs/9>>



**Sociálně aktivizační služby** jsou ambulantní, popř. terénní služby poskytované osobám v důchodovém věku nebo osobám se zdravotním postižením ohroženým sociálním vyloučením. Služba je poskytována bezúplatně.

**Sociálně terapeutické dílny** jsou ambulantní služby poskytované osobám se sníženou soběstačností z důvodu zdravotního postižení, které nejsou z tohoto důvodu umístitelné na otevřeném ani chráněném trhu práce. Jejich účelem je dlouhodobá a pravidelná podpora zdokonalování pracovních návyků a dovedností prostřednictvím sociálně pracovní terapie. Služba je poskytována obvykle bezúplatně.

**Terénní programy** jsou terénní služby poskytované osobám, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy. Služba je určena pro problémové skupiny osob, uživatele návykových látek nebo omamných psychotropních látek, osoby bez přístřeší, osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách a jiné sociálně ohrožené skupiny. Cílem služby je tyto osoby vyhledávat a minimalizovat rizika jejich způsobu života. Služba může být osobám poskytována anonymně. Služba je poskytována bezúplatně.

**Sociální rehabilitace** je soubor specifických činností směřujících k dosažení samostatnosti, nezávislosti a soběstačnosti osob se zdravotním postižením, a to rozvojem jejich specifických schopností a dovedností, posilováním návyků a nácvikem výkonu běžných, pro samostatný život nezbytných činností alternativním způsobem využívajícím zachovaných schopností, potenciálů a kompetencí. Sociální rehabilitace se poskytuje formou terénních a ambulantních služeb, nebo formou pobytových služeb poskytovaných v centrech sociálně rehabilitačních služeb. Služba je poskytována obvykle bezúplatně.<sup>50</sup>

#### 4.3.3. Vývoj sociálních služeb

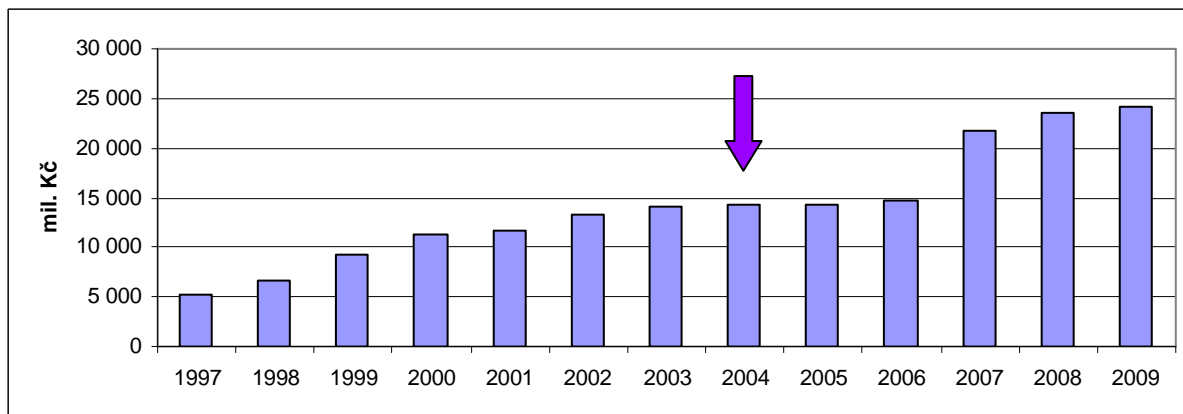
Počet sociálních služeb, jejich kapacita a počty uživatelů za roky 2008 a 2009 jsou uvedeny v příloze C: Počet sociálních služeb.

Výdaje na sociální péči neustále rostou v průměru o 9% v každém roce oproti předchozímu, tedy pokud do toho není započítán nárůst v roce 2007, který byl oproti roku 2006 přibližně 47%. To bylo způsobeno změnou legislativy v oblasti sociálních služeb, kdy dnem 1. 1. 2007 nabyl účinnosti již zmíněný zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách a vyhláška MPSV č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách. Vývoj výdajů na sociální péči je viditelný v grafu 12.

---

<sup>50</sup> *Sociální služby a příspěvek na péči* [online]. Praha: MPSV, 2009 [cit. 2011-03-17]. Dostupné z: <[http://www.mpsv.cz/files/clanky/7174/Socialni\\_sluzby\\_a\\_prispevek\\_na\\_peci.pdf](http://www.mpsv.cz/files/clanky/7174/Socialni_sluzby_a_prispevek_na_peci.pdf)>

**Graf 12: Vývoj výdajů na sociální péči**



Zdroj: Vlastní úprava vybraných zdrojů: 1. EKONOMICKÝ ODBOR MPSV ČR. *Základní ukazatele z oblasti práce a sociálního zabezpečení v České republice ve vývojových řadách a grafech*. Praha: MPSV ČR, 2003. ISBN 80-86552-72-1.

2. EKONOMICKÝ ODBOR MPSV ČR. *Základní ukazatele z oblasti práce a sociálního zabezpečení v České republice ve vývojových řadách a grafech*. Praha: MPSV ČR, 2010. ISBN 978-80-7421-023-5.

Shrnutí výdajů na sociální zabezpečení je uvedeno v kapitole 6. Výdaje na sociální zabezpečení. Je to z toho důvodu, že do systému sociálního zabezpečení patří i výdaje na státní politiku zaměstnanosti, o které bude hovořeno v příští kapitole (tedy v kapitole 5. Zaměstnanost v ČR).

## 5. Zaměstnanost v ČR

Jedním ze základních cílů hospodářské a sociální politiky státu je dosažení plné, produktivní a svobodně zvolené zaměstnanosti. Právo na zaměstnání bez ohledu na rasu, barvu pleti, pohlaví, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, členství v politických stranách nebo příslušnost k politickým hnutím, národnost, etnický nebo sociální původ, majetek, zdravotní stav nebo věk je jedním ze základních práv občana.

Dnem 1. 10. 2004 nabyl účinnosti zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Tato základní právní norma stanovuje postup k dosažení cílů politiky státu v oblasti zaměstnanosti.

### 5.1. Státní politika zaměstnanosti

Státní politika zaměstnanosti usiluje o dosažení rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou na trhu práce, produktivní využití zdrojů pracovních sil a zabezpečení práva občanů na zaměstnání. Je zabezpečována v působnosti státních orgánů na úseku zaměstnanosti, kterými jsou Ministerstvo práce a sociálních věcí a úřady práce.

Úřady práce mají tyto funkce:

- sledují a hodnotí stav na trhu práce, zpracovávají koncepci vývoje zaměstnanosti ve svém územním obvodu, přijímají opatření k ovlivnění nabídky a poptávky;
- informují občany o možnostech získání zaměstnání, odborné přípravy a rekvalifikace, informují zaměstnavatele o volných zdrojích pracovních sil;
- zprostředkovávají vhodné zaměstnání uchazečům a zájemcům o zaměstnání;
- poskytují občanům poradenské služby spojené s hledáním zaměstnání, volbou povolání, odbornou výchovou a rekvalifikací;
- vedou evidenci uchazečů, příp. zájemců o zaměstnání, evidenci volných pracovních míst, evidenci pracovních povolení vydaných cizincům nebo osobám bez státní příslušnosti;
- rozhodují o vyřazení z evidence uchazečů o zaměstnání, o přiznání, odejmutí, zastavení nebo vrácení hmotného zabezpečení;
- organizují, zabezpečují a usměrňují rekvalifikaci uchazečů o zaměstnání a zájemců o zaměstnání;
- hmotně podporují vytváření nových pracovních míst;
- podporují vytváření a provoz chráněných pracovních míst a chráněných pracovních dílen pro občany se zdravotním postižením;

- vydávají a odnímají povolení k zaměstnávání osobám, které nejsou státními občany ČR a občany EU ani jejich rodinnými příslušníky;
- spolupracují s institucemi ovlivňujícími trh práce se zaměstnavateli při přijetí uchazečů do zaměstnání, při umísťování uvolněných zaměstnanců v důsledku strukturálních změn, při organizačních a racionalizačních opatřeních, dále spolupracují s orgány sociálního zabezpečení, státní zdravotní správou a ostatními orgány státní správy;
- kontrolují dodržování závazných právních předpisů včetně mzdových předpisů, ukládají pokuty při zjištění jejich porušení, vyřizují stížnosti občanů;
- hospodaří s finančními prostředky určenými na zabezpečení státní politiky zaměstnanosti a provoz úřadů práce.<sup>51</sup>

Státní politika zaměstnanosti je od roku 1993 financována z příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, který se odvádí spolu s pojistným na sociální zabezpečení. Jeho procentní sazba (podle zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů) činí pro zaměstnance 0,4%, pro zaměstnavatele 3,2% a pro osoby samostatně výdělečně činné 3,6% z vyměřovacího základu. Od začátku roku 2004 je sazba příspěvku snížena pro zaměstnavatele na 1,2% a pro osoby samostatně výdělečně činné na 1,6% z vyměřovacího základu. Od roku 2009 je sazba pro osoby samostatně výdělečně činné nižší, a činí 1,2% z vyměřovacího základu.

### **5.1.1. Aktivní politika zaměstnanosti**

Aktivní politika zaměstnanosti je souhrn opatření směřujících k zajištění maximálně možné úrovně zaměstnanosti.

Nástroje aktivní politiky zaměstnanosti:

#### **Rekvalifikace**

Rekvalifikací se rozumí získání nové kvalifikace a zvýšení, rozšíření nebo prohloubení dosavadní kvalifikace, včetně jejího udržování nebo obnovování. Rekvalifikace je poskytována nejen uchazečům a zájemcům o zaměstnání (náklady rekvalifikaci hradí úřad práce), ale také zaměstnancům (prováděna u zaměstnavatele v zájmu dalšího pracovního uplatnění jeho zaměstnanců; náklady rekvalifikace je úřadem práce plně nebo částečně hrazena).

---

<sup>51</sup> *Aktivní politika zaměstnanosti a zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti* [online]. Integrovaný portál MPSV – Zaměstnanost. 11. 10. 2010 [cit. 2011-03-28]. Dostupné z: <<http://portal.mpsv.cz/sz/zamest-dotace/apz>>

### **Investiční pobídky**

Investiční pobídky jsou nástrojem aktivní politiky zaměstnanosti, kterým se u zaměstnavatele, kterému bylo vydáno rozhodnutí o příslibu investiční pobídky podle zvláštního právního předpisu, hmotně podporuje:

- vytváření nových pracovních míst,
- rekvalifikace nebo školení nových zaměstnanců.

### **Veřejně prospěšné práce**

Veřejně prospěšnými pracemi se rozumí časově omezené pracovní příležitosti spočívající zejména v údržbě veřejných prostranství, úklidu a údržbě veřejných budov a komunikací nebo jiných obdobných činnostech ve prospěch obcí nebo ve prospěch státních nebo jiných obecně prospěšných institucí, které vytváří zaměstnavatel nejdéle na dvanáct po sobě jdoucích kalendářních měsíců, a to i opakovaně, k pracovnímu umístění uchazečů o zaměstnání.

### **Společensky účelná pracovní místa**

Společensky účelnými pracovními místy se rozumí pracovní místa, která zaměstnavatel zřizuje nebo vyhrazuje na základě dohody s úřadem práce a obsazuje je uchazeči o zaměstnání, kterým nelze zajistit pracovní uplatnění jiným způsobem.

Společensky účelným pracovním místem je i pracovní místo, které zřídil po dohodě s úřadem práce uchazeč o zaměstnání za účelem výkonu samostatné výdělečné činnosti.

### **Překlenovací příspěvek**

Překlenovací příspěvek může úřad práce na základě dohody poskytnout osobě samostatně výdělečně činné, která přestala být uchazečem o zaměstnání. Překlenovací příspěvek se poskytuje na úhradu provozních nákladů, které vznikly a byly uhrazeny v období, na které je překlenovací příspěvek poskytnut.

Za provozní náklady, na které lze osobě samostatně výdělečně činné poskytnout překlenovací příspěvek se považují:

- nájemné a služby s ním spojené, s výjimkou nájemného za bytovou jednotku a služeb s ním spojených,
- náklady na dopravu materiálu a hotových výrobků,
- náklady na opravu a údržbu objektu, ve kterém je provozována samostatná výdělečná činnost, pokud je tento objekt ve vlastnictví osoby samostatně výdělečně činné a náklady souvisí s provozováním samostatné výdělečné činnosti. Je-li součástí nákladů uvedených v předchozím odstavci DPH a osoba samostatně výdělečně činná není plátcem této daně, považuje se DPH za provozní náklad.

### **Příspěvek na zapracování**

Příspěvek na zapracování může úřad práce poskytnout zaměstnavateli na základě s ním uzavřené dohody, pokud zaměstnavatel přijímá do pracovního poměru uchazeče o zaměstnání, kterému úřad práce věnuje zvýšenou péči.

Zvýšená péče při zprostředkování zaměstnání se věnuje uchazečům o zaměstnání, kteří ji pro svůj zdravotní stav, věk, péči o dítě nebo z jiných vážných důvodů potřebují. Jsou to zejména:

- fyzické osoby se zdravotním postižením,
- fyzické osoby do 20 let věku,
- těhotné ženy, kojící ženy a matky do devátého měsíce po porodu,
- fyzické osoby pečující o dítě do 15 let věku,
- fyzické osoby starší 50 let věku,
- fyzické osoby, které jsou vedeny v evidenci uchazečů o zaměstnání nepřetržitě déle než 5 měsíců,
- fyzické osoby, které potřebují zvláštní pomoc (těmi osobami se rozumí zejména fyzické osoby, které se přechodně ocitly v mimořádně obtížných poměrech nebo které v nich žijí, fyzické osoby společensky nepřizpůsobené, fyzické osoby po ukončení výkonu trestu odnětí svobody nebo po propuštění z výkonu ochranného opatření zabezpečovací detence a fyzické osoby ze sociokulturně znevýhodněného prostředí).

### **Příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program**

Příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program může úřad práce poskytnout zaměstnavateli na základě s ním uzavřené dohody, pokud zaměstnavatel přechází na nový podnikatelský program a z toho důvodu nemůže zabezpečit pro své zaměstnance práci v rozsahu stanovené týdenní pracovní doby.

Příspěvek lze poskytovat na částečnou úhradu náhrady mzdy, která zaměstnancům přísluší podle pracovněprávních předpisů.

Příspěvky se poskytují za podmínky, že zaměstnavatel nemá v evidenci daní zachyceny daňové nedoplatky, nemá nedoplatek na pojistném a na penále na veřejné zdravotní pojištění nebo na pojistném a na penále na sociálním zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, s výjimkou případů, kdy bylo povoleno splácení ve splátkách a není v prodlení se splácením splátek nebo bylo povoleno posečkání daně.

## **Poradenství**

Úřad práce může na základě dohody zabezpečovat poradenství prostřednictvím odborných zařízení, např. pedagogicko-psychologických poraden a bilančně diagnostických pracovišť a hradit náklady spojené s touto činností.

Charakteristiku jednotlivých poradenských činností a forem poradenství a druhy nákladů s ním spojených, které hradí úřad práce, stanoví ministerstvo prováděcím právním předpisem.

## **Chráněné pracovní místo a chráněná pracovní dílna**

**Chráněné pracovní místo** je pracovní místo vytvořené zaměstnavatelem pro osobu se zdravotním postižením na základě písemné dohody s úřadem práce. Chráněné pracovní místo musí být provozováno po dobu nejméně dvou let ode dne sjednaného v dohodě. Na vytvoření takového místa může poskytnout úřad práce zaměstnavateli příspěvek.

Úřad práce může uzavřít dohodu o poskytnutí příspěvku na vytvoření chráněného pracovního místa i s osobou se zdravotním postižením, která se rozhodne vykonávat samostatnou výdělečnou činnost.

Úřad práce může na základě písemné dohody se zaměstnavatelem nebo s osobou se zdravotním postižením, která se rozhodne vykonávat samostatnou výdělečnou činnost, poskytnout příspěvek na částečnou úhradu provozních nákladů na chráněné pracovní místo obsazené osobou se zdravotním postižením.

**Chráněná pracovní dílna** je pracoviště zaměstnavatele, vymezené na základě dohody s úřadem práce a přizpůsobené pro zaměstnávání osob se zdravotním postižením, kde je v průměrném ročním přepočteném počtu zaměstnáno nejméně 60% těchto zaměstnanců. Chráněná pracovní dílna musí být provozována po dobu nejméně dvou let ode dne sjednaného v dohodě. Na vytvoření chráněné pracovní dílny poskytuje úřad práce zaměstnavateli příspěvek.

## **Cílené programy k řešení zaměstnanosti**

Problémy obecního, okresního, krajského a celostátního charakteru v oblasti zaměstnanosti mohou být řešeny prostřednictvím cílených programů, včetně mezinárodních programů s mezinárodní účastí a programů financovaných v rámci Strukturálních fondů Evropského společenství a dalších programů Evropského společenství.

Cíleným programem se rozumí soubor opatření zaměřených ke zvýšení možnosti fyzických osob nebo jejich skupin uplatnit se na trhu práce. Součástí programu je stanovení podmínek pro jeho provádění a harmonogram čerpání.

Cíleným programem je i program na podporu obnovy nebo technického zhodnocení hmotného investičního majetku, který slouží k pracovnímu uplatnění osob se zdravotním

postižení. V rámci tohoto programu může být zaměstnavatelům zaměstnávajícím více než 50% osob se zdravotním postižením poskytnut příspěvek až do výše 70% pořizovací ceny tohoto majetku.

### **5.1.2. Pasivní politika zaměstnanosti**

Pasivní politika zaměstnanosti zabezpečuje právo občana na zaměstnání formou určité podpory v období před nástupem do zaměstnání a v případě ztráty zaměstnání. Toto období je nazváno podpůrní doba. Podpůrní doba zohledňuje věk uchazeče a v jejím rámci uchazeči hledají zaměstnání nebo se formou rekvalifikací připravují na nové profesní uplatnění na trhu práce. Při hledání zaměstnání je uchazeči o zaměstnání v podpůrní době poskytována podpora v nezaměstnanosti. Pokud se uchazeč o zaměstnání účastní rekvalifikace zabezpečené úřadem práce (a není poživitelem starobního důchodu) je mu poskytována podpora při rekvalifikaci. V obou případech je v předpisech stanoveno, co se do podpůrní doby započítává či nezapočítává, jak se určí výše podpory a jak je uchazeč hmotně zabezpečen po uplynutí podpůrní doby, jak je zabezpečen ten uchazeč, kterému nevznikl nárok na podporu hrazenou úřadem práce.<sup>52</sup>

Více informací o podpoře v nezaměstnanosti a podpoře při rekvalifikace je uvedeno v části 5.2.2. Podpora v nezaměstnanosti.

### **5.1.3. Výdaje na státní politiku zaměstnanosti**

Největší část výdajů na státní politiku zaměstnanosti jde na pasivní politiku zaměstnanosti, jak je patrné z grafu 13. Výdaje na státní politiku zaměstnanosti meziročně rostly v průměru o 17 %, jen v roce 2009 byl nárůst oproti roku 2008 o 47,5%, což bylo způsobeno výrazným zvýšením nezaměstnanosti v důsledku probíhající ekonomické krize.

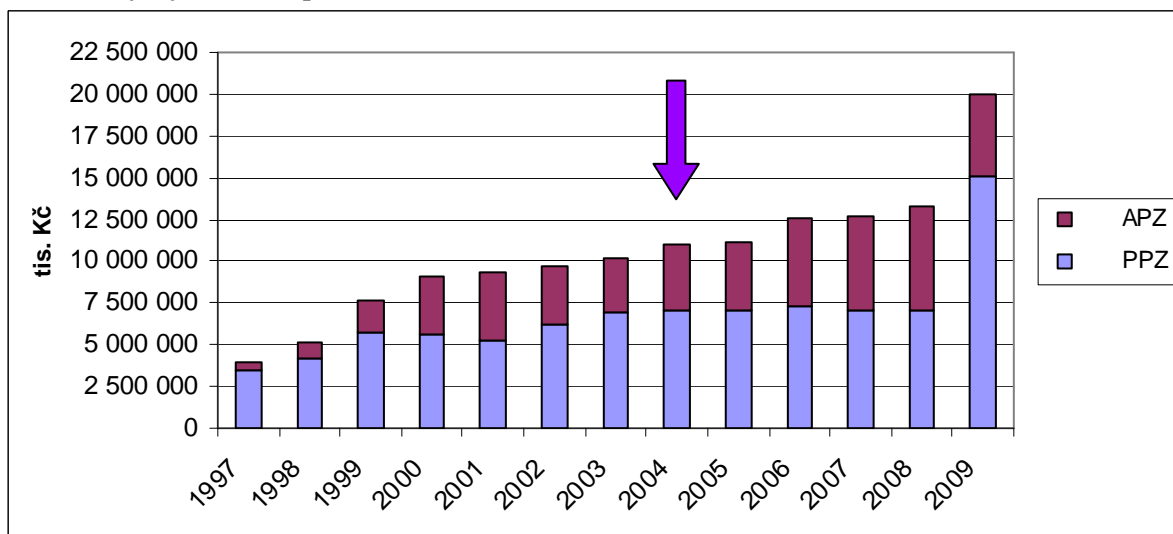
Z toho vyplývá, že výdaje na pasivní i aktivní politiku zaměstnanosti jsou závislé na vývoji nezaměstnanosti.

---

<sup>52</sup> *Aktivní politika zaměstnanosti a činnost úřadů práce* [online]. [cit. 2011-03-12]. Dostupné z: <[http://www.komunitniplanovani.com/dokumenty/skripta5\\_22.pdf](http://www.komunitniplanovani.com/dokumenty/skripta5_22.pdf)>



**Graf 13: Výdaje na státní politiku zaměstnanosti**



Zdroj: Vlastní úprava vybraných zdrojů: 1. EKONOMICKÝ ODBOR MPSV ČR. *Základní ukazatele z oblasti práce a sociálního zabezpečení v České republice ve vývojových řadách a grafech*. Praha: MPSV ČR, 2003. ISBN 80-86552-72-1.

2. EKONOMICKÝ ODBOR MPSV ČR. *Základní ukazatele z oblasti práce a sociálního zabezpečení v České republice ve vývojových řadách a grafech*. Praha: MPSV ČR, 2010. ISBN 978-80-7421-023-5.

## 5.2. Nezaměstnanost

### 5.2.1. Výpočet registrované míry nezaměstnanosti

V roce 2004 došlo ke změně výpočtu míry nezaměstnanosti. Důvodem ke změně metodiky bylo, že Česká republika je od 1. května 2004 členem Evropské unie, a mezi uchazeče o zaměstnání se zahrnují i případní uchazeči o zaměstnání ze zemí Evropského hospodářského prostoru (tj. z členských států EU, Norska, Islandu a Lichtenštejnska) a Švýcarska.

#### Metodika platná do 30. června 2004

Registrovaná míra nezaměstnanosti se určovala jako podíl počtu registrovaných uchazečů na pracovní síle.

Pracovní síla byla určována jako počet zaměstnaných v národním hospodářství s jediným nebo hlavním zaměstnáním podle výsledků výběrového šetření pracovních sil (klouzavý průměr posledních čtyř čtvrtletí) + počet registrovaných uchazečů o zaměstnání.

Počet registrovaných uchazečů vycházel z přesného počtu uchazečů o zaměstnání – občanů ČR, kteří jsou v evidencích úřadů práce v okrese jejich bydliště.

## Nová metodika platná od 1. července 2004

Registrovaná míra nezaměstnanosti je určována jako podíl počtu dosažitelných uchazečů k pracovní síle.

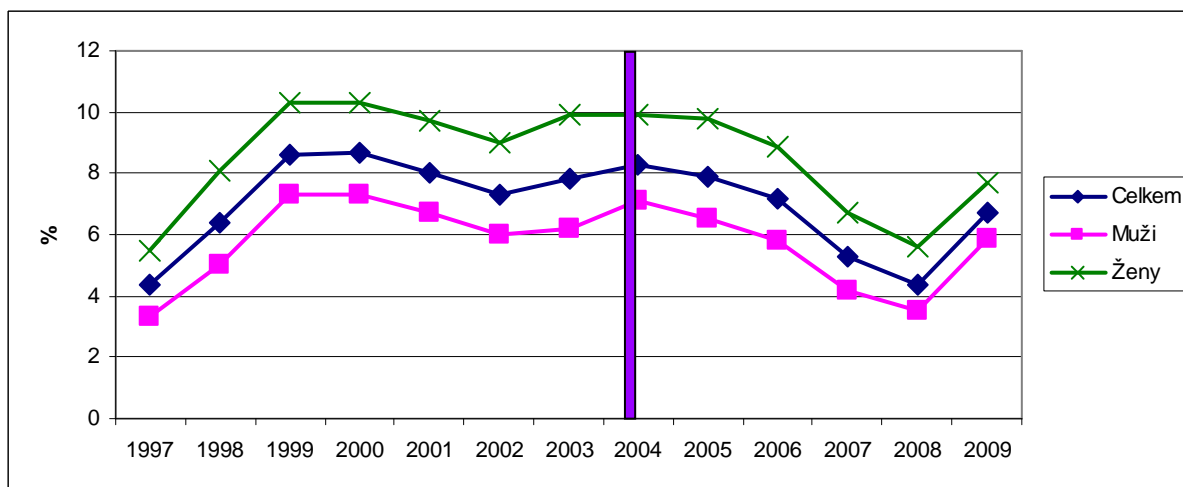
Pracovní síla se určuje jako počet zaměstnaných v národním hospodářství s jediným nebo hlavním zaměstnáním podle výsledků výběrového šetření pracovních sil (klouzávy průměr posledních čtyř čtvrtletí) + počet pracujících cizinců ze třetích zemí s platným povolením k zaměstnávání, zaměstnaných občanů EU registrovaných úřady práce (klouzávy průměr posledních dvanácti měsíců) a cizinců s platným živnostenským oprávněním (klouzávy průměr za poslední dvě pololetí) + počet registrovaných – dosažitelných, neumístěných uchazečů o zaměstnání.

Za dosažitelné uchazeče se považují lidé, kteří nejsou ve vazbě, ve výkonu trestu, nepobírají peněžitou pomoc v mateřství, hmotné zabezpečení po dobu mateřské dovolené, nejsou v pracovní neschopnosti, nejsou zařazeni do rekvalifikačních kursů a nevykonávají krátkodobé zaměstnání. Takto vymezená část uchazečů o zaměstnání lépe odpovídá definici nezaměstnaných používaných pro výpočet obecné míry nezaměstnanosti podle metodiky ILO (Mezinárodní organizace práce).<sup>53</sup>

## Vývoj míry nezaměstnanosti

Vývoj míry nezaměstnanosti v ČR je znázorněn v grafu 14. Je zde vidět, že míra nezaměstnanosti žen je ve všech letech o více než 2 procentní body vyšší než míra nezaměstnanosti mužů.

Graf 14: Míra nezaměstnanosti v ČR



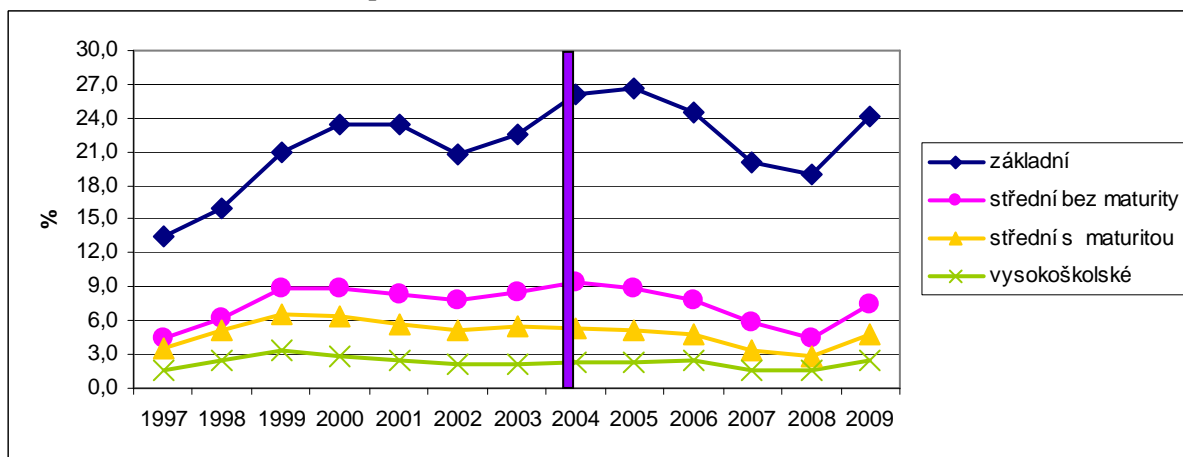
Zdroj: Vlastní úprava vybraného zdroje: Browse/Search Database. In Unemployment rate, annual average, by sex and age groups (%) [online]. Eurostat. 27. 2. 2011 [cit. 2011-03-02]. Dostupné z: <[http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une\\_rt\\_a&lang=en](http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_a&lang=en)>

<sup>53</sup> MPSV harmonizuje vykazování míry nezaměstnanosti s EU [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí. 9. 8. 2004 [cit. 2011-03-16]. Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/files/clanky/272/090804a.pdf>>

Celkovou míru nezaměstnanosti nejvíce ovlivňuje nezaměstnanost osob se základním vzděláním nebo bez vzdělání, což je patrné z grafu 15. Má velmi podobný vývoj jako celková míra nezaměstnanosti, ostatní sice mají také podobný vývoj, ale nemají tak výrazný tvar. V posledních pár letech nezaměstnanost klesala, ale v důsledku ekonomické krize opět v roce 2009 výrazně vzrostla.

Míra nezaměstnanosti podle vzdělání v zemích EU, v členění na Primární a nižší sekundární, Vyšší sekundární a Terciální vzdělání je možné vidět v příloze D: Míra nezaměstnanosti podle vzdělání v roce 2009.

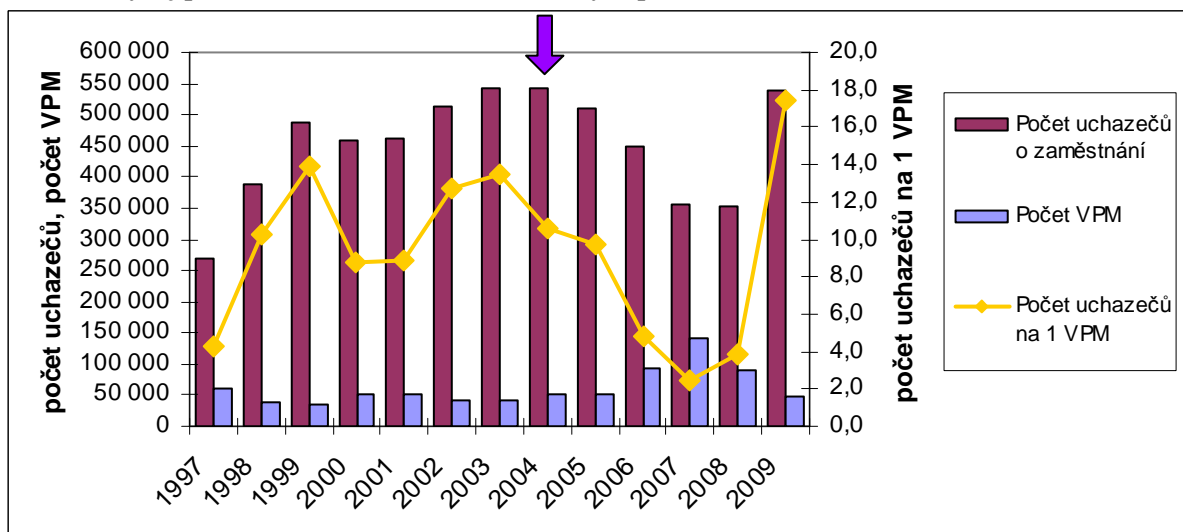
**Graf 15: Míra nezaměstnanosti podle vzdělání**



Zdroj: Vlastní úprava vybraného zdroje: Trh práce v ČR 1993 až 2009. In *Míra nezaměstnanosti dle věkových skupin a vzdělání* [online]. Český statistický úřad. 29. 7. 2010 [cit. 2011-02-14]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/3103-10>>

Vývoj počtu uchazečů o zaměstnání, který je stejný jako vývoj míry nezaměstnanosti, je znázorněn v grafu 16. V tomto grafu je také vidět, jak se vyvíjel počet volných pracovních míst (grafu je počet volných míst uveden pod zkratkou VPM) a také jaký byl v jednotlivých letech počet uchazečů na 1 volné pracovní místo.

**Graf 16: Vývoj počtu uchazečů o zaměstnání a volných pracovních míst**



Zdroj: Vlastní úprava vybraného zdroje: EKONOMICKÝ ODBOR MPSV ČR. *Základní ukazatele z oblasti práce a sociálního zabezpečení v České republice ve vývojových řadách a grafech*. Praha: MPSV ČR, 2010. ISBN 978-80-7421-023-5.

Srovnání míry nezaměstnanosti v evropských zemích je uvedeno v příloze E: Míra nezaměstnanosti v zemích EU v letech 1997 – 2010. Srovnání je lépe viditelné v příloze F: Míra nezaměstnanosti podle regionů NUTS 2 v roce 2009 v %, kde je mapa Evropy, ve které je znázorněna míra nezaměstnanosti v barevném rozlišení.

### 5.2.2. Podpora v nezaměstnanosti

Podpora v nezaměstnanosti není vyplácena automaticky, musí být splněno několik podmínek. První podmínkou je, že uchazeč vykonával alespoň dvanáct měsíců (během posledních tří let před zařazením do evidence uchazečů o zaměstnání) zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost, při které je placeno pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Druhou podmínkou je, že uchazeč si o podporu musí zažádat na úřadu práce, u kterého je v evidenci uchazečů o zaměstnání. A třetí podmínkou je, že ke dni, k němuž má být podpora přiznána, nesmí být uživatel poživitelem starobního nebo invalidního důchodu.

Výše měsíční podpory v nezaměstnanosti se určuje jako % předchozí čisté mzdy (viz. tabulka 3, kde jsou uvedeny hranice procentních sazeb). V letech 1992 až 1997 činila výše podpory 60% za první tři měsíce, potom 50% a při rekvalifikaci 70% po celou dobu rekvalifikace. Žádný dolní limit nebyl a horní limit činil 1,5 násobek minimální mzdy a při rekvalifikaci 1,8 násobek.

V letech 1998 až 2003 to bylo 50% za první tři měsíce, pak 40% a při rekvalifikaci 60%. V roce 1998 neexistoval žádný dolní limit, horní byl stanoven na 1,5 násobek životního

minima a při rekvalifikaci 1,8 násobek. Od roku 1999 byl horní limit zvýšen na 2,5 násobek životního minima a při rekvalifikaci na 2,8 násobek.

V letech 2004 až 2008 byla výše podpory stanovena na 50% za první tři měsíce, poté 45% a při rekvalifikaci 60%. A nově (do roku 2010) lze podporu v nezaměstnanosti a při rekvalifikaci pobírat i v případě trvání pracovněprávního vztahu nebo výkonu jiných výdělečných činností, pokud jsou tyto činnosti vykonávány v rozsahu kratším než polovina stanovené týdenní pracovní doby a měsíční výdělek je nižší než polovina minimální mzdy, resp. od roku 2006 nepřesáhne polovinu minimální mzdy. Od roku 2007 je horní limit stanoven na 0,58 násobek stanovené průměrné měsíční mzdy a při rekvalifikaci 0,65 násobek..

Od roku 2009 výše podpory činí 65% za první dva měsíce, 50% za další dva měsíce a potom 45% a při rekvalifikaci 60%.

**Tabulka 3: Výše podpory v nezaměstnanosti v % předchozí čisté mzdy**

1992 - 1997	1998 - 2003	2004 - 2008	2009
50 - 70	40 - 60	45 - 60	45 - 65

Zdroj: Vývoj hlavních ekonomických a sociálních ukazatelů ČR. In *Vybrané sociální ukazatele* [online]. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. Leden 2011 [cit. 2011-02-02]. Dostupné z: <[http://www.vupsv.cz/index.php?p=economic\\_social\\_indicators&site=default](http://www.vupsv.cz/index.php?p=economic_social_indicators&site=default)>

Délka pobírání podpory v nezaměstnanosti v letech 1992 až 2003 byla 6 měsíců. V letech 2004 až 2008 činila 6 měsíců u uchazeče o zaměstnání do 50 let, od 50 do 55 let věku 9 měsíců a nad 55 let věku 12 měsíců. A od roku 2009 je stanovena na 5 měsíců pro uchazeče do 50 let, od 50 do 55 let věku 8 měsíců a nad 55 let věku 11 měsíců.

**Tabulka 4: Délka pobírání podpory v nezaměstnanosti (v měsících)**

1992 - 2003	2004 - 2008	2009
6	6 - 9 - 12	5 - 8 - 11

Zdroj: Vývoj hlavních ekonomických a sociálních ukazatelů ČR. In *Vybrané sociální ukazatele* [online]. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. Leden 2011 [cit. 2011-02-02]. Dostupné z: <[http://www.vupsv.cz/index.php?p=economic\\_social\\_indicators&site=default](http://www.vupsv.cz/index.php?p=economic_social_indicators&site=default)>

## 5.3. Vývoj zaměstnanosti v ČR

### 5.3.1. Zaměstnanost z hlediska věku

Vývoj zaměstnanosti v členění podle věkových kategorií v letech 1997 až 2009 je uveden v tabulce 5. Zaměstnanost populace ve věku 25 až 54 let a populace ve věku 65 let a více je v jednotlivých letech přibližně stále na stejné úrovni.

Zaměstnanost populace ve věku 15 až 24 let stále klesá. Tento pokles je způsoben především snížením ekonomické aktivity této věkové kategorie, k čemuž přispělo hlavně prodloužení doby vzdělávání mladých lidí. V příloze G: Důvody ekonomické neaktivity obyvatel ČR je možné vidět, jak roste počet studujících na vysokých školách.

Naopak zaměstnanost populace ve věku 55 až 64 let roste. Růst ekonomické aktivity této věkové skupiny je ovlivněn změnou legislativy, která upravuje podmínky pro nárok na starobní důchod, na základě zákona č. 155/1996 Sb., o důchodovém pojištění došlo od roku 1996 k postupnému navyšování věku pro nárok na starobní důchod a v roce 2004 došlo k dalšímu navýšení těchto hranic. Proces postupného navyšování nadále pokračuje a měl by být ukončen v roce 2013.

Tento vývoj je viditelný v grafu 17, kde je znázorněn vývoj míry zaměstnanosti podle věkových kategorií. Míra zaměstnanosti populace ve věku 15 až 24 let se snížila v roce 2009 oproti roku 1997 o 17,5 procentních bodů a míra zaměstnanosti populace ve věku 55 až 64 let mezi těmito lety vzrostla o 8 procentních bodů.

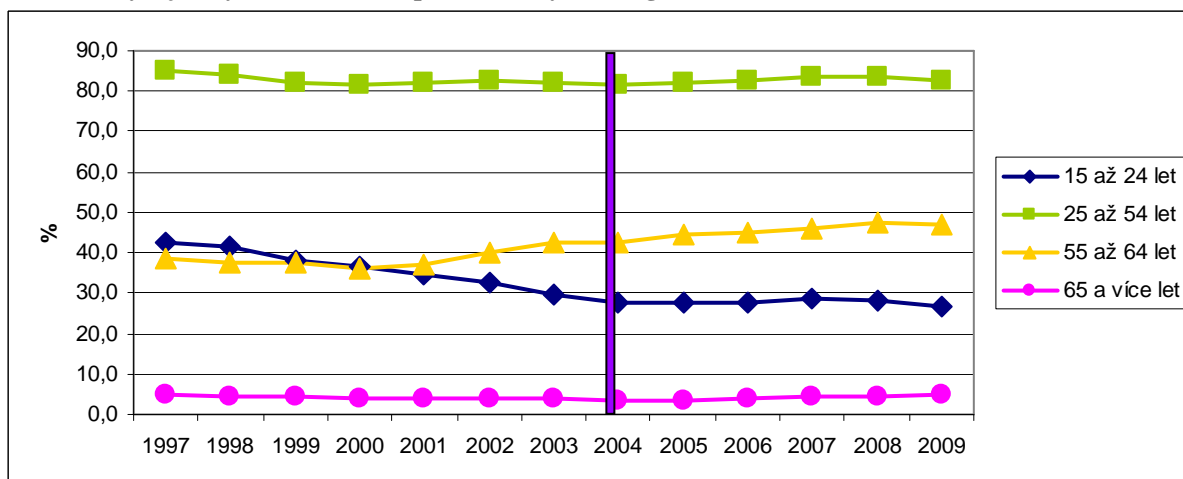
**Tabulka 5: Vývoj počtu zaměstnaných podle věkových kategorií (v tis. osob)**

Věk	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
15 až 24 let	752,3	720,4	650,1	597,8	543,6	491,9	446,5
25 až 54 let	3 736,1	3 708,0	3 657,3	3 681,7	3 708,9	3 728,8	3 697,5
55 až 64 let	379,7	374,0	395,2	395,6	421,7	490,0	535,2
65 a více let	68,4	63,3	61,6	56,5	53,5	54,2	54,0

Věk - pokračování	2004	2005	2006	2007	2008	2009
15 až 24 let	395,7	371,0	372,8	381,9	377,0	353,5
25 až 54 let	3 697,7	3 732,3	3 763,6	3 812,4	3 859,9	3 811,5
55 až 64 let	561,2	606,7	633,0	661,6	696,6	692,2
65 a více let	52,0	54,1	58,7	66,1	69,0	77,0

Zdroj: Trh práce v ČR 1993 až 2009. In *Věk a vzdělání zaměstnaných v NH* [online]. Český statistický úřad. 29. 7. 2010 [cit. 2011-02-20]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/3103-10>>

**Graf 17: Vývoj míry zaměstnanosti podle věkových kategorií**



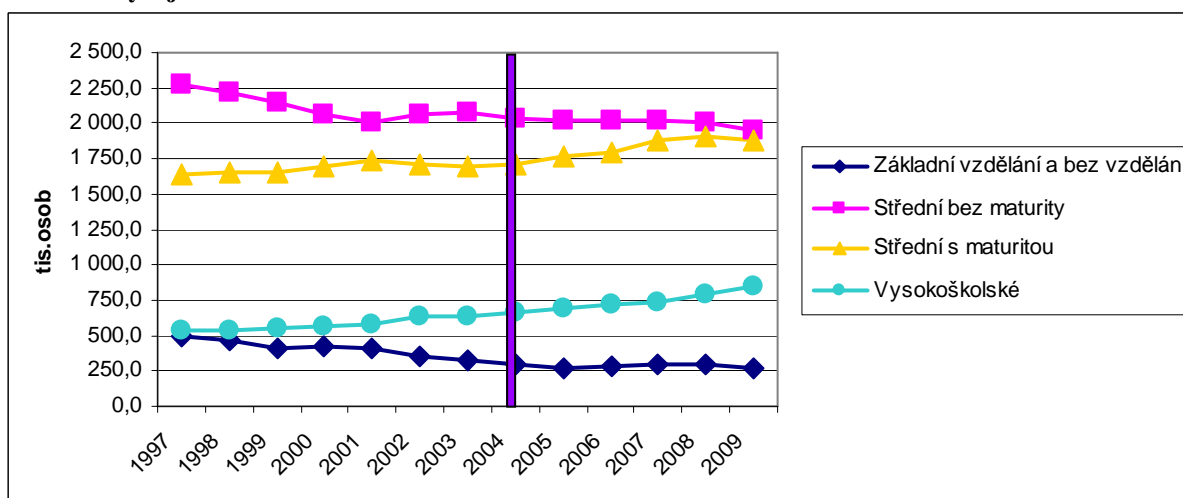
Zdroj: Vlastní úprava vybraného zdroje: Browse/Search Database. In *Employment rates by sex, age groups and nationality (%)* [online]. Eurostat. 27. 2. 2011 [cit. 2011-03-05]. Dostupné z: <[http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa\\_urgan&lang=en](http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_urgan&lang=en)>

### 5.3.2. Zaměstnanost z hlediska vzdělání

Vývoj zaměstnanosti z hlediska vzdělání je znázorněn v grafu 18. Mezi zaměstnanými je nejvíce osob se středoškolským vzděláním, jejich počty se mění, např. roste počet zaměstnaných se středoškolským vzděláním s maturitou. Roste také počet zaměstnaných s vysokoškolským vzděláním, ten ovšem rychleji, v roce 2009 oproti roku 1997 byl počet zaměstnaných vyšší o více než 300 tis. osob.

Je to způsobeno tím, že dosažená úroveň vzdělání je významná pro zvýšení předpokladu úspěchů na trhu práce, což dokazují i statistiky, které ukazují vazbu mezi úrovní vzdělání a mírou nezaměstnanosti (to bylo možné vidět v grafu 15).

**Graf 18: Vývoj zaměstnanosti z hlediska dosaženého vzdělání**



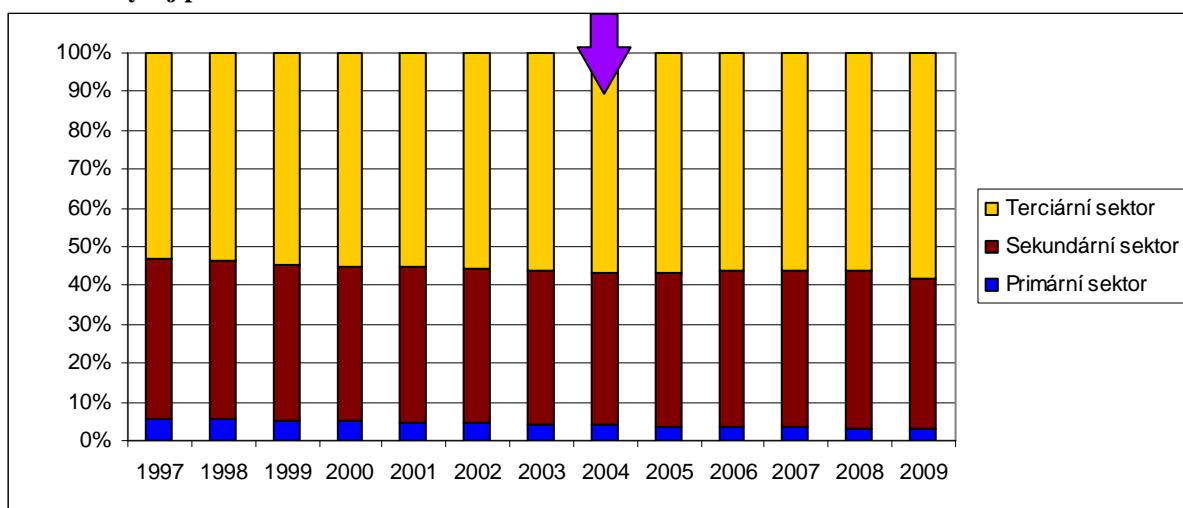
Zdroj: Vlastní úprava vybraného zdroje: Trh práce v ČR 1993 až 2009. In *Věk a vzdělání zaměstnaných v NH* [online]. Český statistický úřad. 29. 7. 2010 [cit. 2011-03-05]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/3103-10>>

### 5.3.3. Zaměstnanost z hlediska sektorů a odvětví národního hospodářství

Struktura zaměstnanosti **podle sektorů** je důležitá, protože se často používá jako měřítko vyspělosti země. Obecně platí, že čím je daná země vyspělejší, tím větší podíl na zaměstnanosti má sektor služeb (terciární sektor) a naopak tím menší je podíl sektoru zemědělství a sektoru průmyslu.

V letech 1997 až 2009 klesal podíl zemědělství (primárního sektoru) na zaměstnanosti, ještě v roce 1990 byl tento podíl vyšší než 10%, v roce 2009 byl již jen 3%. Naopak sektor služeb (terciární sektor) zaznamenal v těchto letech růst podílu na zaměstnanosti. Což je patrné z grafu 19. Vývoj zaměstnanosti v sektorech národního hospodářství je viditelný v grafu 20.

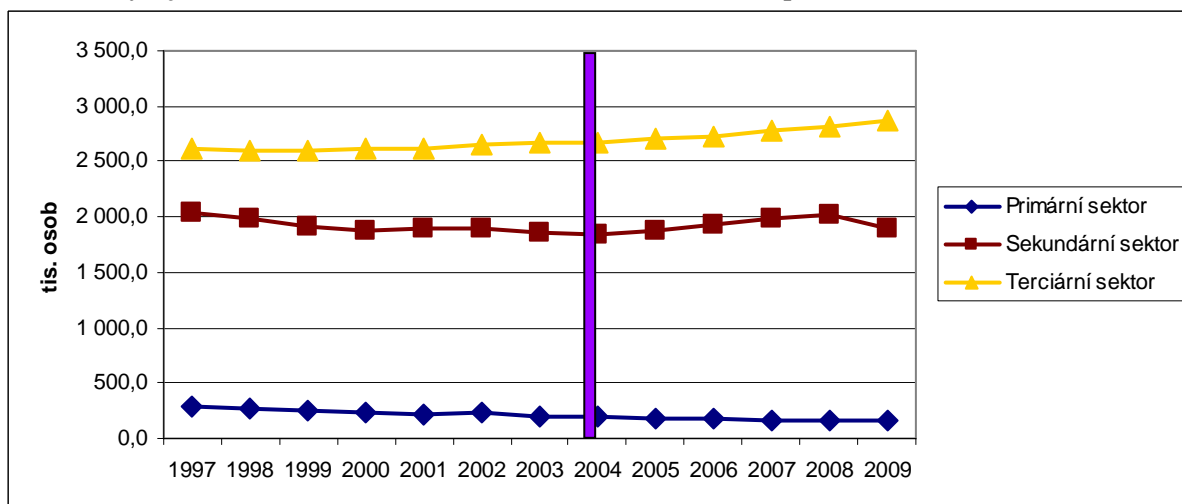
**Graf 19: Vývoj podílu základních sektorů na zaměstnanosti**



Zdroj: Vlastní úprava vybraných zdrojů: 1. Česká republika od roku 1989 v číslech. In *Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků výběrového šetření pracovních sil* [online]. Český statistický úřad. 21. 1. 2011 [cit. 2011-02-18]. Dostupné z: <[http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr\\_od\\_roku\\_1989](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr_od_roku_1989)>  
2. Statistická ročenka České republiky 2010. In *Zaměstnaní v národním hospodářství podle činnosti a sektorů* [online]. Český statistický úřad. 24. 11. 2010 [cit. 2011-02-18]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/kapitola/0001-10--1000>>



**Graf 20: Vývoj zaměstnanosti v základních sektorech národního hospodářství**



**Zdroj:** Vlastní úprava vybraných zdrojů: 1. Česká republika od roku 1989 v číslech. In *Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků výběrového šetření pracovních sil* [online]. Český statistický úřad. 21. 1. 2011 [cit. 2011-02-18]. Dostupné z: <[http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr\\_od\\_roku\\_1989](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr_od_roku_1989)>  
 2. Statistická ročenka České republiky 2010. In *Zaměstnaní v národním hospodářství podle činností a sektorů* [online]. Český statistický úřad. 24. 11. 2010 [cit. 2011-02-18]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/kapitola/0001-10--1000>>

Srovnání ČR s dalšími zeměmi, které se týká podílů základních sektorů na zaměstnanosti v národním hospodářství v roce 2008 je uvedeno v příloze H: Podíl zaměstnaných podle základních sektorů v roce 2008.

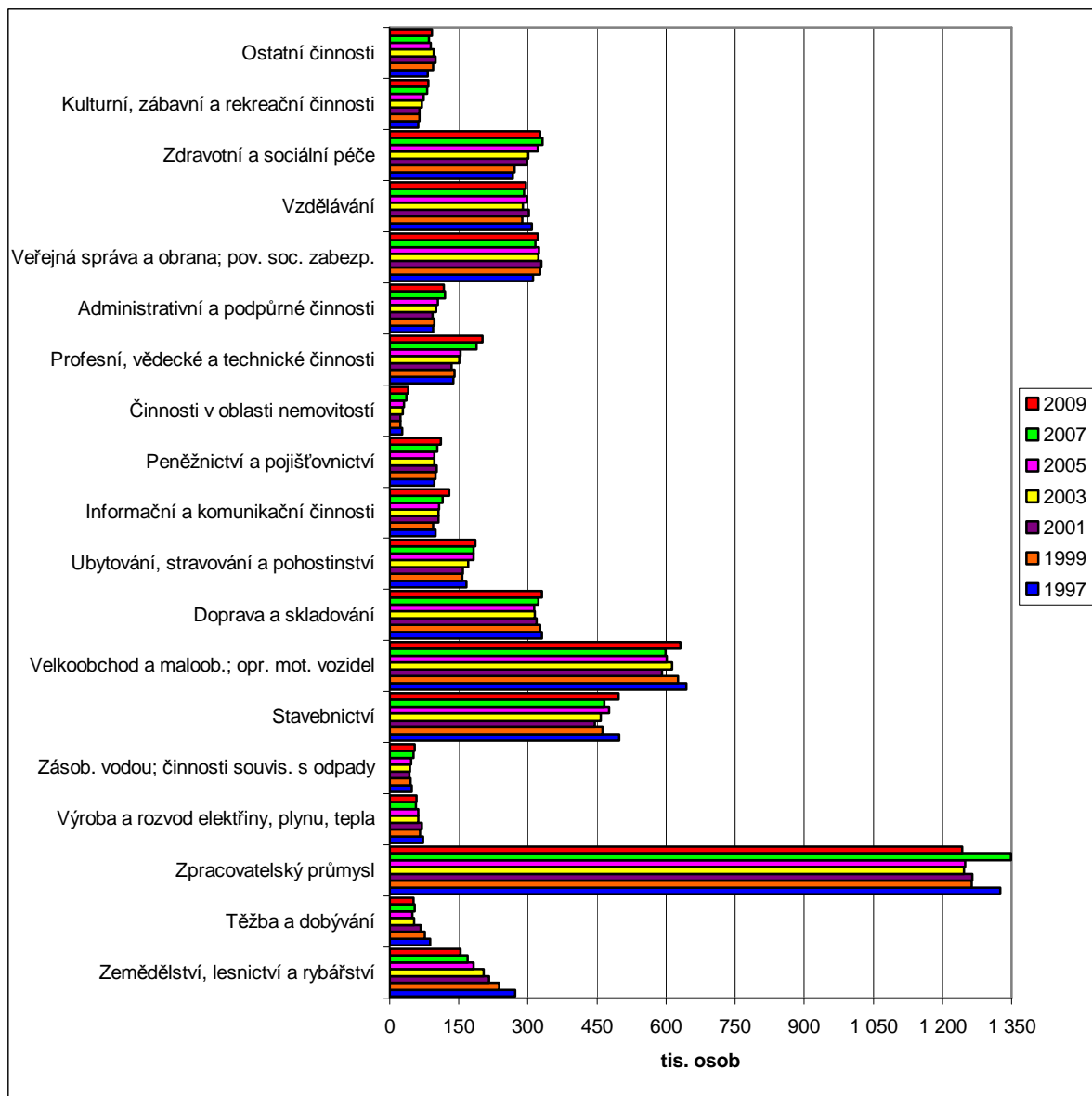
Členění národního hospodářství **podle odvětví činnosti** zaměstnaných ukazuje, že výrazně nejvíce zaměstnaných pracuje v odvětví zpracovatelského průmyslu. Toto odvětví je, co se týká zaměstnanosti, v celku stále s občasnými výkyvy. Podobný vývoj mají např. i odvětví stavebnictví, velkoobchod a maloobchod nebo také doprava a skladování.

Jak již bylo zmíněno klesá počet zaměstnaných v odvětvích zemědělství, lesnictví a rybníkářství a těžby a dobývání, ale také, i když jen pozvolna, v odvětví výroby a rozvodu elektřiny, plynu a tepla.

Naopak nárůst počtu zaměstnaných vykazují odvětví jako je např. ubytování, stravování a pohostinství, informační a komunikační činnosti nebo také peněžnictví a pojišťovnictví.

Vývoj zaměstnanosti podle odvětví je částečně zřejmý z grafu 21. Je pouze částečný, protože z důvodu přehlednosti jsou v grafu použity pouze data z lichých let. Vývoj ve všech letech je k vidění v příloze I: Vývoj počtu zaměstnaných podle odvětví činnosti.

**Graf 21: Vývoj zaměstnanosti podle odvětví činnosti**

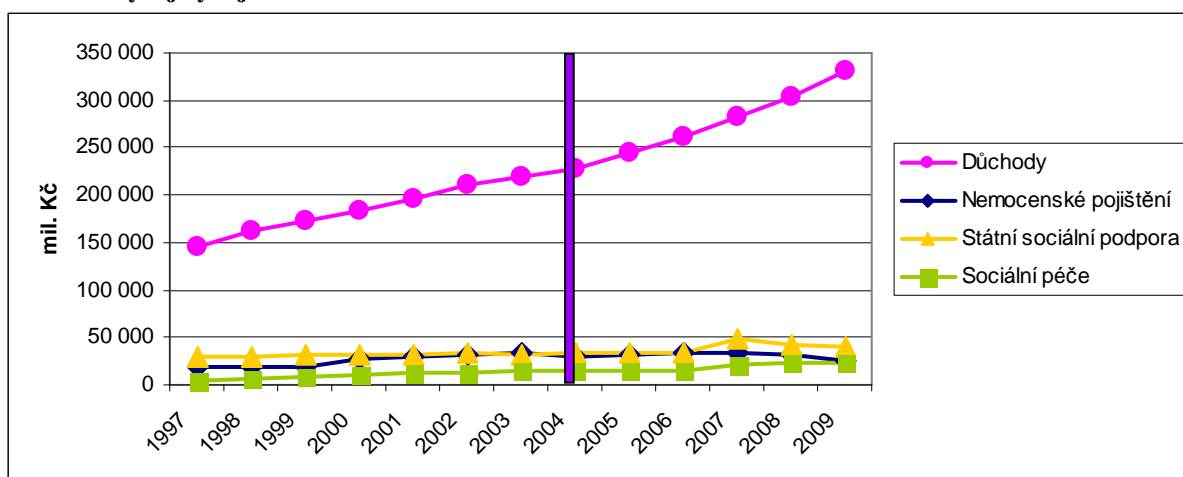


Zdroj: Vlastní úprava vybraného zdroje: Trh práce v ČR 1993 až 2009. In *Odvětví činnosti zaměstnaných v NH* [online]. Český statistický úřad. 29. 7. 2010 [cit. 2011-02-20]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/3103-10>

## 6. Výdaje na sociální zabezpečení

Výdaje jednotlivých systémů sociální ochrany neustále rostou, jak již bylo uvedeno dříve, v grafu 22 je shrnutí vývoje těchto výdajů. Nejvýraznější nárůst mají výdaje na důchody, ty jsou také výrazně vyšší než výdaje na ostatní systémy sociální ochrany.

Graf 22: Vývoj výdajů na sociální ochranu



Zdroj: Vlastní úprava vybraných zdrojů: 1. EKONOMICKÝ ODBOR MPSV ČR. *Základní ukazatele z oblasti práce a sociálního zabezpečení v České republice ve vývojových řadách a grafech*. Praha: MPSV ČR, 2003. ISBN 80-86552-72-1.

2. EKONOMICKÝ ODBOR MPSV ČR. *Základní ukazatele z oblasti práce a sociálního zabezpečení v České republice ve vývojových řadách a grafech*. Praha: MPSV ČR, 2010. ISBN 978-80-7421-023-5.

Pokud jde o velikost celkových výdajů na sociální zabezpečení vůči HDP, tak ta je v podstatě stále stejná, pohybuje se kolem 12%, v tabulce 6 je také vidět podíl jednotlivých částí systému sociálního zabezpečení na HDP.

Tabulka 6: Vývoj výdajů složek sociálního zabezpečení v letech 1997 - 2009 v % HDP

Roky	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
<b>Systém sociálního zabezpečení</b>	<b>12,0</b>	<b>12,0</b>	<b>12,4</b>	<b>12,7</b>	<b>12,8</b>	<b>13,0</b>	<b>13,0</b>
důchodové zabezpečení	8,0	8,1	8,3	8,3	8,3	8,5	8,5
peněžité dávky v nemoci a mateřství	1,1	0,9	0,9	1,2	1,3	1,3	1,3
politika zaměstnanosti	0,2	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
státní sociální podpora	1,6	1,6	1,5	1,5	1,4	1,4	1,3
systém dávek sociální péče a sociálních služeb	0,7	0,8	1,0	1,1	1,1	1,2	1,1
náklady na správu systému	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
jiné	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Roky – pokračování tabulky	2004	2005	2006	2007	2008	2009
<b>Systém sociálního zabezpečení</b>	<b>11,9</b>	<b>11,9</b>	<b>12,0</b>	<b>12,0</b>	<b>11,9</b>	<b>12,9</b>
důchodové zabezpečení	8,0	8,1	8,3	8,0	8,3	9,1
peněžité dávky v nemoci a mateřství	1,1	1,1	1,0	1,0	0,9	0,7

politika zaměstnanosti	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,6
státní sociální podpora	1,2	1,1	1,1	1,4	1,1	1,1
systém dávek sociální péče a sociálních služeb	1,0	1,0	0,9	0,9	0,9	1,0
náklady na správu systému	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
jiné	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1

Zdroj: Höhne, S. a kol. Vývoj hlavních ekonomických a sociálních ukazatelů České republiky 1990 – 2009. Bulletin No 25. Praha: VÚPSV, 2010. 59 s. ISBN 978-80-7416-064-6

Celkové výdaje na sociální ochranu v Evropě v roce 2008 vyjádřené v % HDP jsou znázorněny na obrázku v příloze J: Celkové výdaje na sociální ochranu v roce 2008 v % HDP, a v příloze K: Celkové výdaje na sociální ochranu na obyvatele v roce 2008 v ECU/EUR jsou tyto výdaje také za rok 2008 tentokrát vyjádřeny v eurech na obyvatele.

## 6.1. Evropský systém jednotných statistik sociální ochrany

Evropský systém jednotných statistik sociální ochrany (ESSPROS) byl vyvinut v 70. letech minulého století Statistickým úřadem EU (Eurostat) společně s odborníky z členských států Evropského společenství jako specifický nástroj vzájemně srovnatelného statistického sledování sociální ochrany v jeho členských státech. Zatím jsou v ČR zpracovány výstupní tabulky Základního systému ESSPROS do roku 2008.

ESSPROS se člení na Základní systém odpovídající standardním informacím o příjmech a výdajích v oblasti sociální ochrany a moduly poskytující doplňkové informace. Veškeré transakce, které spadají do rámce ESSPROS, by měly být účetně podchyceny. V případech, kdy není účetnictví v potřebné míře k dispozici, je možné využít údajů ze statistických a jiných administrativních zdrojů, výjimečně i odborných odhadů.

Sociální ochrana je v Základním systému definována jako veškeré intervence ze strany veřejných nebo soukromých organizací, jejichž cílem je osvobodit domácnosti a jednotlivce od břemene stanoveného balíku rizik nebo potřeb. Seznam rizik nebo potřeb je definován na základě dohody prostřednictvím těchto osmi funkcí sociální ochrany:

1. Nemocenská/zdravotní péče
2. Invalidita
3. Stáří
4. Pozůstalí
5. Rodina/děti
6. Nezaměstnanost
7. Bydlení
8. Sociální vyloučení, které není jinde klasifikováno

Základní systém řeší pouze sociální ochranu poskytovanou ve formě plateb v hotovosti, náhrad a přímo poskytovaného zboží a služeb domácnostem a jednotlivcům. Specifické informace potřebné k dokonalému monitorování daných funkcí systému jsou pak zabezpečeny v jednotlivých modulech.<sup>54</sup>

V tabulce 6 je prezentován vývoj výdajů na sociální ochranu Základního systému ESSPROS podle jednotlivých funkcí sociální ochrany.

**Tabulka 7: Vývoj výdajů na sociální ochranu podle funkcí sociální ochrany**

<b>Funkce sociální ochrany</b>	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Nemocenská/zdravotní péče	112 984	120 309	128 483	139 558	152 406	169 171
Invalidita	25 944	28 776	30 814	32 222	35 606	37 751
Stáří	123 576	140 002	150 247	160 644	169 625	182 541
Pozůstalí	16 308	17 484	18 204	18 663	20 632	22 120
Rodina/děti	32 535	32 574	33 827	34 906	36 357	38 685
Nezaměstnanost	9 395	10 908	14 444	14 271	14 355	16 469
Bydlení	928	1 807	2 448	2 697	2 705	3 028
Sociální vyloučení jinde neklasif.	4 208	6 481	9 043	11 138	11 805	12 803
<b>Výdaje celkem</b>	<b>325 878</b>	<b>358 341</b>	<b>387 510</b>	<b>414 099</b>	<b>443 491</b>	<b>482 568</b>

<b>Funkce sociální ochrany - pokračování tabulky</b>	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Nemocenská/zdravotní péče	179 003	186 047	195 067	199 876	215 487	222 767
Invalidita	40 988	42 059	43 040	49 752	52 431	54 786
Stáří	185 229	193 614	211 897	225 545	252 205	278 865
Pozůstalí	22 589	22 764	23 697	24 901	26 778	27 202
Rodina/děti	38 387	44 036	41 765	44 040	58 787	53 559
Nezaměstnanost	20 254	20 596	19 735	18 559	22 030	23 643
Bydlení	2 835	2 548	2 547	2 389	2 205	2 194
Sociální vyloučení jinde neklasif.	15 148	15 296	14 676	15 648	6 726	5 637
<b>Výdaje celkem</b>	<b>504 433</b>	<b>526 960</b>	<b>552 424</b>	<b>580 710</b>	<b>636 649</b>	<b>668 653</b>

Zdroj: EKONOMICKÝ ODBOR MPSV ČR. *Základní ukazatele z oblasti práce a sociálního zabezpečení v České republice ve vývojových řadách a grafech*. Praha: MPSV ČR, 2010. ISBN 978-80-7421-023-5

<sup>54</sup> EKONOMICKÝ ODBOR MPSV ČR. *Základní ukazatele z oblasti práce a sociálního zabezpečení v České republice ve vývojových řadách a grafech*. Praha: MPSV ČR, 2010. ISBN 978-80-7421-023-5. str. 48 - 49

## 7. Závěr

I když sociální politika v Evropské unii patří mezi koordinované politiky, tedy ty, ve kterých Evropská unie pouze stanovuje cíle, přesto přistoupení České republiky do Evropské unie přineslo v oblasti sociálního zabezpečení a zaměstnanosti několik změn.

Ještě před podepsáním smlouvy o přistoupení bylo nutné, aby Česká republika provedla mnoho legislativních i jiných změn, které byly třeba, aby se právní úprava politik České republiky přizpůsobila právu Evropské unie.

Jaké změny byly v jednotlivých politikách potřeba udělat, uvedla Evropská komise v Posudku k žádosti České republiky o přijetí do Evropské unie a také v Pravidelných zprávách o pokroku České republiky.

V oblasti sociální politiky byla přijata potřebná legislativa, aby byla zajištěna všechna práva obsažená v Evropské sociální chartě a dalších právních základech sociální politiky Evropské unie. Také byla přijata opatření týkající se bezpečnosti práce, pracovních podmínek, pro zlepšení situace na trhu práce a mnoho dalších.

Byly přijaty některé zákony, např. zákon o ochraně zaměstnanců v případě platební neschopnosti zaměstnavatele nebo zákon o ochraně veřejného zdraví, nebo také novely některých zákonů, např. zákona o zaměstnanosti, o penzijním připojištění, o mzdě a platu nebo novela zákoníku práce.

Dále byly vytvořeny Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí, Rada pro rovné příležitosti mužů a žen a také útvar zabývající se záležitostmi bezpečnosti práce a pracovních podmínek.

Další změnou byla změna metodiky výpočtu míry nezaměstnanosti, jejímž důvodem byla nutnost zahrnout i uchazeče o zaměstnání ze zahraničí.

Tyto legislativní úpravy nezpůsobily významné změny v sociální politice, nebo alespoň ne tak velké, aby ovlivnily výdaje na systémy sociálního zabezpečení v České republice. Výdaje mají stále stejný pokračující vývoj, který začal již několik let před vstupem České republiky do Evropské unie a po vstupu nadále pokračuje. Pod tímto vývojem se rozumí růst výdajů, který je ovlivněn většinou jinými faktory než je změna legislativy, i když ta samozřejmě nějaký vliv má.

**Cílem této diplomové práce bylo zhodnocení dopadu přistoupení České republiky do Evropské unie v oblasti sociální politiky a zaměstnanosti, tento cíl byl splněn.**

## Použitá literatura

### Knihy:

- CIHELKOVÁ, E., JAKŠ, J. a kol. *Evropská integrace: Evropská unie*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2004. 396 s. ISBN 80-245-0854-0
- DOČKAL, V., KANIOK, P. *Evropská unie tak akorát: Praktický průvodce evropskou integrací*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2005. 135 s. ISBN 80-210-3846-2
- DURDISOVÁ, J. a kol. *Sociální politika v ekonomické praxi (vybrané problémy)*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2005. 246 s. ISBN 80-245-0850-8
- EKONOMICKÝ ODBOR MPSV ČR. *Základní ukazatele v oblasti práce a sociálního zabezpečení v České republice ve vývojových řadách a grafech 2009*. 1. vyd. Praha: MPSV ČR, 2010. 52 s. ISBN 978-80-7421-023-5
- EKONOMICKÝ ODBOR MPSV ČR. *Základní ukazatele v oblasti práce a sociálního zabezpečení ve vývojových řadách a grafech*. 1. vyd. Praha: MPSV ČR, 2003. 48 s. ISBN 80-86552-72-1
- HAD, M., STACH, S., URBAN, L. *Česká republika v Evropské unii: členství, přínosy, výzvy*. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-611-3
- HÖHNE, S., ŠŤASTNÁ, A., HOLUB, M., KOZELSKÝ, T. *Vývoj hlavních ekonomických a sociálních ukazatelů České republiky 1990 – 2009*. Bulletin No 25. Praha: VÚPSV, 2010. 59 s. ISBN 978-80-7416-064-6
- KOTÝNKOVÁ, M. *Trh práce na přelomu tisíciletí*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2006. 256 s. ISBN 80-245-1149-5
- KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 544 s. ISBN 978-80-7357-585-4
- KUCHAR, P. *Trh práce: sociologická analýza*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007. 183 s. ISBN 978-80-246-1383-3
- *Maastrichtská smlouva – smlouva o Evropské unii*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1992, 207 s. ISBN 80-901301-1-9
- MACH, P. *Úskalí evropské integrace*. 1. vyd. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2002. 76 s. ISBN 80-86547-09-4

- MPSV ČR. *Státní sociální podpora: Stručný průvodce dávkami státní sociální podpory*. 1. vyd. Praha: MPSV ČR, 2005. 72 s. ISBN 80-86878-28-7
- ODBOR SOCIÁLNÍHO POJIŠTĚNÍ MPSV. *Pojistněmatematická zpráva o sociálním pojištění*. 1. vyd. Praha: MPSV ČR, 2006. 144 s. ISBN 80-86878-39-2
- PELTRÁM, A. a kol. *Evropská integrace a Česká republika*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s., 2009. 144 s. ISBN 978-80-247-2849-0
- PRŮŠA, L. *Ekonomie sociálních služeb*. 2. vyd. Praha: ASPI, a. s., 2007. 180 s. ISBN 978-80-7357-255-6
- TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 6. vyd. Praha: Leges, 2010. 304 s. ISBN 978-80-87212-60-8

### **Zákony:**

- Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, v platném znění
- Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění
- Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, v platném znění
- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění
- Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, v platném znění

### **Internetové zdroje:**

- *Aktivní politika zaměstnanosti a činnost úřadů práce* [online]. Komunitní plánování. [cit. 2011-03-12]. Dostupné z: <[http://www.komunitniplanovani.com/dokumenty/skripta5\\_22.pdf](http://www.komunitniplanovani.com/dokumenty/skripta5_22.pdf)>
- *Aktivní politika zaměstnanosti a zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti* [online]. Integrovaný portál MPSV – Zaměstnanost. 11. 10. 2010 [cit. 2011-03-28]. Dostupné z: <<http://portal.mpsv.cz/sz/zamest/dotace/apz>>
- Browse/Search Database. In *Employment by sex, age groups and economic activity (1983-2008, NACE rev.1.1)* [online]. Eurostat. 27. 2. 2011 [cit. 2011-03-10]. Dostupné z: <[http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa\\_egana&lang=en](http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_egana&lang=en)>



- Browse/Search Database. In *Employment rates by sex, age groups and nationality (%)* [online]. Eurostat. 27. 2. 2011 [cit. 2011-03-05]. Dostupné z: <[http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa\\_urgan&lang=en](http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_urgan&lang=en)>
- Browse/Search Database. In *Total expenditure on social protection* [online]. Eurostat. 27. 2. 2011 [cit. 2011-03-10]. Dostupné z: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/mapToolClosed.do?tab=map&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tps00098&toolbox=types>>
- Browse/Search Database. In *Total expenditure on social protection per head of population. ECU/EUR* [online]. Eurostat. 27. 2. 2011 [cit. 2011-03-10]. Dostupné z: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/mapToolClosed.do?tab=map&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tps00099&toolbox=types>>
- Browse/Search Database. In *Unemployment rate, annual average, by sex and age groups (%)* [online]. Eurostat. 27. 2. 2011 [cit. 2011-03-05]. Dostupné z: <[http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une\\_rt\\_a&lang=en](http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_a&lang=en)>
- Browse/Search Database. In *Unemployment rate, by NUTS 2 regions* [online]. Eurostat. 27. 2. 2011 [cit. 2011-03-08]. Dostupné z: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/mapToolClosed.do?tab=map&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tgs00010&toolbox=types>>
- Browse/Search Database. In *Unemployment rates by sex, age groups and highest level of education attained (%)* [online]. Eurostat. 27. 2. 2011 [cit. 2011-03-10]. Dostupné z: <[http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa\\_urgaed&lang=en](http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_urgaed&lang=en)>
- Česká republika od roku 1989 v číslech. In *Vybrané demografické údaje* [online]. Český statistický úřad. 21. 1. 2011 [cit. 2011-02-05]. Dostupné z: <[http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr\\_od\\_roku\\_1989](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr_od_roku_1989)>
- Česká republika od roku 1989 v číslech. In *Vývoj částek životního minima od roku 1991* [online]. Český statistický úřad. 21. 1. 2011 [cit. 2011-02-03]. Dostupné z: <[http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr\\_od\\_roku\\_1989](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr_od_roku_1989)>
- Česká republika od roku 1989 v číslech. In *Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků výběrového šetření pracovních sil* [online]. Český statistický úřad. 21. 1. 2011 [cit. 2011-02-18]. Dostupné z: <[http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr\\_od\\_roku\\_1989](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr_od_roku_1989)>

- *Česká republika v hodnocení Evropské komise 2001* [online]. Evropská komise – Evropská unie v České republice. [cit. 2011-04-03]. Dostupné z: <<http://ec.europa.eu/ceskarepublika/pdf/pravidelna.pdf>>
- *Draft Joint Report on Social Protection and Social Inclusion 2010* [online]. Evropská komise – Zaměstnanost, sociální věci a sociální začlenění. 15. 2. 2010 [cit. 2011-01-14]. Dostupné z: <<http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=4665&langId=en>>
- *Důchodové pojištění* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí. [cit. 2010-11-20]. Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/cs/3>>
- *Historie vstupu České republiky do EU* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. 22. 9. 2010 [cit. 2011-01-04]. Dostupné z: <[http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni\\_vztahy/evropska\\_unie/ceska\\_republika\\_a\\_eu/historie\\_vstupu\\_ceske\\_republiky\\_do\\_eu.html](http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/evropska_unie/ceska_republika_a_eu/historie_vstupu_ceske_republiky_do_eu.html)>
- *Historie vstupu ČR do EU* [online]. Evropská komise – Evropská unie v České republice. 30. 10. 2010 [cit. 2010-12-30]. Dostupné z: <[http://ec.europa.eu/ceskarepublika/cr\\_eu/index\\_cs.htm](http://ec.europa.eu/ceskarepublika/cr_eu/index_cs.htm)>
- *Iniciativy Evropa 2020* [online]. Evropská komise: Zaměstnanost, sociální věci a sociální začlenění. [cit. 2011-03-15]. Dostupné z: <<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=cs&catId=956>>
- JIŘÍČEK, P. *Aktivní politika zaměstnanosti a zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti* [online]. Integrovaný portál MPSV – Zaměstnanost. 11. 10. 2010 [cit. 2011-03-28]. Dostupné z: <<http://portal.mpsv.cz/sz/zamest/dotace/apz>>
- *Kodaňská kritéria* [online]. Evropská komise – Evropská unie v České republice. 12. 12. 2009 [cit. 2010-12-30]. Dostupné z: <[http://ec.europa.eu/ceskarepublika/information/glossary/term\\_182\\_cs.htm](http://ec.europa.eu/ceskarepublika/information/glossary/term_182_cs.htm)>
- *Komise představuje obnovenou sociální agendu, která by měla zlepšit postavení občanů a pomáhat jim v Evropě 21. století* [online]. Evropa. 2. 7. 2008 [cit. 2011-02-02]. Dostupné z: <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/08/1070&format=HTML&aged=0&language=CS&guiLanguage=fr>>
- MACELA, M. *Dávky péstounské péče* [online]. Integrovaný portál MPSV – Sociální tematika. 1. 1. 2009 [cit. 2010-11-11]. Dostupné z: <[http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/pestounska\\_pece](http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/pestounska_pece)>

- MACELA, M. *Pohřebné* [online]. Integrovaný portál MPSV – Sociální tematika. 1. 1. 2009 [cit. 2010-11-11]. Dostupné z: <<http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/pohrebne>>
- MACELA, M. *Porodné* [online]. Integrovaný portál MPSV – Sociální tematika. 1. 1. 2009 [cit. 2010-11-11]. Dostupné z: <<http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/porodne>>
- MACELA, M. *Přídavek na dítě* [online]. Integrovaný portál MPSV – Sociální tematika. 5. 8. 2010 [cit. 2010-11-10]. Dostupné z: <[http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/prid na dite](http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/prid_na_dite)>
- MACELA, M. *Příspěvek na bydlení* [online]. Integrovaný portál MPSV – Sociální tematika. 26. 5. 2010 [cit. 2010-11-10]. Dostupné z: <[http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/prisp na bydleni](http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/prisp_na_bydleni)>
- MACELA, M. *Sociální příplatek* [online]. Integrovaný portál MPSV – Sociální tematika. 1. 1. 2009 [cit. 2010-11-10]. Dostupné z: <[http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/soc priplatek](http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/soc_priplatek)>
- *MPSV harmonizuje vykazování míry nezaměstnanosti s EU* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí. 9. 8. 2004 [cit. 2011-03-16]. Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/files/clanky/272/090804a.pdf>>
- *Nemocenské pojištění v roce 2010* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí. [cit. 2010-12-20]. Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/cs/7>>
- NESEJT, P. *Přechodná období po vstupu do EU* [online]. Finance.cz. 4. 6. 2004 [cit. 2011-01-2]. Dostupné z: <<http://www.finance.cz/zpravy/finance/38229-prechodna-obdobi-po-vstupu-do-eu/>>
- PAVLÍK, M. *Informace o možnosti poskytování finančních příspěvků na jednotlivé nástroje aktivní politiky zaměstnanosti v roce 2011* [online]. Integrovaný portál MPSV – Zaměstnanost. Leden 2011 [cit. 2011-03-28]. Dostupné z: <[http://portal.mpsv.cz/sz/local/lb info/trhprace/apz](http://portal.mpsv.cz/sz/local/lb_info/trhprace/apz)>
- *Pomoc v hmotné nouzi* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí. [cit. 2010-11-05]. Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/cs/5#djp>>

- *Posudek Komise k žádosti České republiky o přijetí do Evropské unie* [online]. Evropská komise – Evropská unie v České republice. 16. 7. 1997 [cit. 2010-11-27]. Dostupné z: <<http://ec.europa.eu/ceskarepublika/pdf/posudek97.pdf>>
- *Posudek Komise k žádosti České republiky o přijetí do Evropské unie* [online]. Evropská komise – Evropská unie v České republice. 16. 7. 1997 [cit. 2011-04-01]. Dostupné z: <<http://ec.europa.eu/ceskarepublika/pdf/posudek97.pdf>>
- *Pravidelná zpráva o ČR za rok 1998* [online]. Evropská komise – Evropská unie v České republice. [cit. 2011-04-01]. Dostupné z: <<http://ec.europa.eu/ceskarepublika/pdf/pravzpravacr1998.pdf>>
- *Pravidelná zpráva o pokroku České republiky na cestě k přistoupení za rok 2002* [online]. Evropská komise – Evropská unie v České republice 10. 10. 2002 [cit. 2011-04-03]. Dostupné z: <[http://ec.europa.eu/ceskarepublika/pdf/pravidelna\\_zprava\\_2002.pdf](http://ec.europa.eu/ceskarepublika/pdf/pravidelna_zprava_2002.pdf)>
- *Pravidelná zpráva za rok 1999 Evropské komise o České republice: Pokrok v procesu přistoupení* [online]. 13. 11. 1999 [cit. 2011-04-02]. Dostupné z: <<http://ec.europa.eu/ceskarepublika/pdf/pravidzprava99.pdf>>
- *Pravidelná zpráva za rok 2000 Evropské komise o pokroku České republiky v procesu přistoupení* [online]. Evropská komise – Evropská unie v České republice. 8. 11. 2000 [cit. 2011-04-02]. Dostupné z: <[http://ec.europa.eu/ceskarepublika/pdf/pravidzprava\\_2000.pdf](http://ec.europa.eu/ceskarepublika/pdf/pravidzprava_2000.pdf)>
- *Přechodné období pro volný pohyb pracovníků* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí. 9. 3. 2010 [cit. 2011-03-15]. Dostupné z: <[www.mpsv.cz/cs/1282](http://www.mpsv.cz/cs/1282)>
- *Rodičovský příspěvek* [online]. Portál veřejné správy České republiky. 1. 1. 2011 [cit. 2011-01-16]. Dostupné z: <[http://portal.gov.cz/wps/portal/\\_s.155/697/\\_s.155/708?POSTUP\\_ID=616&PRVEK\\_ID=276](http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/697/_s.155/708?POSTUP_ID=616&PRVEK_ID=276)>
- *Sociální politika v Evropské unii* [online]. BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export. 30. 5. 2009 [cit. 2010-12-20]. Dostupné z: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/politiky-eu/socialni-politika-v-evropske-unii/1000521/19269/>>
- *Sociální služby* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí. [cit. 2010-11-05]. Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/cs/9>>

- *Sociální služby a příspěvek na péči* [online]. Praha: MPSV, 2009 [cit. 2011-03-17]. Dostupné z: <[http://www.mpsv.cz/files/clanky/7174/Socialni\\_sluzby\\_a\\_prispevek\\_na\\_peci.pdf](http://www.mpsv.cz/files/clanky/7174/Socialni_sluzby_a_prispevek_na_peci.pdf)>
- Statistická ročenka České republiky 2010. In *Zaměstnaní v národním hospodářství podle činností a sektorů* [online]. Český statistický úřad. 24. 11. 2010 [cit. 2011-02-18]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/kapitola/0001-10--1000>>
- Trh práce v ČR 1993 až 2009. In *Důvody neaktivity a postavení neaktivního obyvatelstva* [online]. Český statistický úřad. 29. 7. 2010 [cit. 2011-03-10]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/3103-10>>
- Trh práce v ČR 1993 až 2009. In *Míra nezaměstnanosti dle věkových skupin a vzdělání* [online]. Český statistický úřad. 29. 7. 2010 [cit. 2011-02-14]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/3103-10>>
- Trh práce v ČR 1993 až 2009. In *Odvětví činnosti zaměstnaných v NH* [online]. Český statistický úřad. 29. 7. 2010 [cit. 2011-02-20]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/3103-10>>
- Trh práce v ČR 1993 až 2009. In *Věk a vzdělání zaměstnaných v NH* [online]. Český statistický úřad. 29. 7. 2010 [cit. 2011-02-20]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/3103-10>>
- Vývoj hlavních ekonomických a sociálních ukazatelů ČR. In *Vybrané sociální ukazatele* [online]. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. Leden 2011 [cit. 2011-02-02]. Dostupné z: <[http://www.vupsv.cz/index.php?p=economic\\_social\\_indicators&site=default](http://www.vupsv.cz/index.php?p=economic_social_indicators&site=default)>

## Seznam tabulek

Tabulka 1: Přídavek na dítě (Kč měsíčně).....	46
Tabulka 2: Rodičovský příspěvek (Kč měsíčně).....	47
Tabulka 3: Výše podpory v nezaměstnanosti .....	69
Tabulka 4: Délka pobírání podpory.....	69
Tabulka 5: Vývoj počtu zaměstnaných podle věkových kategorií (v tis. osob).....	70
Tabulka 6: Vývoj výdajů složek sociálního zabezpečení v letech 1997 - 2009 v % HDP.....	75
Tabulka 7: Vývoj výdajů na sociální ochranu podle funkcí sociální ochrany.....	77

## Seznam grafů

Graf 1: Vyplacené dávky důchodového pojištění.....	34
Graf 2: Počet vyplacených důchodů.....	35
Graf 3: Průměrná výše starobního důchodu .....	35
Graf 4: Podíl průměrného vyplaceného důchodu v % průměrné mzdy .....	36
Graf 5: Vývoj počtu obyvatel podle věku v % .....	36
Graf 6: Vývoj indexu stáří .....	37
Graf 7: Vyplacené dávky nemocenského pojištění .....	39
Graf 8: Vyplacené dávky nemocenské a počet prostonaných dnů (meziroční přírůstky) .....	40
Graf 9: Dávky nemocenského v % denní mzdy .....	41
Graf 10: Vyplacené dávky státní sociální podpory celkem.....	45
Graf 11: Vyplacené dávky státní sociální podpory .....	46
Graf 12: Vývoj výdajů na sociální péči .....	58
Graf 13: Výdaje na státní politiku zaměstnanosti.....	65
Graf 14: Míra nezaměstnanosti v ČR .....	66
Graf 15: Míra nezaměstnanosti podle vzdělání .....	67
Graf 16: Vývoj počtu uchazečů o zaměstnání a volných pracovních míst.....	68
Graf 17: Vývoj míry zaměstnanosti podle věkových kategorií.....	71
Graf 18: Vývoj zaměstnanosti z hlediska dosaženého vzdělání.....	71
Graf 19: Vývoj podílu základních sektorů na zaměstnanosti .....	72
Graf 20: Vývoj zaměstnanosti v základních sektorech národního hospodářství.....	73
Graf 21: Vývoj zaměstnanosti podle odvětví činnosti.....	74
Graf 22: Vývoj výdajů na sociální ochranu.....	75

# PŘÍLOHY

## **Seznam příloh**

Příloha A: Uplatňovaná omezení přístupu na trh práce vůči ČR (stav k 1. 5. 2009)

Příloha B: Vývoj částek životního minima v ČR

Příloha C: Počet sociálních služeb

Příloha D: Míra nezaměstnanosti podle vzdělání v roce 2009

Příloha E: Míra nezaměstnanosti v zemích EU v letech 1997 - 2010

Příloha F: Míra nezaměstnanosti podle regionů NUTS 2 v roce 2009 v %

Příloha G: Důvody ekonomické neaktivity obyvatel ČR (v tis. osob)

Příloha H: Podíl zaměstnaných podle základních sektorů v roce 2008

Příloha I: Vývoj počtu zaměstnaných podle odvětví činnosti (v tis. osob)

Příloha J: Celkové výdaje na sociální ochranu v roce 2008 v % HDP

Příloha K: Celkové výdaje na sociální ochranu na obyvatele v roce 2008 v ECU/EUR



**Příloha A: Uplatňovaná omezení přístupu na trh práce vůči ČR  
(stav k 1. 5. 2009)**

<b>Stát</b>	<b>Uplatňování omezení k 1. 5. 2009</b>	<b>Poznámka</b>
Belgie	NE	Zrušení od 1. 5. 2009.
Bulharsko	NE	
Dánsko	NE	Zrušení od 1. 5. 2009 (v platnosti ponechána řada opatření a iniciativ).
Estonsko	NE	
Finsko	NE	Zrušení k 30. 4. 2006.
Francie	NE	Zrušení k 1. 7. 2008.
Irsko	NE	Od počátku neuplatňuje (pro EU-8 – systém povinné registrace).
Island	NE	Neuplatňuje od 30. 4. 2006.
Itálie	NE	Zrušení od července 2006.
Kypr	NE	Od počátku neuplatňuje.
Lichtenštejnsko	ANO	Uplatňuje vůči českým občanům PO týkající se pohybu osob a přístupu na trh práce. Na občany ČR se vztahuje nařízení 1408/71 a 574/72.
Litva	NE	
Lotyšsko	NE	Od počátku neuplatňuje.
Lucembursko	NE	Zrušení od 1. 11. 2007.
Maďarsko	NE	
Malta	NE	Uplatňuje systém automaticky vydávaných povolení k zaměstnání.
Německo	ANO	S účinností od 1. 11. 2007 uvolněn pracovní trh pro určité profese a absolventy německých VŠ. Od 1. 1. 2009 platí zjednodušený postup pro získání povolení k zaměstnání pro absolventy VŠ.
Nizozemsko	NE	Zrušení od 1. 5. 2007.

**Pokračování přílohy A: Uplatňovaná omezení přístupu na trh práce vůči ČR**

Norsko	NE	Zrušení od 1. 5. 2009.
Polsko	NE	
Portugalsko	NE	Neuplatňuje od 30. 4. 2005.
Rakousko	ANO	Od 1. 1. 2008 vydán seznam profesí, pro které je zjednodušený postup pro získání povolení k zaměstnání.
Rumunsko	NE	
Řecko	NE	
Slovensko	NE	
Slovinsko	NE	
Španělsko	NE	Neuplatňuje od 30. 4. 2005.
Švédsko	NE	Od počátku neuplatňuje.
Švýcarsko	ANO	Uplatňuje PO pro zaměstnané osoby a poskytovatele služeb v určitých odvětvích (účinná nejdéle do 30. 4. 2001).
Velká Británie	NE	Od počátku neuplatňuje (pro EU-8 – systém povinné registrace).

Zdroj: *Přechodné období pro volný pohyb pracovníků* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí. 9. 3. 2010 [cit. 2011-03-15]. Dostupné z: <[www.mpsv.cz/cs/1282](http://www.mpsv.cz/cs/1282)>

## Příloha B: Vývoj částek životního minima v ČR

Osoba, domácnost	Od 1. 10. 2006	Od 1. 7. 1997	Od 1. 4. 1998	Od 1. 4. 2000	Od 1. 10. 2001	Od 1. 1. 2005	Od 1. 1. 2006
Částka k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb							
Děti do 6 let	1 410	1 480	1 560	1 600	1 690	1 720	1 750
od 6 do 10 let	1 560	1 640	1 730	1 780	1 890	1 920	1 950
od 10 do 15 let	1 850	1 940	2 050	2 110	2 230	2 270	2 310
od 15 do 26 let (nezaopatřené)	2 030	2 130	2 250	2 310	2 450	2 490	2 530
ostatní občané	1 920	2 020	2 130	2 190	2 320	2 360	2 400
Částka k zajištění nezbytných nákladů na domácnost							
Domácnost s 1 osobou	970	1 020	1 300	1 580	1 780	1 940	2 020
se 2 osobami	1 270	1 330	1 700	2 060	2 320	2 530	2 630
se 3 nebo 4 osobami	1 570	1 650	2 110	2 560	2 880	3 140	3 260
s 5 nebo více osobami	1 770	1 860	2 370	2 870	3 230	3 520	3 660

Zdroj: Česká republika od roku 1989 v číslech. In *Vývoj částek životního minima od roku 1991* [online]. Český statistický úřad. 21. 1. 2011 [cit. 2011-02-03]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/cesu/redakce.nsf/i/cr\\_od\\_roku\\_1989](http://www.czso.cz/cesu/redakce.nsf/i/cr_od_roku_1989)

## **Pokračování přílohy B: Vývoj částek životního minima v ČR**

Od 1. 1. 2007 byly přijaty nové zákony: zákon o sociálních službách, zákon o životním a existenčním minimu a zákon o pomoci v hmotné nouzi.

Životní a existenční minimum se využívá při zjišťování nároku na dávky pomoci v hmotné nouzi a na testované dávky státní sociální podpory, které zabezpečují adresnou pomoc rodinám s dětmi ve stanovených sociálních situacích a v případě sociálního příplatku tvoří i základ pro jeho výpočet.

Životní minimum je stanoveno jako minimální společensky uznaná hranice peněžních příjmů k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb.

Částky životního minima jsou od 1. 1. 2007 (platí i od 1. 1. 2009) stanoveny měsíčně takto:

Pro jednotlivce	3 126 Kč
Pro první osobu v domácnosti	2 880 Kč
Pro druhou a další osobu v domácnosti, která není nezaopatřeným dítětem	2 600 Kč
Za nezaopatřené dítě ve věku:	
- do 6 let	1 600 Kč
- 6 až 15 let	1 960 Kč
- 15 až 26 let	2 250 Kč

Od 1. 1. 2007 byl zaveden pro dospělé osoby v hmotné nouzi institut existenčního minima. Existenční minimum je minimální hranicí peněžních příjmů, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití.

Částka existenčního minima pro dospělé osobu byla stanovena na 2 020 Kč měsíčně.<sup>55</sup>

---

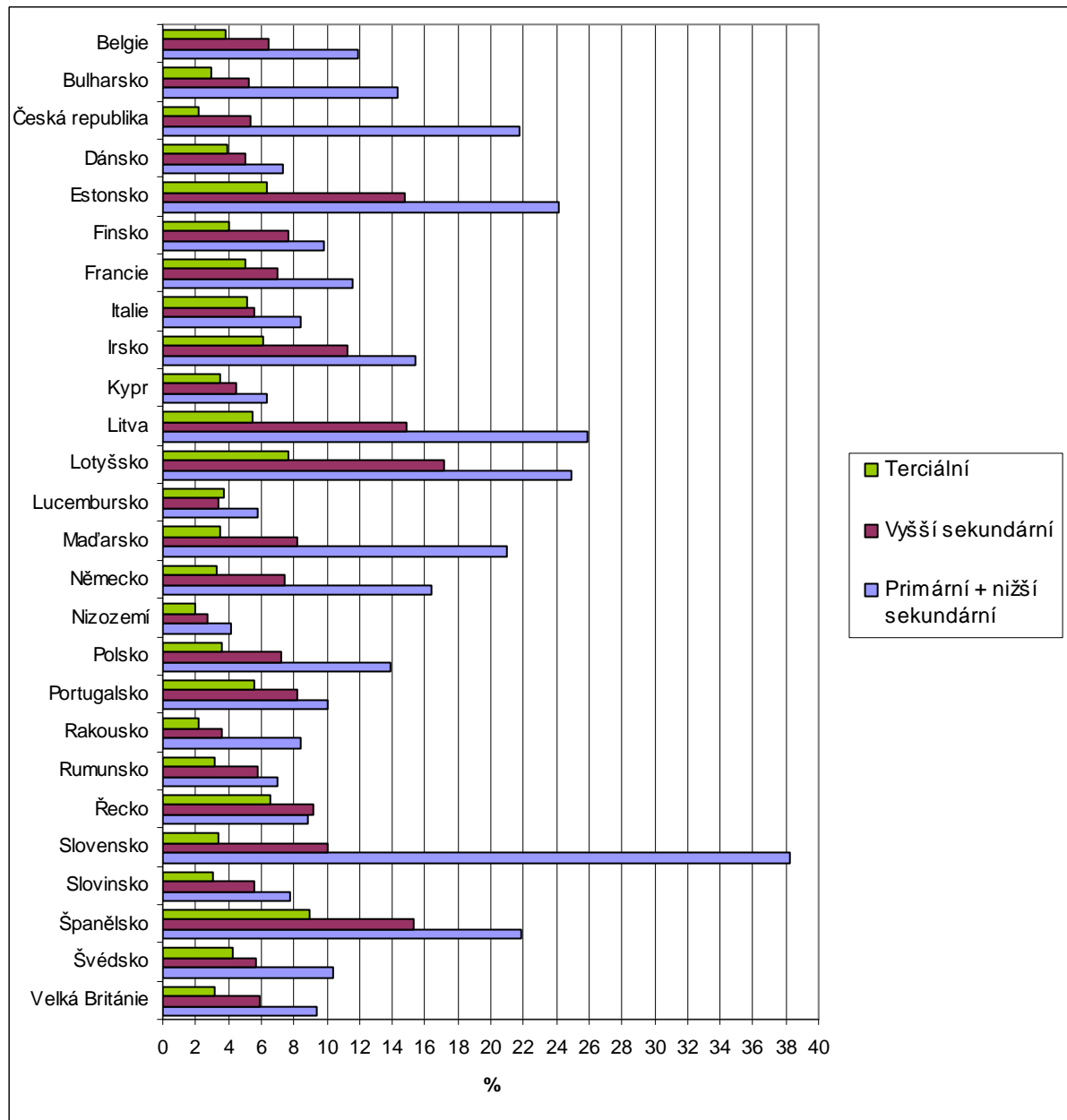
<sup>55</sup> Česká republika od roku 1989 v číslech. In *Vývoj částek životního minima od roku 1991* [online]. Český statistický úřad. 21. 1. 2011 [cit. 2011-02-03]. Dostupné z: <[http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr\\_od\\_roku\\_1989](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr_od_roku_1989)>

### Příloha C: Počet sociálních služeb

Druh služby	2008			2009		
	Počet	Kapacita	Počet uživatelů k 31. 12.	Počet	Kapacita	Počet uživatelů k 31. 12.
	Centra denních služeb	88	2 470	961	91	1 215
Denní stacionáře	238	4 866	3 571	246	3 844	3 442
Týdenní stacionáře	78	1 009	812	71	956	816
Domovy pro osoby se zdravotním postižením	225	15 113	14 604	218	14 552	14 085
Domovy pro seniory	452	37 733	35 945	453	37 192	35 640
Domovy se zvláštním režimem	150	7 396	7 016	165	8 223	7 911
Chráněné bydlení	113	2 503	2 291	116	2 591	2 461
Azylové domy	185	5 600	3 864	189	5 593	4 797
Domy na půl cesty	35	332	184	38	346	264
Zařízení pro krizovou pomoc	36	28	15	39	71	55
Nizkoprahová denní centra	41	0	0	40	0	0
Nizkoprahová zařízení pro děti a mládež	177	0	0	192	0	0
Noclehárny	54	1 112	680	58	1 085	833
Terapeutické komunity	16	270	160	16	251	220
Sociální poradny	686	0	0	609	0	0
Sociálně terapeutické dílny	78	886	805	88	911	870
Centra sociálně rehabilitačních služeb	218	15 580	1 262	241	991	871
Pracoviště rané péče	41	0	0	40	0	0
Intervenční centra	15	0	0	16	0	0
Služby následné péče	23	62	41	31	130	80
<b>Celkem</b>	<b>2 949</b>	<b>94 960</b>	<b>72 211</b>	<b>2 957</b>	<b>77 951</b>	<b>73 503</b>

Zdroj: EKONOMICKÝ ODBOR MFSV ČR. *Základní ukazatele z oblasti práce a sociálního zabezpečení v České republice ve vývojových řadách*  
a grafech. Praha: MFSV ČR, 2010. ISEN 978-80-7421-023-5

## Příloha D: Míra nezaměstnanosti podle vzdělání v roce 2009



Zdroj: Browse/Search Database. In *Unemployment rates by sex, age groups and highest level of education attained (%)* [online]. Eurostat. 27. 2. 2011 [cit. 2011-03-10]. Dostupné z: [http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa\\_urgaed&lang=en](http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_urgaed&lang=en)

**Příloha E: Míra nezaměstnanosti v zemích EU v letech 1997 - 2010**

Země/Roky	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU	:	:	:	8,7	8,5	8,9	9,0	9,1	8,9	8,2	7,2	7,0	8,9	9,6
Belgie	9,2	9,3	8,5	6,9	6,6	7,5	8,2	8,4	8,5	8,3	7,5	7,0	7,9	8,3
Bulharsko	:	:	:	16,4	19,5	18,2	13,7	12,1	10,1	9,0	6,9	5,6	6,8	10,2
Česká republika	:	6,4	8,6	8,7	8,0	7,3	7,8	8,3	7,9	7,2	5,3	4,4	6,7	7,3
Dánsko	5,2	4,9	5,2	4,3	4,5	4,6	5,4	5,5	4,8	3,9	3,8	3,3	6,0	7,4
Estonsko	:	:	:	13,6	12,6	10,3	10,0	9,7	7,9	5,9	4,7	5,5	13,8	16,9
Finsko	12,7	11,4	10,2	9,8	9,1	9,1	9,0	8,8	8,4	7,7	6,9	6,4	8,2	8,4
Francie	11,5	11,0	10,4	9,0	8,3	8,6	9,0	9,3	9,3	9,2	8,4	7,8	9,5	9,7
Itálie	11,3	11,3	10,9	10,1	9,1	8,6	8,4	8,0	7,7	6,8	6,1	6,7	7,8	8,4
Irsko	9,9	7,5	5,6	4,2	3,9	4,5	4,6	4,5	4,4	4,5	4,6	6,3	11,9	13,7
Kypr	:	:	:	4,9	3,8	3,6	4,1	4,7	5,3	4,6	4,0	3,6	5,3	6,5
Litva	:	13,2	13,7	16,4	16,5	13,5	12,5	11,4	8,3	5,6	4,3	5,8	13,7	17,8
Lotyšsko	:	14,3	14,0	13,7	12,9	12,2	10,5	10,4	8,9	6,8	6,0	7,5	17,1	18,7
Lucembursko	2,7	2,7	2,4	2,2	1,9	2,6	3,8	5,0	4,6	4,6	4,2	4,9	5,1	4,5
Maďarsko	9,0	8,4	6,9	6,4	5,7	5,8	5,9	6,1	7,2	7,5	7,4	7,8	10,0	11,2
Malta	:	:	:	6,7	7,6	7,5	7,6	7,4	7,2	7,1	6,4	5,9	7,0	6,8

**Pokračování přílohy E: Míra nezaměstnanosti v zemích EU v letech 1997 - 2010**

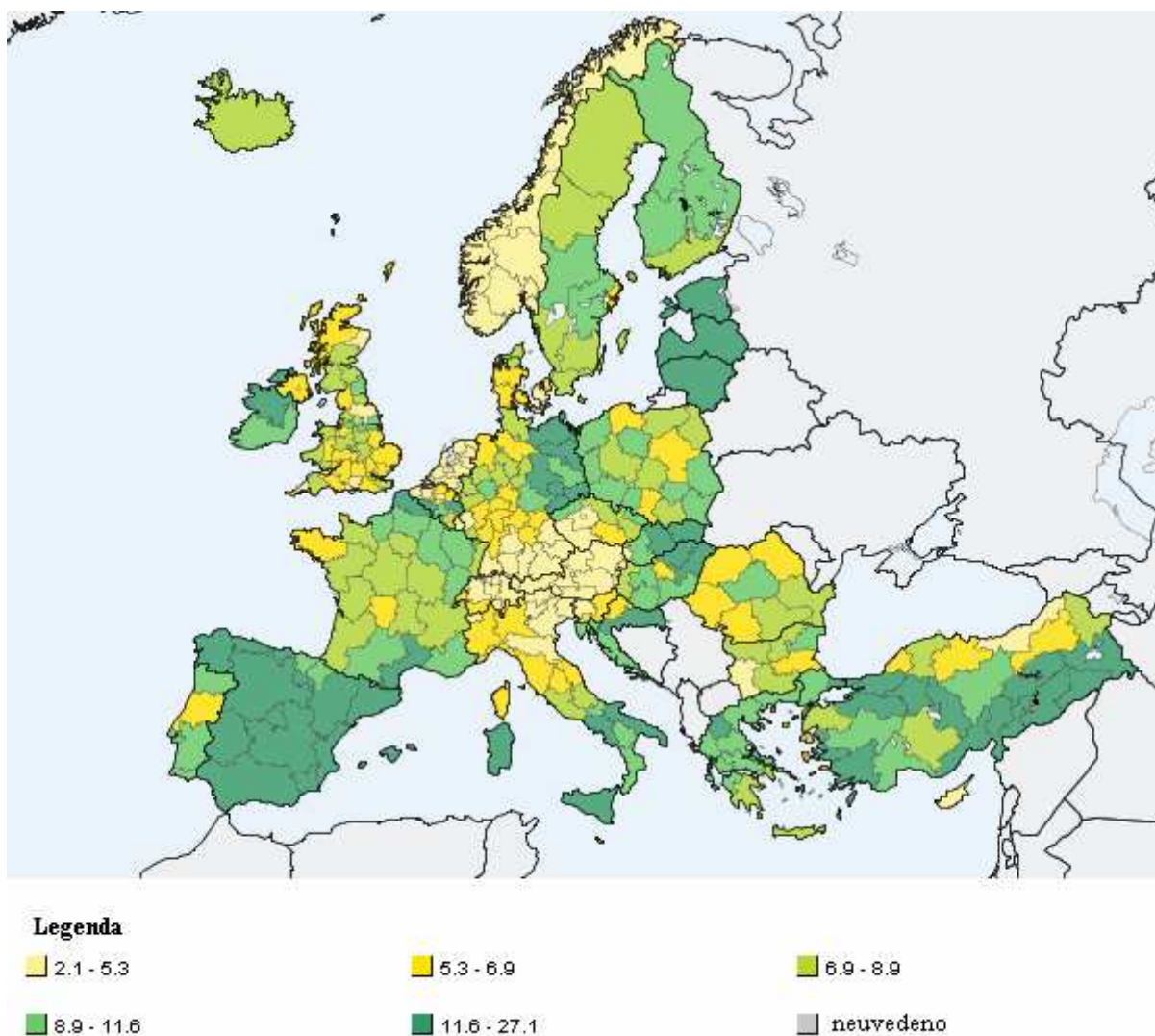
Země/Roky	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Německo	9,4	9,1	8,2	7,5	7,6	8,4	9,3	9,8	10,7	9,8	8,4	7,3	7,5	6,8
Nizozemí	5,5	4,3	3,5	3,1	2,5	3,1	4,2	5,1	5,3	4,4	3,6	3,1	3,7	4,5
Polsko	10,9	10,2	13,4	16,1	18,3	20,0	19,7	19,0	17,8	13,9	9,6	7,1	8,2	9,6
Portugalsko	6,7	5,0	4,5	4,0	4,1	5,1	6,4	6,7	7,7	7,8	8,1	7,7	9,6	11,0
Rakousko	4,4	4,5	3,9	3,6	3,6	4,2	4,3	4,9	5,2	4,8	4,4	3,8	4,8	4,4
Rumunsko	:	:	7,1	7,3	6,8	8,6	7,0	8,1	7,2	7,3	6,4	5,8	6,9	7,3
Řecko	:	10,8	12,0	11,2	10,7	10,3	9,7	10,5	9,9	8,9	8,3	7,7	9,5	12,6
Slovensko	:	12,6	16,4	18,8	19,3	18,7	17,6	18,2	16,3	13,4	11,1	9,5	12,0	14,4
Slovinsko	6,9	7,4	7,3	6,7	6,2	6,3	6,7	6,3	6,5	6,0	4,9	4,4	5,9	7,3
Španělsko	16,7	15,0	12,5	11,1	10,3	11,1	11,1	10,6	9,2	8,5	8,3	11,3	18,0	20,1
Švédsko	9,9	8,2	6,7	5,6	5,8	6,0	6,6	7,4	7,7	7,1	6,1	6,2	8,3	8,4
Velká Británie	6,8	6,1	5,9	5,4	5,0	5,1	5,0	4,7	4,8	5,4	5,3	5,6	7,6	7,8

: neuvedené údaje

Zdroj: Browse/Search Database. In *Unemployment rate, annual average, by sex and age groups (%)* [online]. Eurostat. 27. 2. 2011 [cit. 2011-03-06]. Dostupné z: <[http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une\\_rt\\_a&lang=en](http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_a&lang=en)>



## Příloha F: Míra nezaměstnanosti podle regionů NUTS 2 v roce 2009 v %



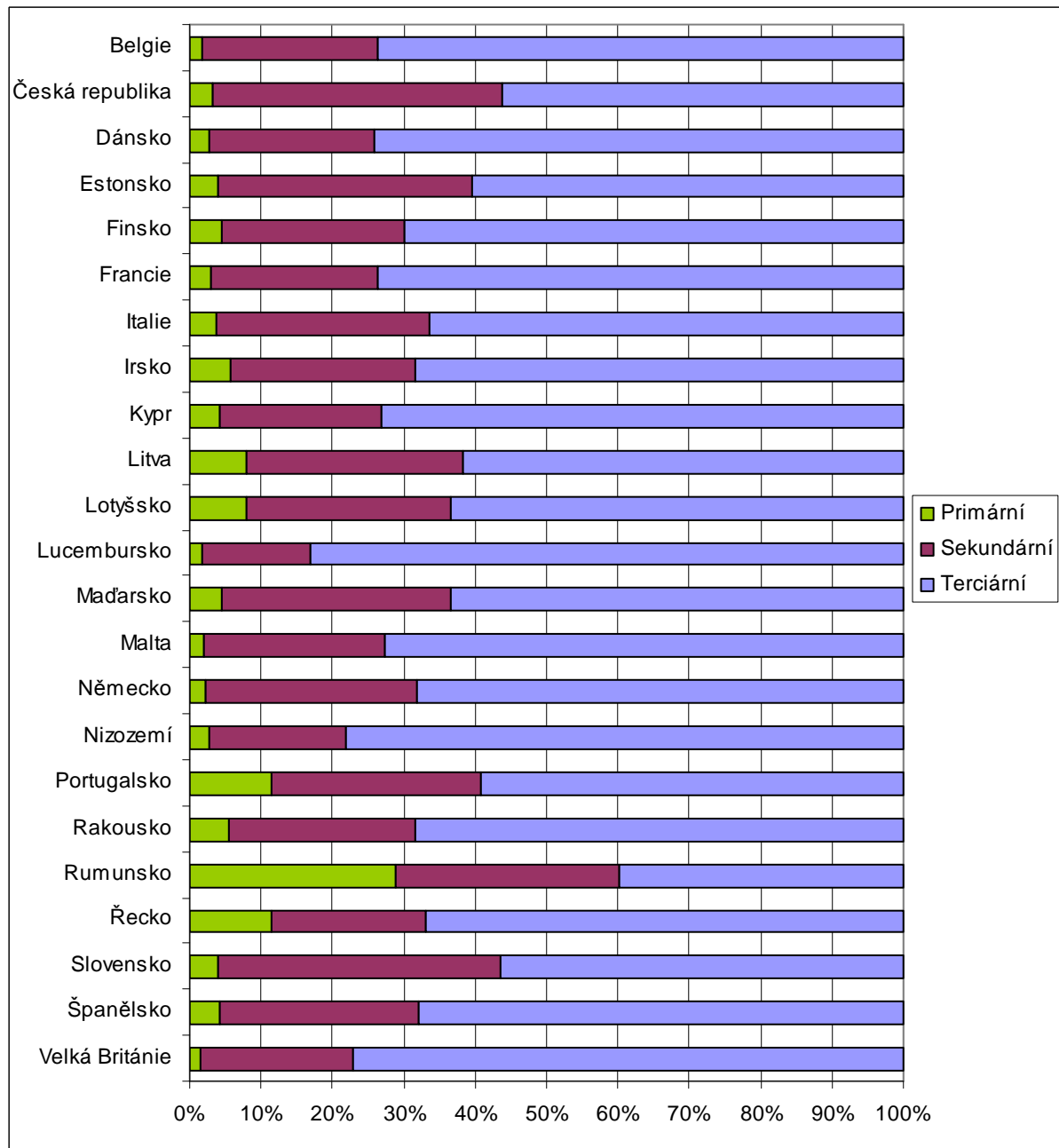
Zdroj: Browse/Search Database. In *Unemployment rate, by NUTS 2 regions* [online]. Eurostat. 27. 2. 2011 [cit. 2011-03-08]. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/mapToolClosed.do?tab=map&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tgs00010&toolbox=types>

**Příloha G: Důvody ekonomické neaktivity obyvatel ČR (v tis. osob)**

Důvody ekonomické neaktivity	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Starobní a invalidní důchodci	2 037,8	2 093,8	2 136,6	2 194,4	2 196,8	2 167,6	2 181,9	2 206,3	2 212,3	2 174,7	2 224,5	2 273,9	2 307,7
Navštěvují základní školu	77,2	80,4	86,0	89,8	87,8	90,4	91,2	91,5	89,6	90,6	85,2	88,1	75,8
Připravují se v učilišti	133,3	116,2	120,5	140,8	144,7	143,3	138,6	129,7	125,4	140,1	132,2	124,6	134,6
Studují na střední škole	370,7	361,2	341,1	346,9	371,0	357,1	365,8	378,9	386,1	382,0	394,2	394,3	375,5
Studují na vysoké škole	159,7	177,3	187,3	183,8	193,2	209,0	216,7	239,1	256,9	265,5	287,5	312,5	318,2
Pečují o rodinu, jsou v domácnosti	209,7	178,6	158,1	150,9	154,5	160,7	148,5	153,3	154,6	161,4	164,4	173,9	168,7
Rodičovská dovolená	168,5	178,6	189,0	188,7	190,1	172,1	179,3	173,2	161,9	157,5	181,7	184,5	185,5
Zdravotní důvody	77,1	63,0	46,6	39,8	41,6	53,2	55,6	53,1	49,2	86,5	93,7	84,8	79,4
Nesplňují podmínku ILO pro nezaměstnané	19,8	24,6	22,0	22,0	21,1	25,9	30,8	34,2	31,7	30,4	22,3	22,5	18,0
Jiné důvody	48,2	47,7	49,8	43,2	43,3	79,7	92,8	81,6	75,9	91,7	64,6	51,5	59,5
Bez uvedených důvodů	.	.	.	.	.	6,7	9,8	7,3	5,3	0,6	.	.	-

Zdroj: Trh práce v ČR 1993 až 2009. In *Důvody neaktivity a postavení neaktivního obyvatelstva* [online]. Český statistický úřad. 29. 7. 2010 [cit. 2011-03-10]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/3103-10>>

## Příloha H: Podíl zaměstnaných podle základních sektorů v roce 2008



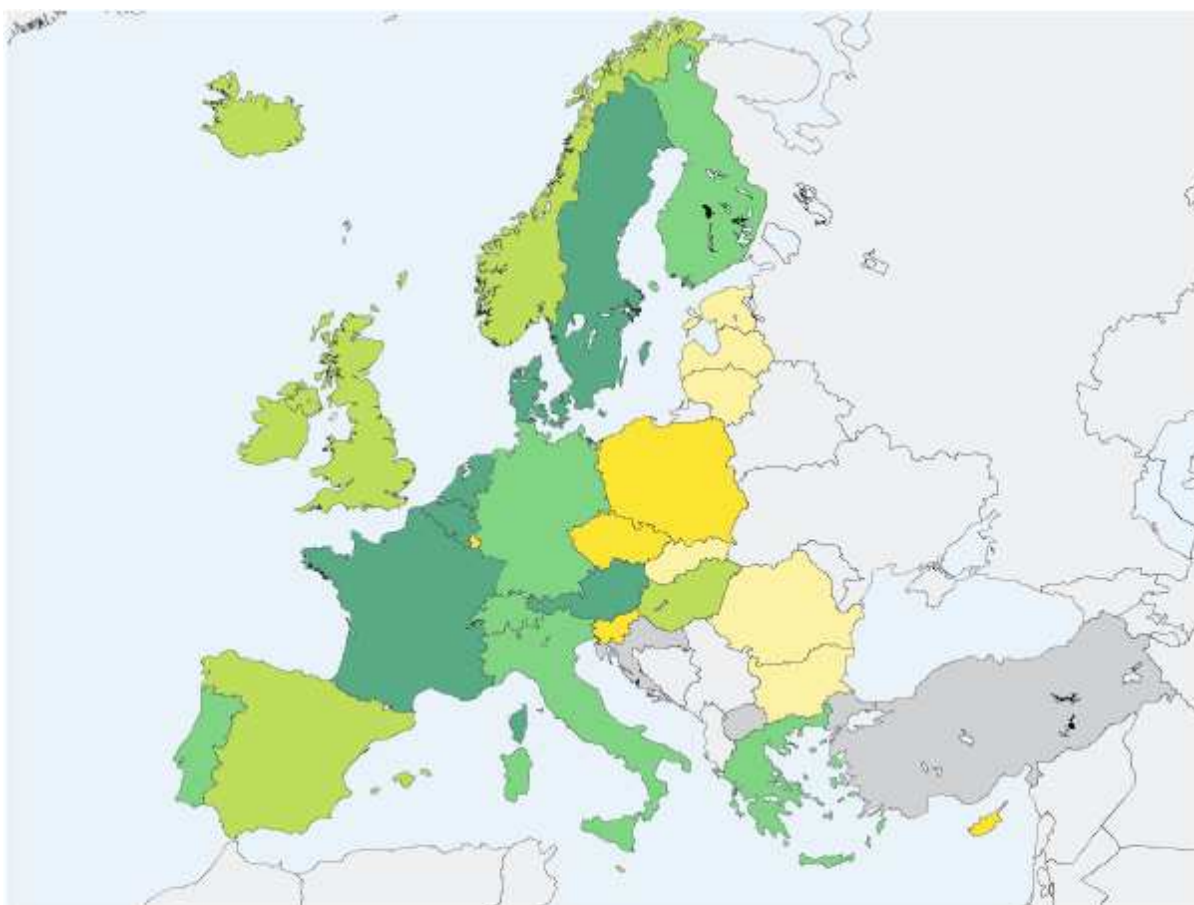
Zdroj: Browse/Search Database. In *Employment by sex, age groups and economic activity (1983-2008, NACE rev.1.1)* [online]. Eurostat. 27. 2. 2011 [cit. 2011-03-10]. Dostupné z: [http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa\\_egana&lang=en](http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_egana&lang=en)

**Příloha I: Vývoj počtu zaměstnaných podle odvětví činnosti (v tis. osob)**

Rok	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Zemědělství, lesn. a rybářství	272,6	255,7	237,0	230,9	216,0	218,4	204,2	193,9	181,7	174,2	169,0	158,8	153,8
Těžba a dobývání	88,1	85,1	76,6	69,9	66,6	60,6	52,8	58,1	48,9	54,5	53,8	55,2	52,2
Zpracovatelský průmysl	1 324,9	1 294,1	1 263,0	1 238,8	1 264,4	1 268,4	1 246,4	1 225,4	1 249,1	1 310,6	1 348,3	1 378,5	1 242,7
Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla	72,9	73,8	65,8	61,4	69,2	67,6	61,9	62,5	62,0	59,3	56,2	60,1	57,7
Zásob. vodou; čin. souvis. s odpady	47,6	48,9	45,1	41,5	43,0	45,5	43,6	42,4	46,7	50,1	51,6	52,7	53,8
Stavebnictví	498,4	491,1	461,7	456,5	444,9	445,4	458,3	454,2	475,7	454,7	465,8	480,8	496,7
Velko- a maloobchod; opr. mot. vozidel	643,8	630,7	625,9	598,9	591,3	606,3	613,7	616,4	600,8	599,7	598,9	619,2	630,9
Doprava a skladování	330,1	331,3	327,2	328,2	318,4	325,2	315,2	318,8	313,8	320,5	323,2	327,5	330,7
Ubytování, stravování a pohostinství	166,3	169,2	157,4	156,4	158,8	170,6	170,7	174,8	181,7	187,1	181,5	176,9	186,0
Informační a komunikační čin.	99,9	99,2	94,5	98,4	105,7	105,7	105,9	104,7	106,5	109,3	115,0	117,9	129,2
Peněžnictví a pojišťovnictví	97,3	100,4	99,5	100,3	102,1	96,0	97,1	94,3	97,3	93,1	102,7	115,9	110,4
Činnosti v oblasti nemovitostí	27,5	25,8	23,8	26,7	23,5	26,5	28,2	30,8	31,0	31,1	35,6	40,1	40,6
Profesní, vědecké a technické čin.	138,6	133,8	141,1	144,2	134,0	140,3	151,4	149,3	153,1	172,0	189,1	195,1	201,7
Administrat. a podpůrné činnosti	94,6	93,9	97,1	97,6	92,8	96,3	100,6	99,2	104,3	113,0	119,8	128,0	117,7
Veřejná správa a obrana	311,2	313,2	326,5	332,8	329,3	316,1	322,0	312,9	323,4	315,9	316,7	316,9	321,3
Vzdělávání	308,1	290,7	288,4	300,9	301,9	311,1	289,6	280,9	298,5	289,6	292,3	283,9	295,6
Zdravotní a sociální péče	267,1	262,5	271,2	285,1	298,5	298,3	300,9	317,3	321,7	323,4	331,6	321,3	326,3
Kulturní, zábavní a rekreační čin.	62,0	65,6	65,1	70,8	65,2	66,0	69,8	72,3	74,0	78,6	81,4	82,3	83,3
Ostatní činnosti	82,3	97,9	94,0	88,6	100,0	96,2	95,6	94,1	89,6	86,3	85,8	88,4	91,9
<b>Celkem</b>	<b>4 936,5</b>	<b>4 865,7</b>	<b>4 764,1</b>	<b>4 731,6</b>	<b>4 727,7</b>	<b>4 764,9</b>	<b>4 733,2</b>	<b>4 706,6</b>	<b>4 764,0</b>	<b>4 828,1</b>	<b>4 922,0</b>	<b>5 002,5</b>	<b>4 934,3</b>

Zdroj: Trh práce v ČR 1993 až 2009. In *Odvětví činnosti zaměstnaných v NH* [online]. Český statistický úřad. 29. 7. 2010 [cit. 2011-02-02]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/3103-10>

## Příloha J: Celkové výdaje na sociální ochranu v roce 2008 v % HDP



### Legenda

12.6207 - 16.1576

16.1576 - 21.4868

21.4868 - 23.7182

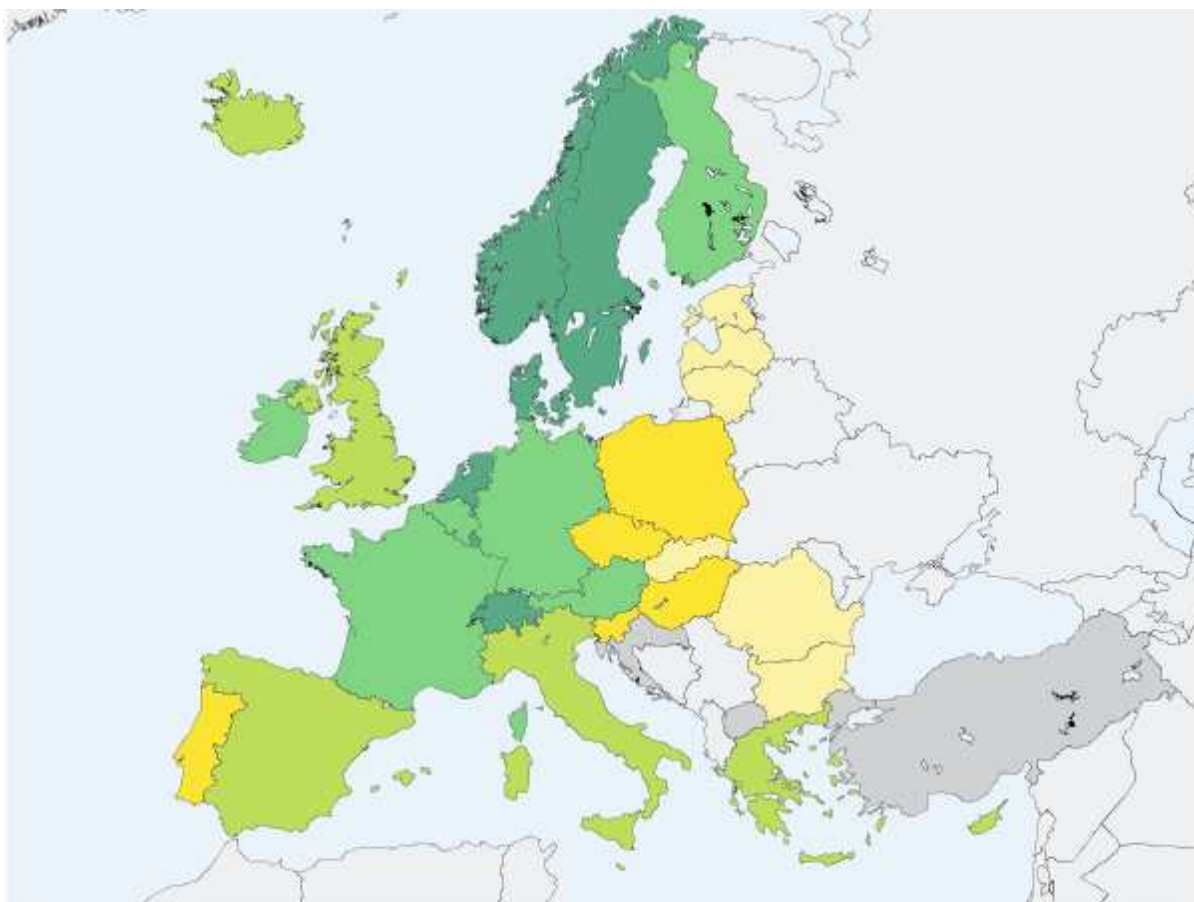
23.7182 - 27.7886

27.7886 - 30.7629

neuvejeno

Zdroj: Browse/Search Database. In *Total expenditure on social protection* [online]. Eurostat. 27. 2. 2011 [cit. 2011-03-10]. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/mapToolClosed.do?tab=map&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tps00098&toolbox=types>

## Příloha K: Celkové výdaje na sociální ochranu na obyvatele v roce 2008 v ECU/EUR



### Legenda

339.1865 - 1337.4391

1337.4391 - 3131.3351

3131.3351 - 5900.9458

5900.9458 - 8164.6545

8164.6545 - 13870.2832

neuvédno

Zdroj: Browse/Search Database. In *Total expenditure on social protection per head of population. ECU/EUR* [online]. Eurostat. 27. 2. 2011 [cit. 2011-03-10]. Dostupné z: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/mapToolClosed.do?tab=map&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tps00099&toolbox=types>>